

SZÁDEK CSÚBAK
OROSZLÁN MOHAMED

FORDÍTOTTA
BARANYI ANGÉLA

AZ UTÓSZÓT
MÁRKUS KINGA
ÍRTA

SZÁDEK CSÚBAK
OROSZLÁN MOHAMED

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1981

SZÁDEK CSUBAK: TANGSZÍR
ÁMIRKÁBIR, TEHERÁN, 1963
HUNGARIAN TRANSLATION © BARANYI ANGÉLA ÖRÖKÖSE, 1981

A kikötő nyirkos levegője, mint a duzzadt szivacs, cseppenként szívta magába az olvadó hőséget az égető párákból. A lángokádó pokol, a nap, már lefelé hajlott a nyugati égbolton, arcát páratelt glória vette körül. A hosszú, fehérén kígyózó kövesút napszúrásosan feküdt a földön, elnyújtózva Búsehről Báhmaniig. Az országút néptelen volt, forró és néma. A pusztai napfény fehérségét még egy madár fekete árnyéka sem törte meg.

Mohánna jujubafáját belepte a por. Ott állt az útszélien, a forróságtól tikkadtan, égetten, sok apró levelével, törszerű töviseivel, bosszúsan, haragosan. Mindenki tudta a környéken, hogy elvarázsolt fa, és ha nappal, ha éjjel haladt el mellette valaki, *bismilláh* – isten nevében –, mormolta foga között, s nesztelenül sietett tova. Ez a jujubafa dzsinnek és tündérek lakhelye volt, és Búsehr városának lakói közül sokan megesküdték rá, hogy látták is, amint az ágai között manók és tündérek lakodalmat vagy halotti tort ülnek.

A jujubafa terebélyes, súlyos árnyéka magához vonzotta Mohamedet, mert elhárította feje fölül a tűző napsugarakat. Inge a testéhez tapadt. A verejtékkal átítatott, vékony perkálon átlátszott sűrű, fekete mellszőre. Mikor a jujubafa árnyékába ért, megállt és felnézett, az ágak és levelek között szőrszálnyi lándzsákként fúródtak a szemébe a napsugarak. Egy darabig méregette a vastag, göcsörtös fatörzset, leült az árnyékába, és a fa tövéhez támaszkodott. Egy levél se rezdült. A jujubafa fullasztó, súlyos árnyéka is a szívére nehezedett.

Még a haja töve is égett, és úgy érezte, felforr a velő a csontjaiban. Levette a fejéről a pálmalevelekből font, karima nélküli kalapot, és letette a földre. Ahogy megvakarta a fejét, finom homok került a körme alá. Fel-felnézett a jujubafa ágaira, leveleire. Áhítózva figyelte, nem mozdul-e valamelyik levél. Égető hőség volt. A napsugarak a pára fátyla mögül úgy tűztek a szemébe, mint a hegesztőpisztoly fénye. Egyre arra vágyott, bár mozdulna meg észak felől a levegő, bár egy kis hús szellő érné a testét. De a mozdulatlan levegőben csak a nap tüzes lehelete áradt a forró, sűrű páraceppekre, és csak úgy perzselte a levegő. Ő meg azt kívánta, bárcsak az egész pára füstté válna és elillanna onnan.

Nehéznek érezte az ingét is. Levetette. Sűrű, durva szálú testszőre alatt látszott napégette, cserepes, barna bőre, amelyet az évek során kicserzett a pusztában izzó nap és az ömlő esővíz. Senki sem értette, miért ilyen szőrös ez az ember. Olyan volt a teste, mint a medvéé. Csupa szőr, és mindig izzadságszagú.

Nagy, erős markába fogta az ingét és kifacsarta. Ömlött belőle az izzadság. A szomjas homok mohón nyelte a verejtéket. Azután felkelt, megrázta az ingét, kitette a napra, és visszaült a helyére a fa alá. Bokáig érő, széles hajtókájú, durva nyersvászon nadrágot viselt. Meztláb volt, a talpa kérges. Jól megtermett ember volt. Valóságos óriás.

Az úton senki sem járt. Egyes-egyedül volt, hatalmas, feketére égett testtel, tikkadtan és szomjasan, szinte tombolt benne a harag.

Karjával átkulcsolta a térdét, és egy nagy fekete hangyát bámult, amely egy döglődő csibort hurcolt nagy igyekezettel. A hőség felingerelte. Gondolatai összekuszálódtak, eltompult az agya. A csibor nagy volt, fekete és fényes. Akkora, mint egy datolya. A hangya majd megszakadt az erőlködéstől, ahogy vonszolta maga után. El-elengedte, aztán másutt csimpaszkodott bele, és húzta tovább. A csiborban még volt élet, meg-megrebbentek a csápjai. A hangya megharapta a csápokat. A csibor még rándult egyet, azután nem mozdult többé. A hangya harapdálta a testét, ahol csak érte, és vonszolta maga után. Sürgős volt a dolga a mohó hangyának. Éhes volt.

Sebesen futva egy másik hangya jött valahonnét, nyomban beleharapott a csiborba, és másik irányba kezdte ráncigálni. A két hangya egymásnak ugrott. A csibor élettelen teste megmerevedett a földön. Mohamed csak nézte; tűrhetetlenül égett a teste. A hangyák visszatértek a csiborhullához, megint harapdálták, ráncigálták a homokon ide-oda, aztán újra egymásnak estek, huzakodtak, marakodtak. Összeakaszkodva dulakodtak, egyszer csak az

egyik felágaskodott, aztán hirtelen elterült, a másik pedig fűgén elfordult, és a csibor felé igyekezett. Az a hangya, amelyik a földön feküdt, meggörbülve vonaglott körbe-karikába, és rágóival a saját potrohába harapott. Előbb még fényes testét most homok lepte be. Nem tudott lábra állni. A másik hangya meg vonszolta a csibort a földön, vitte magával.

Újabb hangyák tódultak oda mindenfelől, serényen futkostak össze-vissza, sietségükben összeakadtak, tapogatóikat egymáshoz érintették – vagy szíves üdvözlést, vagy szidalmakat mondhattak egymásnak a maguk nyelvén -, azután sürgősen odébbálltak. Mohamed csak nézte, nézte, és szeretett volna felkelni onnan, hogy ő is menjen a dolgára.

Mindig gyalog jött és ment ezen az úton Davvászt és Búsehr között. Reggel Davvászból indult el, abból a faluból, ahol lakott, és Búsehr városába ment, a kikötőbe, ahol a boltocskája volt. Árpával kereskedett. Este azután hazament. Reggel, amikor a város felé tartott, aránylag hűvös volt még az idő; amikor este hazatért, megint csak hűvös volt már. Nyáron, amikor Búsehrbe ért, a még éppen csak kikandikált keleten a távoli, elefantszürke hegyek mögül, de azután porlasztotta a talajt, égette a zöld növényeket, cserepeessé perzselte az emberek bőrét.

De ma másféle nap volt, mint rendesen, azért tért most vissza Davvászbba előbb, mint szokott. Éppen egy órája hozta hírül egy falujabeli fiú, hogy Szakíne asszony bikája megvadult, elszakította a kötelét a kútnál, kiszökött a tengerparti pálmaligetbe, és senki nem képes a közelébe férközni, pedig ha el nem fogják, ott fog elpusztulni. Szakíne özvegyasszony volt, a férje egy éve halt meg, s más férfi nem volt a családban. A rámaradt kis földesken volt egy kút, körülötte görög- és sárgadinnyét, uborkát és zöldséget termesztett. Ő maga végzett el minden munkát azzal az egy szál jószággal. És most tehetetlen: a bika elszabadult, és senki nem tudja befogni. Mindenki fél tőle. És mindenkinek az az egyetlen reménye, hogy Mohamed utána megy és kézre keríti. De Mohamednek most nem a bika járt a fejében. Csak egyetlen kívánsága volt, simogassa végig a teste bőrét a hús északi szél, hogy megenyhüljön egy kicsit.

Eszébe jutott az a fiatal legény, aki odament, hogy megfogja Szakíne bikáját, de a bika felöklelte. Az a fiú, aki a hírt hozta, elmondta Mohamednek, hogy őt falubeli legény bekerítette a bikát, hogy megfogják, de az állat nekiment az egyiknek, vadul felöklelte, s a legény eszméletlenül esett össze ott, a pálmaligetben. A bikát elzavarták valahogy, a legény meg ott fétrengett a vérében. Bevitték egy kunyhóba, ápolgatták, ahogy tudták. Az apja meg az anyja ott sírt mellette, ököllel verték a fejüket kétségbeesésükben. Az anyja el is ájult. Mohamed ismerte a legényt, Lohrászbnak hívták.

Ezt hallván Mohamed, belakatolta a boltja ajtaját, és elindult Davvászbba, hogy elfogja a bikát. Jól ismerte Szakíne asszony jószágát, nem volt annak párja a faluban. Félelmetes, hatalmas testű báhreini bika volt. Szakíne férje tavaly, két-három hónappal a halála előtt vásárolta Báhreinban, és maga vitte haza. Akkora volt, mint egy bivaly, nagy testű, fehér állat, egyenes szarvú, széles szegélyű.

Kulcsolta a térdét. Rövid, izmos nyakát a térdei közé húzta. Bámulta az elhullajtott ganéjjal teli, puffedező homokot, rápillantott a csibor élettelen testére, és azt gondolta: „Ha mindennap ebben az órában kellene megtennem ezt az utat, hamarosan feketére sülnék a napon, sisteregve, mint a nyársra húzott pecsenyehús. Bezzeg ilyenkor egy lélek se jár az országúton. De azt hiszem, ha ma el nem fogom, holnap már senki se bír vele. Az is lehet, hogy felfűvődik holnapig, vagy a tengernek megy és belefúlad. Pedig milyen drága jószág! De hogy is képzelte azt Lohrászbn, hogy elbír egy megvadult bikával! Jó gyerek. Egyetlen fia anyjának, de még nem nőtt be a feje lágya. Mégis szép, hogy volt bátorsága.”

Az ingére esett a tekintete, ott száradt a napon. Mikor ledobta, az ing simán feküdt a homokon, de most, hogy megszáradt, összekunkorodott a földön, mint a megégett papírlap. Az izzadság elpárolgott belőle, és az ing csupa ránc lett. Megutálta az ingét, úgy érezte, hogy már nem is hozzá tartozik, hanem fájdalmasan idegen.

Fel akart állni, hogy nekiinduljon. De a tikkasztó hőségben szinte megolvadt az agyveleje, attól félt, hogy mindjárt kicsordul az orra lyukán. Sokszor látott már nyúlós, ragacos birkavelőt, és most azt képzelte, hogy az övé is olyan. Ernyedten hanyatt feküdt a földön, fejét a jujubafa tövéhez támasztotta, és lehunyta a szemét. Napfény tűzött a fejére, és sötétbe borult előtte a világ. Sárgás, táncos aranyfényecskék úszkálta, villództak a szeme előtt. Hirtelen kinyitotta a szemét. Egész teste árnyékban volt, félmeztelenül feküdt a langyos homokon. Fölötte a fa ágain kábult verebek gubbasztottak. Szárnyuk tikkadtan, petyhüdtlen csüngött. Tekintete az alsó ágon ülő madárra esett. Látta, hogy félig nyitva van a szeme, púposan gunnyaszt, erősen liheg és táogat. Nagyon közel volt hozzá az a veréb, szinte hallotta akadozó lihegését. „Szomjazik szegény. Egyetlen csepp víz sincsen a közelben. Talán a kútnál találna néhány cseppet. De hiszen most még a kútnál sincsen senki, hogy vizet merjen, ilyenkor ott is minden száraz” – gondolta magában.

Azután ráeszmélt, hogy ő maga is nagyon szomjas. A szájpaplása és a nyelve, mint a horzskő; lehelete lázszagú, még a nyála is elapadt. „Ramazánból, a böjt havából még csak öt nap telt el! Huszonöt-huszonhat nap van még hátra. Ebben az órában eddig mindennap Búsehrben voltam, és aludtam egyet az üzletben. A hűvösben nem szomjaztam meg ennyire. Messze még a naplemente, amikor majd szabad inni, enni. Öt-hat óra addig. Amikor nyár közepére esik a böjt, nagyon nehéz napkeltétől napnyugtáig böjtölni étlen-szomjan. De hát az Isten majd kegyes lesz hozzám.” A nyelve és a szájpaplása úgy tapadt egymásra, mint két, vizet sohasem látott téglá. Zúgott a feje.

A feje fölött gubbasztó veréb szárnya megrezdült, riadt, rebbenő tekintete végigfutott a fa ágain, majd hirtelen felröppent, mint szénparázsból a villanó szikra, és elszállt az izzó, napsütötte levegőben, csak a fa levelei remegtek ott, ahol előbb a madár ült az ágon.

A férfi, ahogy ott feküdt, a fa ágaira kötözött tarka és fakó fogadalmi pántlikákat, szalagokat, rongydarabkákat nézte, amelyeket a fogadalmat tevők bogoztak az ágakra. Bámulta az odvas, kiégett fatörzset és a valaha könnyeket síró fogadalmi gyertyák összenyomorodott csonkjait a fa odvában. Sokszor látott már ilyet, és maga is gyújtott gyertyát. „egy-két évvel ezelőtt ez a fa magától kigyulladt, azután meg el is aludt a tüze – jutott eszébe. – Maguk a manók gyújtották fel. De a tűz után újra kizöldült. Szebb lett, mint valaha. Azt beszélik, hogy a Zolmabad falubéli manók eljöttek, és valamelyikük feleségül kérte Mohánna jujubafájának egyik tündérét, de bizony nem adták a lányt azoknak a manóknak, hanem az egyik Dzsabari falubéli dzsinnfiúhoz adták feleségül. No, akkor aztán a lakodalom estéjén a zolmabadi dzsinnek eljöttek, és felgyújtották a fát. Zárgholúm szomszéd megesküszik rá, hogy a saját szemével látta őket aznap este. Éjfélkor Búsehrből Báhmaniba ment, mondja, és látta, hogy a Mohánna jujubafája csak úgy csillog-villog, mintha ünnep volna. Minden ágán apró kis manók ültek, akkorák, mint egy-egy ujjpercem. Mindegyiküknek picurka gyertya égett a kezében. A menyasszonyt akkorka gyaloghintóba tették, akár egy gyufaskatulya, úgy vitték a vőlegény házába. A lakodalmas zenéjüket, sőt még a danolásukat is hallotta. Olyan volt, mint ahogyan a szél dudál, ha vihar van a tengeren. Zárgholúm meg is siketült egypár napra tőle, akárki szól hozzá, nem hallotta. Egy nagydarab néger rabszolga is állt ott a fa alatt óriási vasbunkóval, és ahogy Zárgholúm elhaladt volna a fa mellett az úton, ráförmédt, hogy menjen vissza. Zárgholúm le is tért arról az útról, és másfelé ment haza. Azt mondja, a szellemek úgy ellepték a fa ágait, mint a sáskák, és a manóknak piciny gyertya volt a kezükben, és a fa csillogott-villogott, mintha ünnep volna.”

Mohamed feltápáskodott, föllállt, és bepillantott a fa odvába, amelynek lapos fenekét leégett gyertyavégek borították. Kialudt, porlepte csonkok, régi faggyúkönnyek nyomával. És apró cukorkák: fogadalomból szórták őket az odvas üregbe. Hangyák is nyüzsögtek ott, falták az édességet. „Hátha ezek a hangyák is szellemek? Ki tudja” – gondolta.

Megfordult és pillantásával az előbbi fekete hangyát és a csibort kereste. Közben meg is feledkezett róluk. Most egykettőre rájuk akadt. De nem ott, ahol az előbb. Az egyik fekete

hangya tovább hurcolta magával a csibort, kínlódva vonszolta a földön, de vajon mi történhetett a másik hangyával? Az már nem volt sehol. Elvesztette a szeme elől.

„Alighanem ez is olyan manóféle. Odamegyek, segítek neki. Hátha megszán, és a manók visszaszerzik a pénzemet.”

Lehajolt, óvatosan megfogta a csibort és fölemelte. A hangya is ott lógott rajta, és kapálózott. Vigyázva, nehogy a hangya leessen róla, betette a fa odvába, a gyertya égek és cukorkák mellé. A hangya elmenekült, és a többi hangyák is gyorsan szétszaladtak, csak a csibor hullája maradt ott, megmerevedve.

- Hej, manók, ha tesztek valamit, hogy akik elcsalták tőlem, visszaadják a pénzemet, bizony fogadalmat teszek, hozok egy csomag gyertyát a jujubafának. Ti aztán tudhatjátok, hogy vért izzadtam, amíg azt a kis pénzt összegyűjtöttem. Az a négy-öt gyalázatos harácsoló meg kiforgatott mindenemből. Jaj, de szerencsétlen vagyok. Egész életemben küszködtem, amíg azt a kis pénzt összekapartam. Hozok én nektek egy csomag gyertyát, megfogadom. A feleségem meg a gyerekeim pénze volt, meg az én forgótókém. Jaj, ti manók, segítsetek rajtam! Fogadalmat teszek, egy csomag gyertyát hozok nektek!

Egy áramvonalas Ford suhant el mellette, zümmögve, mint egy nagy fekete darázs, és eltűnt az úton. A fát és Mohamedet ellepte a nyomában föl szálló por. Egyszer csak látja, hogy az inge száll az autó után az úton, mint egy ív újságpapír. Futott az ing után, ég és föld között kapta el, a levegőben. „Hová akartál szökni? Tán az ördög bújt beléd? Hiszen még csak egyszer mostak ki, sokáig lesz még nekem dolgom teveled.” Útnak indult. Menet közben felvette az inget. Messzire elmaradt már a jujubafa, de ágaival még egyre integetett utána. Ő azonban egyszer sem fordult hátra, nem nézett vissza rá. Meg is feledkezett a fáról, a benne lakó tündérekről, manókról, és az is kiment a fejéből, hogy fogadalmat tett egy csomag gyertyára. Már csak a hőséget érezte, égett az egész teste.

Hosszú árnyéka sietős, ugrándozó léptekkel haladt szorosán mellette. A napfény fekete-fehér foltokat vetett a földre, és az árnyék fintort vágott. Mohamed nagy, mezítelen lába belesüppedt a puha, égető homokba, és nyomot hagyott benne.

Inge újra a testéhez tapadt. A hátán, a hónaljánál és a mellén sötétebbé vált a színe az izzadságtól. Az út menti kertekből paradicsomfák, jujubafák, pasztinák, pálmák, tövises parkinsoniafák és citrusok ágai kukucskáltak kifelé, és Mohamed sóvárgott a falakon belül egymásba fonódó, nedves, súlyos ágak enyhét adó árnyéka után.

Szababádba ért. A település egyik oldalán a kék, nyugodt tenger, ringatózó pánccsisakos, apró hullámaival, amelyek hol egyesülnek, hol tusakodnak a napfényvel, a másikon pedig a nap hevétől lázban égő magas épületek, körös-körül zöldellő citromfákkal, leanderekkel, pálmákkal, paradicsomfákkal és tövises parkinsoniafákkal. Mohamed egy pillantást vetett az angol zászlóra – amely magas rúdján ott lengedezett a kék égen -, és összeráncolta a homlokát. Köpni akart, de kiszáradt szájából nem jött nyál.

„Hány éve látom már mindig ugyanilyennek ezt a zászlót? Sose hagyják elkopni, megfakulni. Bezzeg a mi zöld-fehér-piros zászlónknak, amelyik a búsehri városházán van kitűzve, régen kiszívta a nap a színét, csupa fehér. Hej, csak feltámadna Alí vezér, csak megláthatná, mi van most itt! Még fel se száradt a lázadó tangesztáni fiatalok vére a tangaki pálmaligeteken. Csak az Isten tudja, hány embert öltek már meg közülünk. Igaz, mi se kevesebbet. Én egymagam tizenöttel végeztem. Micsoda finom ember volt Alí vezér, örök világosság fényeskedjék neki! Pedig ő mindent azért csinált, hogy ne nézzük itt tovább az ellenség zászlóját. Isten nyugosztalja, oroszán volt az az ember!”

A tenger szinte vonzotta, vontá magához. „Megyek, egy kis vizet loccsintok a képemre, megnedvesítem a kezemet meg a fejemet. Milyen csendes most a tenger. De nem, nem lehet! Még elkésem. Inkább szedem a lábam, rám ne esteledjék! Tán csak meg tudom fogni a Szakíne bikáját. Még van időm sötétedésig. Egy kicsit meg is állok majd a

nagybátyám üzlete előtt, egy *szalámalejk*-et mondok neki, beszerezem nála, amire szükség van, és máris megyek Davvászba.”

A vízsótalanító és jéggyártó üzem zakatolásának a hangja ott kalapált a fülében és a szívében. Kínzó szomjúság égette a torkát. Képzelete minduntalan eléje vetítette a hideg, síkos jégtömböket, amelyeket az üzemben állítanak elő. Tudta, hogy az üzem most jeget gyárt. A vízsótalanító részleg mellett egy esztergályos- és kovácműhely volt. Ő maga ott dolgozott éveken át, szerszámokat esztergált a búsehri-borázdzsúni vasút építéséhez. Maga előtt látta a nagy, rendetlen, nyitott kovácműhelyt.

Mohamed kovácmester volt ott, és az üzemvezető nagyon szerette. Akkor még fiatalember volt. A kalapácsot, amivel ő dolgozott az üllőn, a többi munkás meg sem emelni.

„Jó azokra a napokra gondolni! Milyen vígan teltek! Fiatal voltam, semmi gondom sem volt. Annyi volt a pénzem, akár a pelyva. Milyen gyorsan eltelik az élet! Biztosan leéltem már negyven évet. Vagy tán még többet is. Mi haszna az egészsnek? A lelkemet kivettem, agyondolgoztam magamat, és a végén most mind elvitte az ördög.”

Elhúzta a száját, és kiköpött. A szája azt mondta: „Pü.” De nyál nem hullott a földre. Olyan volt a nyelve, mint a horzskő. Böjtölt, és csak úgy égett a torka a szomjúságtól. A nyelve a szájpaddlásához tapadt.

Megint a tenger ezüstösen kék hullámát nézte. „Hogy szeretnék odamenni, úsznék egyet. A tenger legeslegközepében! Kár, hogy böjtőd van, na meg sietnem kell megfogni azt a bikát. Szakíne nagyon szerencsétlen. Nincs férfi a háznál, hogy segítsen neki. Ha nem fogom meg, ott pusztul el. Mitől vadul meg egy bika? Hiszen az nem is ember! Azonnal végezni kell vele. Csak egyféleképpen lehetne elintézni: Martin-golyóval.”

Az angolok házai a szabzábádi út mentén álltak a tengerparton, sorban egymás mellett. Csak egy széles út választotta el őket a tengertől. A tenger most olyan volt, mint egy végtelen nagy fazék, tele forrásban lévő. Sűrű kékítővel. A partszegélytől a láthatár széléig kéklett, ott a víztükör egybeolvadt az éggel. Szinte izzott a nyári nap hevítette levegő fölötté.

„Bárcsak a tengerbe merülhetnék! A víz alatt elfelejtenék mindent. Áldott legyen a Perzeopolisz halászhajó emléke, azoké a hullámoké meg a tenger alatti gyöngyhalászatoké! Csak Martin-golyó segít!” Égett a feje, fájdalom hulláma öntötte el a szívét, és majdnem fölordított.

Hádzs Mohamednek, a nagybátyjának, kis üzlete volt Dasztak falu keskeny utcájának az elején. A nagybácsi konzerveket, csokoládét, kekszet és egyéb ennivalót árult: savanyított mangógyümölcsöt meg *pakorá**-t és mazsolás kalácsot. A pakorát meg a kalácsot a *hádzsi** maga készítette. Vevői főként angolok és gazdag búsehri perzsák voltak.

Mikor Mohamed odaért az üzlethez, látta, hogy a hádzsi a nyitott ajtóval szemben a pult mögött ül, és kifelé tekinget az útra. Két angol, egy nő és egy férfi délutáni teáját itta a boltban egy kis asztalnál. A sűrű, szőke bajszos angol igen magas volt. Khakiszínű sortot és vékony, rövid ujjú katonainget viselt. Az asszony kivágott, rövid ujjú ruhát hordott. Két teniszütő és egy teniszlabdákkal teli, hosszú doboz volt előttük az asztalon a két nagy, fekete szemüveg mellett.

Mohamed felment a boltba vezető két lépcsőn, és megállt a pult előtt. Az angol a szeme sarkából undort sugárzó, megvető pillantást vetett Mohamed hatalmas, izzadt testére, átnedvesedett ingére, és halkán odaszólt a feleségének:

- Nagy behemót ember! Akár a skótok.

Amikor az angol felállt, és a kasszához ment, hogy fizessen a hádzsínak, látszott, hogy alacsonyabb Mohamednél.

- Szalám, bátyám – köszöntötte Mohamed a nagybátyját.

* Indiai ínyencfalat, sárgaborsóból készítik, zöldegekkel, borssal, fokhagymával ízesítve.

* Olyan mohamedánok megszólítása, akik bejárták a szent helyeket, részt vettek a hádzs-zarándoklaton.

- Szalám, zarándok! Minden jót! Hová mész ebben az órában?
- Búsehrben voltam. Eljöttem, mert Davvászban van dolgom.
- Te eddig mindig este jöttél. Történt valami, hogy ilyen korán mész ma haza?

Mohamed fogai elővillantak.

- Nem. Semmi különös nem történt. Egy kicsit korábban jöttem, hogy megfogjam Szakíne bikáját. Hallottad talán, hogy megbokrosodott, a pálmaligetbe szökött, és megsebesítette Zár Akbar fiát, amikor az el akarta fogni?

- Igen, hallottam róla. Bizony nagyon odavan az a legény. Pedig milyen jó gyerek. Bátor!

- De ahhoz nem elég a bátorság. Izmos kar is kell hozzá. Hát még ha egy ilyen erős, vastag nyakú báhreini bikával akar elbánni!

Elnevette magát, de azután hirtelen eltűnt arcáról a mosoly.

- Mikor szakíne férje elhozta Báhreinből, nagyon kövér volt az a bika, én magam láttam. Remek állat – mondta hádzs Mohamed, és bedobta a kasszába a pénzt, amit az angoltól kapott.

Amikor az angolok már elmentek, Mohamed az asztal felé intett.

- Bátyám, ramazán van, a szent böjt hónapja, ne engedd be ezeket enni-inni a boltodba, hiszen tilos. Elhagyja a boltodat a jó szerencse. Csak miattad teszem szóvá.

Hádzs Mohamed elmosolyodott.

- Zarándok, ezek is emberek, akárcsak mi – mondta. – Semmi rosszat se tesznek nekünk, aztán a pénzük se hitvány garas.

Mohamed csúfondáros hangon válaszolt:

- Nem, bátyám, manapság bizony már nem lehet így beszélni. Hogyhogy semmi rosszat se tesznek nekünk? Nem lötték a házainkat, asszonyainkat, gyerekeinket? Mennyi tangesztánit öltek meg! És a mai napig se mentek el innen. Erről a helyről nem mondanak le. Ami jó csak van itt, az mind az övék. A hideg ivóvíz az övék. A jó házak, a sok pénz, kocsi, mind az övék. Azt mondtad, a pénzük nem hitvány garas? Ők maguk még a garasnál is hitványabbak!

Hádzs Mohamed engesztelő mosollyal felelte:

- Zarándok, nézd, én csak egy boltos vagyok. Ha nem adom el az árumat nekik, hát kinek adhatom el? A findzsákat meg gondosan elmosom utánuk, és tisztára öblítem.

A hádzsínak jókedve volt. Ő is böjtölt. De ő a kora délutáni nagy hőség idején kialudta magát. Tovább beszélt:

- Zarándok, neked is tőlük van, amid csak van, ők hoztak neked szerencsét. Elfelejtetted, mennyi pénzt kerestél náluk?

- Micsoda szerencsét hoztak ők nekem? – kérdezte Mohamed sértődötten. – Bizony. Nem hozott nekem szerencsét az az idegen pénz, hogy most idejutottam! Dolgoztam nekik, mint a számár. Semmivel se tartozom nekik. A kovácműhelyükben három ember dolgát végeztem egymagam. Ha ott lettél volna, láthattad volna, ők maguk hogy dolgoznak. Félórányi munka kikészítette őket, ellógtak, hogy felhőrpintsenek egy pohár whiskyt. Én tíz óra hosszat kalapáltam. A pénzük meg igazán nem hozott szerencsét nekem. – Tűzbe jött, és hozzátette: - Ha engem az ördögök egy üstbe tennének velük, és felforrálnának, még a zsírom se keveredne el az övékkel. Én a tangaki csatában a Martin-puskámmal, amelyik otthon lóg a falon, tizenötöt öltem meg közülük. Isten nyugosztalja Alí vezért! Ő oroszlán volt. Sose lesz még egy olyan bátor ember a világon.

Hádzs Mohamed nyugodtan, mosolyogva nézte Mohamedet. Ismerte a természetét, és tudta, hogy most valami bántja, hiszen Mohamed nyugodt ember. Mindig csak a maga dolgával törődött. És most hogy felfortyant! Csitító hangon kérdezte meg tőle:

- Zarándok, mennyi pénzed van most? Megvan-e a kétezer tumánod?

Mohamed elkeseredetten válaszolt:

- Bátyám, te apám helyett apám vagy, te neveltél fel. Isten tudja, teelődted se legyen titok: mindössze ezer tumánom maradt. Igazat szóltál, előbb kétezer volt. Mivel azt a pénzt én más vallású idegenektől kaptam, elvittem *imám dzsome*hoz*, hogy szentelje meg. Az imám dzsome elvette tőlem a kétezer tumánt, és csak ezerhét százat adott vissza. Aztán ezer tumánt kölcsönadtam Karím Hádzs Hamzénak, hogy törte volna el Alláh a kezemet, mielőtt odaadom neki! Így tettem tönkre saját magamat. Lenyelte a pénzemet az utolsó garasig, olyan nyugodtan, hogy még hideg vizet se ivott rá.

Megnyúlt és elsötétült az arca. Nem akarta tovább folytatni. Egy kicsit távolabb lépett a pultról, és újra megszólalt:

- Bátyám, van egy darab vastag drótod, amit nekem adhatnál? A bika orrába akarom fűzni, hogy annál fogva vezessem haza. Ha van, add nekem, kérlek, és ne fájduljon meg soha a kezed. Azt a jó vasreszelődet is add kölcsön egy percre, hogy kihegyezzem a drót végét. Bizony, nagyon jó volna, ha még ma el tudnám fogni.

Tudta, hogy a nagybátyja kamrájában mindig van ilyen holmi. Hádzs Mohamed bement a hátsó kamrába, kihozta a reszelőt meg a drótot, és odaadta neki. Mohamed alkalmasnak találta. Kemény, erős drót volt, pont amilyen kellett. a pult szélére tette, és a két végét megreszelgette. A reszelő eltűnt a kezében, mert nem volt fanyele, csak kis fogója, mint a nyársnak, fárasztó lett volna sokáig dolgozni vele. De Mohamed könnyen és hamar végzett a reszeléssel, Amikor indulni készült, hádzs Mohamed becsomagolt egy darab mazsolás kalácsot, odaadta neki.

- Ezt meg vidd el a gyerekeknek. Egy virágoskertre való üdvözetet is küldök Sahrúnak – mondta búcsúzóul.

* Muzulmán pap, aki a pénteki ünnepi istentiszteletet tartja.

Kőházak, nádfedelű kunyhók és a cölöpökre állított sásból, nádból, gyékényből készített, hús lugasok guggoltak egymás mellett; meleg szél susogott a fülükbe. Számtalan kút állt a síkságon mindenfelé. Nyikorgó-csikorgó hangjuk betöltötte a pusztát. A nap még izzott a síkság fölött, és ahová csak esett egy árnyékfolt, ott ember hevert, félájultan a böjttől és a hőség erejétől.

A kis dombon a hőségtől olvadozva a falu temetője meredt Mohamedre. A régi és új sírok mentén porlepte, kócos bogáncsok kókadoztak. A temető közepén karcsú, magas tamariskuszfa állt egyes-egyedül, vékony, törékeny ágai ostorként lógtak a levegőben. Mohamed mindennap erre járt. A temető láttán émelygés fogta el, mintha valami undorító, nyálkás, piszkos dolgot evett volna. Elkomorodott. Minden vidámság és reménység elhagyta. Veszekedni lett volna kedve.

Megtört, fekete ruhás nő hajlongott az egyik friss sírnál. Zokogott és mondta a halotti éneket:

*Óh, szívem párja, távozásod miatt öltök én gyászruhát,
Mint tulipánt, szívemre tűzöm halálod égő bánatát.
Reggeli szellőként idézem majd szerelmedet,
Amíg csak meg nem szólalnak az ítéletnap harsonák.*

Ahogy hallgatta az ének kesergő dallamát, nyugtalanság vett erőt rajta. „Ez az asszony öli magát a férje után. Sose mozdul el innét. Azt gondolja tán, hogy feltámaszthatja? Aki elment, elment.” Megint csak hallotta:

*Nem kérdezed bánatos szeretődöt:
Tavaszd kertjében kivel töltötted
Életed? És gondolsz-e rám azóta?
Nem tudom, most kikkel töltöd idődet.*

Elszorult a szíve. Keserűség fojtogatta a torkát, mintha ópiumot tettek volna a nyelvére. A gyászének érzelmes dallama gyermekkorá óta a vérében volt. Halálhangulat áradt belőle. Hallatára az ember azt kívánta, bárcsak meg se született volna. Fekete volt ez a dallam és keserű. „Szerencsétlen Ghászem, de korán halt meg! Alighogy elvette ezt az asszonyt, nemsokára le is hunyta a szemét, és megszabadult az emberektől. A halál nem törődik az ilyen szavakkal. Megforgatja a kaszáját, és akit elér vele, azt lecsapja. Ha én is meghalok, Sahrú is így fog siránkozni utánam, mint ez az asszonyka. Mi értelme van már annak? De énnekem tán még sírom sem lesz. Minek is nekem sír? Így vagy úgy, véget ér az élet. Mit tehet az ember? Megint megütötte a fülét a gyászoló asszony hangja:

*A pusztaságot nézem, és téged látlak ott,
A tenger vizét nézem, és téged látlak ott,
És bárhová is nézek, a hegy, a völgy, a rétek
Egyet mutatnak nékem: szép, karcsú alakod.*

Megroggyant a térde, és a temető felé fordította a tekintetét.

Ismerte ezt az asszonyt. Ghászemet is ismerte, aki már a föld alatt volt. Elindult, át a temetőn. A temető földjét belepte a bogáncs, a vadsóska és a kutyatej. A rozoga halottasház ajtaja előtt ócska, szétesőfélben levő koporsó hevert. Az asszonyon kívül senki más nem volt a temetőben.

Mohamed odament hozzá. Hatalmas árnyéka rávetődött a sírra és a roskadozó kicsiny alakra. Az asszony jajongva kesergett, ráborult a sírra. Lezárt szempilláin át is megérezte, hogy hirtelen árnyék esett rá. Minden elsötétült előtte. Mohamed meleg, nyugodt hangon szólította meg:

- Ne sírjál már, húgom. Nem Istennek tetsző dolog ez. A halottad is nyugtalan lesz ott a sírban. Kelj fel, menj haza, menj a dolgodra.

Az asszony felemelte a fejét, és ránézett Mohamedre. Még csukladozott a zokogástól. Remegett a teste. Nagy, fekete szeme megint könnyben úszott. Mohamed ismét megszólalt:

- Hiábavalóság, hogy így öled magad. Még ha volna valami haszna! Kelj fel, húgom! Megmondom Sahrúnak, hogy néha nézzen be hozzád. Te meg, ha nagyon egyedül érzed magad, gyere el mihozzánk. Nem jól van az, hogy te mindig csak itt keseregsz a férjed sírján.

A sír alig emelkedett ki a földből. Kisebb-nagyobb kagylókkal kevert kavicsok borították a földre fűrődva. Az asszony félig felemelkedett, és jámboran pillantott Mohamedre. Látására mintha megkönnyebbült volna, nagyokat nyelt, azon igyekezve, hogy visszafojtsa a sírást. Mohamed szavaiban valami vigaszt talált, mintha csak Ghászem szolt volna hozzá. Mohamed hangja hasonlított Ghászeméhez. Senkinek a részvétét nem érezte még ilyen őszintének. Jó idő óta mindennap idejárt, és zokogott a sírnál, de senki nem tudott róla. Mohamed lehajolt hozzá, megfogta a karját, és lassan felemelte. Az asszony könnyedén felállt. Ajka remegett, arcán elmaszatolódott a homok és a könny.

- Nincs rosszabb a céltalanságnál, a magánynál. Nem akarok tovább élni Ghászem nélkül – mondta az asszony, és a fejét lehajtva Mohamedre támaszkodott.

Mohamed ismerte Ghászemet. Derék, dolgos fiatalember volt. Egyszer belázasodott, s alig telt bele pár nap, meghalt. Mohamed is segített a koporsóját vinni. Most részvételt mondta:

- Húgom! Nekünk mindnyájunknak Alí, a hívők emírje az élettársunk. Minek fulladozol itt ebben a melegben. Legyen türelmed elviselni a csapást. Maga a fényből teremtett próféta, Mohamed is meghalt.

Még karon fogva vezette az asszonyt, amikor kiértek a temetőből. Ahogy az útelágazáshoz értek, Mohamed elengedte a karját, és az asszony csendesen, lehajtott fővel elindult a másik úton. Mohamed tudta, hogy a falu túlsó végén lakik. Ott állt egy ideig, és nézett a lehajtott fejű, meggörnyedt nő után, aztán ő is elindult a maga útján.

„Hány ember nyugszik vajon itt a föld alatt? Minden őszám itt fekszik ebben a földben. Ha csak ennyi az élet, miért esünk egymásnak, mint a farkasok meg a hiénák? Mért kellett nekik zsebre vágni az én pénzemet? Tán azt hiszik, hogy ők máshová kerülnek, nem a föld alá? Kutya volt még az apátok is! Úgy elintézték én benneteket, hogy attól kódultok. Regélni fognak még arról a faluban! Ha szitává nem lölek benneteket a Martin-puskámmal, nem is vagyok az apám fia!”

A temető sarkában egy nagy, sárga kutya feküdt elnyúlva egy repedezett, négyszögletű kő árnyékában. Minden bordája kilátszott. Ahogy Mohamedet meglátta, az állat fölemelte a fejét, és réveteg, élettelen szemmel meredt rá. Félálomban ásított egy nagyot, aztán újra aléltnan nyúlt el a forró homokon.

„Úgy látszik, nagyon beteg ez a szegény, néma jószág. Már felénk se jön. Biztosan nagyon éhes.” Hangosan szólította: „Siru! Siru!” A kutya felemelte a homokról a fejét és a farkát, reszketve megrázta magát, talpra állt, és elindult Mohamed után.

- Vén barátom! Hol a csudában mászkálsz? Már azt hittem, döglödsz valahol. Régen nem láttalak, mért kerülsz bennünket? Igazad van. az én hibám, nem is kerestelek, hogy megtudjam, mi van veled. Beteg vagy? – A kutya alig vonszolta magát Mohamed után. Nyeszlett, girhes állat volt, már alig volt benne élet.

- Velem is csúnyán elbántak az emberek. Akár hiszed, akár nem, szívesebben lennék kutya. Mert ti legalább egymást nem csapjátok be, közöttetek nincs hazugság, csalás,

hamisítás. Ha tudnád, micsoda kegyetlen ember Karím Hádzs Hamze! Mind elcsalta a pénzemet. Húsz évig törtem érte magamat, úgy rakosgattam garast garasra, ő meg egyszerre mindet elnyelte. Gyere, te szegény, néma állat, hiszen alig lihegsz. Kapsz egy kis kenyeret, vizet, magadhoz térsz tőle. Gyere velem, maradj ott a mi kunyhónk mellett. Amim csak akad, abból neked is jut.

A kutya elé dobta azt a darabka mazsolás kalácsot, amit papírba csomagolva magával hozott. A kutya odavánszorgott, megszagolta, és mohón beleharapott. A kalácsmorzsák szétszóródtak a homokon, a kutya azokat is felnyalta.

- Egyél, szegény jószág! Most jobban rá vagy szorulva, mint a gyerekeim. – A kutya még egyre a kalácsmorzsák után szaglászott, s messzire lemaradt Mohamed mögött, de aztán utolérte.

Mohamed háza gasszárkövekből* épült. Minden kődarabba számtalan apró tengeri kagyló ékelődött, szeszélyes mintákat formálva. A háznak csak egyetlen szobája volt. Mohamed maga építette, a köveket homokból és mészből kevert sűrű, durva habarccsal tapasztotta egymáshoz. A szoba mennyezetét vastag, rőt szantálfa gerendákból és nádból készítette, a lapos háztetőt pedig sárral tapasztotta be. Azon a környéken az ilyen ház komoly épületnek számított, mivel a legtöbb kunyhót pálmaágakból és nádból tákolták össze. A ház mellett, hat vastag pálmafa oszlopon, nádból és pálmaágakból készült lugas emelkedett. A lugasba egy létra vezetett. Alatta, az árnyékban, kecskék, tyúkok, kakasok civakodtak a földön heverő, homokos dinnyehéjdarabkákon. Siru kutya láttára éktelen lármát csaptak.

A házikó ajtaja be volt hajtva. Mohamed belökte és bement. A tapasztott földet gyékények borították, csak az egyik sarokban volt egy kis kelimszőnyeg. Két gyermek aludt rajta: egy nyolcéves kisfiú és egy négyéves kislány. A falipolcon kis tükör állt meg egy petróleumlámpa és mindenféle apró tárgyak. A falon, szegre akasztva, rövid csövű Martinpuska lógott. Az egyik sarokban néhány zsák árpa és liszt meg egy csomó széna.

A szobában ritkás füst terjengett. Félig elégett pálmaágak ismerős szaga ütötte meg Mohamed orrát. A szoba közepén a tűzhelynél Sahrú joghurtot készített, ahhoz forralta a tejet. Mikor meglátta Mohamedet, felállt, és elébe ment.

- Szalám, kedvesem – köszönt vissza Mohamed. – Megtaláltam Sirut a temetőnél. Szegény, néma állat egészen odavolt már. Magammal hoztam, meg kéne etetni meg itatni. – Felvette a fal mellől a vizeskorsót. – Adjál egy darabka kenyeret is – szólt a feleségének.

Elvette a tyúkok és kakasok elől a cserépedényt – tulajdonképpen egy törött korsó alja volt -, a kutya elé tette, és a korsóból megtöltötte. A kutya néhány lépést hátrált, megcsóválta a farkát, és Mohamedre nézett. A tyúkok és kakasok mind a vízhez tülekedtek. Mohamed elhessegette őket:

- Szentelen népség! Nem! Most előbb Siru jön, várjatok. Siru most a vendégetek.

A kutya az első edény vizet azonnal behabzsolta, a másodikat már lassabban, csak félig itta ki, és körülnyaldosta a száját. Alázatos tekintettel bámult Mohamedre, és nemcsak a farkát csóválta, hanem lehajtott feje, lógó nyelve és ide-oda mozgó füle egyaránt azt fejezte ki, hogy nagyon hálás.

- no, magadhoz tértél már? – kérdezte Mohamed, és a kenyérdarabot Siru elé dobta. Az állat felvette, és a jujubafa alá szaladt vele. Mohamed fogta az edényt, visszavitte a tyúkokhoz, és teletöltötte vízzel.

- Most már ihattok!

De a tyúkok, kakasok kelletlenül odébbálltak.

- Úgy látszik, nem is voltatok szomjasak. Csak irigykedtetek, Sirura? Még kiderül, hogy az állatok is olyan mohók, mint az emberek.

* Mészkö. A tengerparton olcsó építőanyag.

Mikor visszament a házikóba, megint az alvó gyerekekre esett a tekintete. Őket is megviselte a meleg. Legyek mászkáltak az arcukon.

Sarkon fordult, odament az udvaron álló szénakazalhoz, és egy kötélcsomót húzott elő. Az erős kötélt tekergett, mint valami kígyó. Araszról araszra végigpróbálta, rángatta, húzta, amíg csak meg nem győződött róla, hogy mindenütt elég erős a kötélt. Sahrú csak állt, és csodálkozva bámulta. A kötélt, ahogy lassan-lassan bontogatta, ott tekergett a földön. Azután Mohamed ismét felcsavarta, és a vállára vetette. Sahrú nézte a férje izzadt testét. Tudta, hogy Mohamed Szakíne bikáját akarja befogni, azért jött haza ilyen korán. „Szegény, ebben a hőségben! A böjtölésben még a torka is kiszáradt, és ekkora utat tett meg, hogy elfogja más ember megvadult bikáját. Ennek a sok fiatalnak meg más dolga sincsen ebben a faluban, reggeltől estig csak tétlenül csavarognak, aztán egyikük se tud megfogni egy megvadult bikát. Ő meg ingyen dolgozik mindenkinek. Még ha csak egy szóval említik is a fizetséget, összeszorul a torka” – gondolta magában.

Azt szerette volna, hogy az embere vesse le az ingét, adja oda neki, hadd mossa ki, aludja ki magát, a gyékényen heverjen egészen napnyugtáig, amikor már lehet enni-inni. Ő meg, mire a férje fölkel, szépen megterítené az asztalt, tenne rá kenyeret, joghurtot, retket, zöldhagymát, füstölt halat, friss, érett datolyát. Meghallotta Mohamed hangját:

- Egyre csak attól félttem, hogy mire ideérek, betör a faluba, és megtámadja az embereket.

- De hát utóvégre terajtd kívül senki más nincs ebben a faluban? – tört ki Sahrúból, aki úgy látta, itt az ideje, hogy megszólaljon.

- Asszony, te magad is jól tudod, hogy ezt a bikát nem tudja más elfogni. Hát mért beszélsz így? Szakíne nek nincs férje, mint neked; égen-földön sincs más segítsége, csak ez a bika.

Visszafordult, és a feleségére nézett. Vidám és nyugodt volt az arca. Testéről már elpárolgott az izzadság, és az inge foltos lett, mint a szikes föld. Nyílt, meggyőző mosollyal nézett Sahrú szemébe. Az asszony szégyenkezve válaszolt:

- Zár Akbar fiát csúnyán megsebesítette, féltetek, nehogy veled is elbánjon.

- Nem, kedvesem. Lohrászb gyöngye legény hozzá, kár, hogy nekiment. Erő kell ám az ilyesmihez. Legalább olyan erős legyen, aki szembe mer szállni a bikával, mint az.

- Azt mondják, nem is akarta elfogni, csak hergelte, azért ment a közelébe, hogy fölpiszkálja – mondta Sahrú, és ő is elnevette magát.

- Úgy még rosszabb. Legyen az embernek magához való esze. Hogy valakinek ne legyen jobb dolga, mint hogy a bikát magára dühíti. Akinek annyi esze sincsen, azt az Isten se menti meg a bajtól.

Úgy nevetett, hogy elővillantak erős, megfeketedett fogai. Sahrú vele nevetett, és tetőtől talpig végignézte a férjét. Semmiképpen sem akarta, hogy Mohamed most elmenjen. Úgyis olyan keveset látja, s akkor is csak estefelé. Szokatlan volt, hogy a napnak ebben az órájában itthon van. úgy érezte, a szaga is más most az ő emberének, mint rendesen. És úgy sajnálta, hogy elmegy, majd a szíve szakadt meg érte. Tudta, hogy bánat nyomja a szívére, és csak azért nevet, hogy ő megnyugodjék. Az igazi nevetése másféle volt. Mohamed megint megszólalt:

- Egyre csak attól félttem, be ne szabaduljon a faluba, meg ne támadja itt az asszonynépet vagy a gyerekeket.

- Nem, még nem jött elő a pálmaligetből.

- Hamarosan visszajövök – mondta, és már indult is.

- mondjad: insalláh, az Isten is úgy akarja – kísérté az ajtóhoz a felesége.

- Persze. Ha az Isten úgy akarja – és azzal elindult, ő meg az árnyéka, Siru meg szaladt utána. Sahrú utánanézett, de ahogy hatalmas alakját távolodni látta, elszorult a szíve. Visszament a házikóba, és egy ideig zavarodottan álldogált a szoba közepén. Egészen

elfelejtette, hogy mit is hagyott abba az elébb. Egy darabig törte a fejét, végül aztán eszébe jutott, és igyekezette folytatta a munkát. Az egyik gyerek megmozdult, a másik oldalára fordult, azután mozdulatlanul feküdt tovább.

A férje pedig ezalatt kijutott a kunyhók közül, és rátért a pálmaligetbe vezető útra. Égető napfény áradt a földre, mintha vékony higanyréteg borította volna. A pusztaságban csak itt-ott mozdult egy-egy ember vagy állat. Mohamed felment egy homokdombra, amely mint valami óriási, alvó cethal hevert a síkságon, azután leereszkedett, és a következő dombot is megmászta. Ott egy víztároló tűnt fel, terebélyes tövises parkinsoniafa tárta fölé az ernyőjét. A parkinsonia alatt kamaszok verődtek össze, tíz-tizenkét napbarnított, félmeztelen kölyök. A sűrű pálmaliget ott sötétlett a láthatáron.

Odament, leült a vízmedence előtti köpadkára. Égető, forró szél fűjt, a légmozgás mégis hűsítette, felszárította az izzadságot a testén. A legények körülvették. Órá vártak. Egyikőjük, Khalíl, jó barátja volt Mohamednek. Ő is, akár Mohamed, Alí Delvári vezér csapatával harcolt az angolok ellen, és két angolt megölt. Tisztelték is érte! Sovány, magas termetű, mozgékony fiatalember volt, földművelésből élt.

- Isten hozott. Hogy szolgál az egészséged? Nagyon jókor jöttél – mondta derűsen Khalíl. – Esküszöm, olyan az az állat, mintha egy hordó bort felhőrpintett volna. Úgy fölhergelődött, hogy még a közelébe menni is halál. Amondó vagyok, hagyd békén. Alig hiszem, hogy elbírsz vele. Soha még ilyen dühödt állatot! Még a veszett bivalynál is rosszabb.

Mohamed levette a válláról az összecsavart kötelet, és az ölébe tette. A rászáradt verítékcseppektől olyan volt az arca, mintha himlőhelyes volna.

- Esküszöm, hogy elbánok veled. Ha el nem kapom a szarvánál, ne legyen Mohamed a neved. Ha békén hagyjuk, azt hiszed, ott marad? Nem emlékszel, Zár Ahmed bikája, mikor tavaly így megvadult, egy fél napig a pálmaligetben kódorgott, aztán csak kirozott, és neki az embereknek. Hány embert tett nyomorékká, amíg végre agyonlőtték! – mondta Mohamed indulatosan.

- Hát akkor mért nem hoztad a puskádat is, testvér? Bizony szükséged lehet még rá – válaszolta Khalíl.

- Nem, testvér, elhatároztam, hogy mindenképpen elevenen fogom el. Szakínének minden vagyona égen és földön ez a bika. Ha lelövöm, mi jót tettem? Mondd inkább, hogy van Lohrászb? Azt hallottam, csúnyán megsebesült.

- Ugyan már, csak tódítanak az emberek. Csak a szarva hegyét akasztotta az ülepébe, és fölszakadt a bőre. Igaz, ha meg nem csúszik a bika szarva, akkor bizony feltépte volna a tomporát végig – bizonygatta Khalíl.

A fiatalok erre mind nevetésben törtek ki. Khalílnak tetszett, hogy mindenkit megnevettetett.

- Merrefelé bújik a pálmaligetben? – kérdezte Mohamed, és a keze fejével indulatosan törölte le a homlokáról a verítéket.

- Összevissza kószál. Mikor Lohrászbot megtámadta, Zár Abbász pálmafája alatt volt. Ott csatangol a pálmák közt. Csak megtalálsz valahogy.

Az úton Szakíne közeledett. Szóltak neki. Hogy megjött Mohamed, elfogni a bikáját. Magas termetű asszony volt, fekete ruhát viselt, sötétkék jázdi selyemkendővel volt a feje bekötve. Arca beesett a sok gürcöléstől, szenvedéstől. Kék színű gyümölcsfélét tetováltatott valamikor a homlokára, a két szemöldöke közé és az ajka alá, az állára is. Kis aranykarika függött az orrcimpájában. Meztláb jött. Bokáján a ráncos, buggyos, bő nadrágszárakat összehúzó szalag alatt két vastag ezüstkarika fénylett.

Mikor odaért, Khalíl éppen azt mondta Mohamednek:

- A pálmák között csatangol. – Szakíne megállt, és tekintetét Mohamed hatalmas alakjára emelte. Tudta, hogy Mohamed erős és merész ember. Látta, hogy több mint egy fejjel kimagaslik valamennyi férfi közül. Az asszony nagyon sokra tartotta a bikát. De nem akarta,

hogy Mohamed az életét kockáztassa miatta. „Hiszen felöklelheti. Még otthagyja a fogát ez a fiatal ember.”

- Egy hajad szála is többet ér száz bikánál – kiáltott Szakíne, és áttörve a férfiak sorfalán, megállt Mohamed előtt. – Nem fogadhatom el, hogy énmiattam a bőrödet kockáztasd! Hagyd csak, majd felfúvódik magától. Én bizony már lemondtam róla. Hát hogy is járhatnék felemelt fővel ebben a faluban, ha veled valami baj történne? Hogy adnék számot róla Sahrúnak meg a gyerekeidnek?

Mohamed Szakínére nézett. Erős markában a lósörényből készült hurkot szorongatta. Szakíne szavaira rossz érzés fogta el. Jobb szerette volna, ha az asszony ki sem mondja ezeket a szavakat. Nem volt kedve válaszolni. Hirtelen nekiindult.

- Megyek, húgom, Isten segítségével. Ha mindenképpen meg kell dögölni neki, akkor végzek vele. De nyugodt lehetsz, inkább ép bőrrel fogom idehozni neked, hadd kérjen bocsánatot tőled.

A legények felnevettek, és Mohamed elindult a pálmaliget felé. A homokdombok eltakarták a szeme előtt a pálmafák törzsét, csak az ágak és érett datolyákkal terhes fűrtök látszottak a dombok felett. Ahogy felfelé kapaszkodott a homokdombokon, lassanként előtűntek a fatörzsek is, aztán amikor lefelé ereszkedett, a fatörzsek is újra eltűntek előle. Feljutott egy másik homokdombra – az ágak ernyője alatt megint megpillantotta a sudár pálmatorzseket. De hiszen Mohamed számtalanszor látta már ezt a tájat, ismerte a sivatag minden talpalatnyi földjének sajátos színét, szagát, formáját. Tudta, hogy milyen időközönként változtatják helyüket a homokdombok. Látta, hogyan ölelik magukhoz őrzöngő orkánok a puszták finom homokját. Olyankor reggel, ahogy felébred az ember, csak azt látja, hogy a homokdomb, amelyik tegnap még itt púposodott a sivatagban, most egy jó mérföldnyivel odébb telepedett. Hány és hány ilyen szemet égető, homokörvényt csavaró forgószélet látott már Mohamed.

De ahol most járt, ott már nem volt több homokdomb. A sivatagi lapály egészen a pálmaliget széléig húzódott. Nem volt már messze a sűrűn sötétlő pálmaliget. Girbegurba, napszitta kútágások sorakoztak a nyári termést érlelő mezőkön. Kusza fehér csíkos, nagy, zöld görögdinnyék szunyókáltak a dinnyeföldeken. Vézna, feketére égett pálmafák nyújtogatták a nyakukat egymás mögött. Az már az oázis.

Mohamed egyedül volt. A többi férfi csak nézett utána a homokról, arról a nagy hasú dombról, amelyik majdnem a pálmaligetig nyújtózott. Ő feszülten figyelt a pálmaliget irányába. Nem nézett hátra, bár tudta, hogy a férfiak figyelik a dombról. A pálmaliget megmozdult a fogadására. Mohamed villogó, fekete szeme a pálmatorzsek sűrűjét fürkészte. Lába a lágy homokba süppedt, és nagy, ormótlan lábnyomai mentén s háta mögött fonálként húzódtak a homokban a lábujjhegye vontá vonalak. „Ha a pálmaligetben sikerül elkapnom, elbánok veled. Magától aligha jön ki a ligetből. De még ha kijönne is, én akkor is visszacsalogatnám a pálmák közé, mert sehol máshol nem tudom legyőzni. El kell bännöm veled, mielőtt besötétedik. Hiszen már megy lefelé a nap. Nagy baj, ha idő előtt besötétedik. És itt a ligetben hamarabb esteledik, mint kint a sivatagban.”

Hamarosan megpillantotta a bikát. De még messze volt. Látta, hogy szétveti a két mellső lábát, a hátsó lábai meg közel vannak egymáshoz, a fejét leszegi, hogy a pofája szinte a földet súrolja, és mereven bámul maga elé. Törzszerű, erős szarvát előrszegezte. A bika is észrevette Mohamedet. Meg se moccant, de Mohamed látta, hogy szilaj, fekete tekintete hirtelen feléje fordul.

Érezte az állat közelségét. Meleg, párás szaga is az orrába csapott, pedig még távol voltak egymástól. Mohamed a pálmafákat méregette, és megállt a tekintete egy testes feketedatolya-pálmán. „Megvan, ez az igazi! Jó vastag törzsű fa. Idecsalogatom, éppen a fa alá! Messzi van, de idehozom. Akárhogy is, ide kell hoznom, ez alá a fa alá. Idecsalogatom, hogy észre se veszi!” Eszébe jutott, hogy *masalláh*-ot kell mondania. „Masalláh! Ahogy Isten

akarja!” Óvatosan elindult a pálmafa felé, de szüntelenül a bika szemébe nézett. A fa még messze volt tőle, messzebb, mint a bika. Jó szorosan megmarkolta a kötélhurkot, és nyugodtan, könnyedén lépkedett. Minden fa mögött várt, mereven nézte a bikát, de nagyon igyekezett, nehogy idejekorán feldühösítse. Le nem vette róla a szemét. Érezte, hogy a tekintete szinte égeti a bika bőrét. Ő maga is az ösztöneire hagyatkozott, mint az állat. A vadászösztön minden porcikáját átjárta. Vérszomjassá tette.

Odaért a kiválasztott feketedatolya-pálmához, amelynek magas, erős, rücskös törzse volt, a fa melléből két dús datolyafürt fakadt, tele éretlen és félig érett gyümölcscsel. Megállt. Szembefordult a bikával, és nekitámaszkodott a fának. Az állat mozdulatlanul állt. Őt nézte. Mohamednek égett a szeme, de látta, hogy a bikának reszket a lába. „Szörnyen felbőszült. Egészen megtébolyodott. Jó hely ez itt! Ennél jobb hely nincsen. Egész mezőnyi út választ el tőle. Amíg ideér, elakad a lélegzete. Én meg arra várok. Azt akarom, hogy kifulladásig. Szép bika! Akár egy menyasszony. Ha az én bikám volnál, úgy megdolgoztatnád, hogy sose jutna eszedbe elkódorogni. Csak ezzel az özvegy, gyámoltalan Szakínével lehetsz ilyen komisz. Mért is nem zabolázták meg? Ha az enyém volnál, úgy átfürtam volna az orrodát, mint a menyasszonyét szokás. Aranykarikát is fűztem volna bele, hogy neked kedved kerekedjék megvadulni. A forróság elvette az eszedet? Talán napszúrást kaptál?”

Kedvvel nézte a feketedatolya-fát: a dús gyümölcsét, az életerejét meg a hatalmas törzsét. Veritékkel átítatott ingén keresztül a mellén érezte, hogy a drót, amit előkészített, ott van a zsebében. Amióta csak a zsebébe tette, szüntelenül ott érezte a mellén. Megfeledkezett éhségről, fáradságról. Látta a pálmafák hosszú árnyékát, a keskeny, sápadt fénysávot, amely a földre vetődött a fák törzse között, és tudta, hogy a nap éppen most készül a tengerbe merülni.

Nem akarta bántani a bikát. Fiatal állat volt, erős és szép. „Kár, hogy így megtébolyodtál. Nem volt mit igyál, nem volt mit egyél? Mért jutottál ide? Ha most idejőnnél hozzám a magad lábán, mint egy jó gyerek, hogy együtt menjünk Szakínéhez, nem bántanád. Becsületemre mondom, hogy elmennék, és hoznék neked egy nyaláb jóízű szénát, hogy jóllakjál vele.”

A bika nyugodtan állt és bámult rá. „Tudom én, hirtelen akarsz rám támadni. Én is ezt akarom. Gyere! Gyere! Gyere! Gyere, te állat! Nem is tehetsz mást. Ide kell jönnöd. Gyere! Gyere! Masalláh, meg ne verjelek szemmel, milyen szép állat vagy! Milyen jól megdolgoztatnád! Nem mozdulsz? Jó, akkor majd idehozlak!

Körülnézett, meggyőződött róla, hogy senki más nincs a pálmaligetben. Tüzelt a feje meg az arca. Hunyorított. Szétvetette a lábát, ugrásra készen. Hirtelen megforgatta a levegőben a hurkot, és felordított: „Ohé! Ohé!” A bika megmozdult, néhányat rúgott a levegőbe, aztán körbefordult. Ismét szembekerült Mohameddel és rábámult. Mohamed valami megfelelő követ keresett a szemével a földön. De nem volt ott kő, csak néhány kiszáradt tehénlepényt talált a lába előtt. Lehajolt, felvett egyet, és teljes erejével a marha felé hajította. Azután egy-két lépéssel előbbre ment, ugrált, lóbálta a kötélhurkot, és többször is felordított: „Ohé! Ohé!”

A bika feldühödött. Mohamed látta, hogy a lebernyege reszket, és ráng a bőre. Hirtelen megindult Mohamed felé. Rohant, vágatott. Mohamed továbbra is ugrásra készen állt, tekintetével a fák közti réseket fürkészte, és a hurkot pörgetve hergelte a bikát. Az állat a pálmákat kerülgetve rohant Mohamed felé, halálos támadásra készen. Mohamed hátrált, majd nekitámasztotta a hátát a kiválasztott pálmafának, és a kötelet ledobta a földre a lába elé. Keze nyugodtan pihent az oldala mellett. „Gyere csak, gyere! Ha nem volnál ilyen ostoba, biztosan gyanakodnál, hogy mi az ördögnek akar földühíteni mindenáron ez az ember, mért akarja, hogy megtámadd? Ostoba vagy, letöröd a saját szarvadat!”

Közeledett. Mohamed hallotta dühödt, hangos lihegését. Csupa víz volt az orra, a pofája, orrlikain zöld, ragacsos, sűrű takony folyt. Mohamed már-már az arcán érezte az állat

orrának nedvességét. A bika leszegte a fejét, és a szarva hegyével döfni készült. Most már olyan közel volt Mohamedhez, hogy az szinte érezte a mellén a halálhozó szarvak hegyét. De nyugodtan állt a helyén, hátát a pálma törzsének vetve. Akkor a marha nekilendült, nagyot ugrott, és Mohamedre támadt. Mikor Mohamed a bika forró lélegzetét érezte a testén, hirtelen elugrott a pálmafa törzsétől. A bőszen támadó bika feje teljes lendülettel a fának vágódott, lábai összeakadtak a forró, szurokszerű homokban, és megperdült a teste. Ingadozva megállt, teljesen elkábult az ütés erejétől. Mohamed egy percet sem vesztegetett: a háta mögül odaugrott a bikához, megragadta a szarvait, és két kegyetlen rúgást mért a hasára. A marha megingott, nem tudott már megállni a lábán. Mohamed továbbra is erősen markolva a szarvakat, fürgén az állat fejéhez ment, teljes erejével ránehezedett, és a bika fejét hátulról erősen a fához verte. Kettőt rúgott a mellső lábaiba úgy, hogy az állat elvesztette az egyensúlyát, és térdre rogyott. De két hátsó lába még mindig oszlopegyenesen állt a földön. Ingatta a fejét, és odébbvonszolta Mohamedet a földön. Mohamed most egymás után négy kalapácsütésszerű ökölcsapást mért a halántékára. A bika elkábult, és a hátsó lábai is megroggyantak. Leesett a földre. Azután Mohamed erősen szorítva, ügyesen hátratekerte a szarvát, a bika feje elfordult, a teste pedig oldalra bukott. „Te szegény állat, tudom, hogy már elkábultál. De ha csak egy perc időt is adnék neked, újra felkelnél, és megint bögnél és döfködnél. Túlennél még Semr* kegyetlenségén is.”

Azután egész súlyával ránehezedett a bika fejére, és az egyik lábával maga felé húzta a kötelet, amely valamivel távolabb hevert a földön. Nagyon gyors mozdulatokkal erősen összekötötte a bika négy lábát- homok- és izzadságcseppek lepték el az arcát és a nyakát. Nehezen lélegzett, mintha már régóta bosszúra szomjas ellensége lett volna a bikának. Kegyetlenül hurkolta a csomókat a kötélén.

„A végén magam is fellázadok, akárcsak te, és beveszem magam a pusztaságba. De énvelem senki se tud majd elbánni. Bizony, az ember egyszer hal meg, egyszer siratják el. A torkukból is kihúzom a pénzemet. Ki én!” Az orra hegyéről sűrűn hullott a veríték.

Felgyenesedett, és megállt a bika fejénél. Nagy, esetlen testtel egyedül állt a pálmaligetben. A feketedatolya-fa alatt sok érett vagy félig érett gyümölcs hevert. Akkor hullottak le, amikor a bika feje a fának ütközött. A nap fénye már sápadt; nedves, fülledt hőség terjengett a pálmaligetben. Mohamed az orrában érezte a pálmalevelekre leszálló esti harmat illatát. Hirtelen eltűnt a nap sárga fénye. A bika az oldalára fordulva hosszasan hörgött. A pálmaligetre ráterült az éjszaka.

Az állat szaggatottan, hangosan szuszogott, és ott, ahol a pofája oldalvást a földet érte, nedves barázda keletkezett a homokon. Tejszínű volt a teste, rombusz alakú fekete folt a homlokán. Mind a négy lábán, a patája fölött, kicsi fekete folt, és fekete a farka bojtja is. Lihegésének ritmusában emelkedett és süllyedt a hasa. A homloka a fekete foltnál meghorzsolódott, amikor nekiütközött a fának. Még szivárgott belőle a vér, és a homlokáról a pofájára csurgott. A szeme csukva volt, a füle meg-megrándult. Farka nyugodtan, mozdulatlanul hevert a földön. „Hát megrészegepsz-e még egyszer, méghozzá a szent ramadán hónapban?” – nevetett magában Mohamed, és gyorsan elővette a zsebéből a karikába csavart drótot. Kibontogatta és leguggolt. Gyorsan és kíméletlenül átszúrta a drót hegyét a bika két orrlíka közti orrsövényen. Az állat teste megvonaglott, kicsit odébb vonszolta magát a földön. Mohamed felugrott, ráült a nyakára. Még nem volt készen. Mohamed a drót két végét kívülről erősen összecsavarta. Nagy, kegyetlen ujjai nyomán langyos vér csorgott az állat orrából. Izmos keze úgy formálta az erős drótot, mintha csak viaszból lett volna. Azután egy darab kötelet kötött a drótra, amit éppen ezért hozott magával. A bika homlokából szivárgó vér most elkeveredett az orra vérével.

* A siiták hagyománya szerint a kegyetlenség megtestesítője.

Fölegyenesedett, és hangosan mondta: „Tudom, hogy fáj. De hiába sajnállak. Te is érzed, ha valaki beléd szúr. Mért is vadultál így meg, hogy bajod legyen belőle, neked is, meg másoknak is? Annak az özvegyasszonynak nincs rajtad kívül más kenyérkeresője. Férje sincs, csak te dolgozol neki. Inkább a kedvében járnál, ahelyett, hogy megvadulsz és nekivágsz a pálmaligetnek, hogy megutáljon az egész falu. Tudod te, milyen komisz dolog az, amikor valakit mindenki utál. Most magadra haragítottad a falut. Mire jó ez neked? Mi rosszat tett neked az a szerencsétlen Lohrászb, hogy felhasítottad a fenekét a szarvaddal?” Hangosan elnevette magát, és azt szerette volna, ha az állat is vele nevet. De a bika összeráncolta a homlokát, látszott rajta, hogy szenved. Aztán már Mohamed sem nevetett.

A bika még mindig az oldalán feküdt és lihegett. A homok szomjasan nyelte a vérét. Mohamed odaült mellé, és óvatosan lebontogatta a lábairól a kötelet, aztán széthúzta a két hátsó lábát. „Látod, milyen türelmesen bánok veled? Előbb széthúszom a hátsó lábaidat. Hogy nehogy hirtelen felállj, nehogy valami bajod essen. De látom, még nagyon kába vagy.” Hosszúra engedte a kötelet, és azt a végét markolta meg jó szorosan, amelyik a bika orrába fűzött dróthoz volt kötve. A bika orrából még szivárgott a vér, és felduzzadt a pófája. Az állat szédült, kifejezéstelen volt a tekintete.

„Mi most már barátok vagyunk. Bocsáss meg nekem, magad is tudod, hogy én a barátod vagyok. Bántottalak, igaz. De az én helyemben te is kénytelen lettél volna ugyanígy elbánni velem. Ha magadra hagylak, felpuffadtál volna, és már nem is élnél. Te nem tudod, milyen gonoszak az emberek. Ha te volnál a gonoszabb, akkor te húznál drótkarikát az én orromba. Na, kelj fel, menjünk, hogy ehessél. Már lement a nap, menjünk, edd meg te is a böjti vacsorádat. Hozok neked egy nyaláb jóízű kaszált füvet, ahogy megígértem. A ma esti böjti vacsorára az én vendégem vagy. Hisz te is egész nap böjtöltél, akárcsak az emberek. Na, menjünk, és ahogy mondani szokás, egyél meg egy kenyeret, de ajánlj fel száz fogadalmi kenyeret, amiért segitettem a bajodon. Hisz ha el nem foglak, éhen döglöttél volna. De nem akarom, hogy te azt gondold magadban, hogy Mohamed erőszakos ember, aki csak üti a többieket. Én gyűlölöm az igazságtalanságot. Te nem is tudod, hogy a kikötőbeliek hogy kihasználták engem. Kicsalták minden pénzemet, amit véres verítékkal kerestem. Előbb az egyházi bíró, aztán az ügyvéd meg a boltos meg az ügynök. Mind összefogtak, hogy elcsalják tőlem azt a pénzt, az egész vagyonomat. Én senkivel se voltam igazságtalan, de azt se engedhetem, hogy engem kifosszanak. Ha nem akarják megadni a pénzemet, elbánok velük, még kegyetlenebbül, mint teveled. Elveszem tőlük, ami nekem jár, még ha a fejembe kerül is.”

Nyugodtan, kedveskedve simogatta meg a bika nyakát és a puha, vastag lebernyegét a torka alatt. „Nagyon erősen megvertelek? Bocsásd meg nekem. Még mindig fáj az én öklöm is. Nem baj! Egykettőre elfelejted. De most már kelj fel, és menjünk!” Lassan, óvatosan megmozdult a keze, amelyikkel a kötélnek a dróthoz erősített végét fogta. Az állat kezdett magához térni, felemelte a fejét a földről. Nyugodtan maga elé bámult. De még remegett a füle és a lágú bőr az orra alatt. Mohamed gyengén meghúzta a kötelet, aztán újra ellazította. A bika hirtelen, egy ugrással, felállt a földről. „Értelmes állat vagy. Ki mondta, hogy marha vagy? Akárha ember volnál! Milyen hamar megértetted, hogy mit kell tenned!”

Minden figyelmét a bikára fordította. Most már a legcsekélyebb fájdalomtól is meg akarta kímélni. Előre tudta, hogy hirtelen fog felugorni, ezért aztán a kötelet tartó keze pontosan egyszerre mozdult az állattal, nehogy a bika ok nélkül szenvedjen, és felszakadjon az orrsővénye. Az állatnak még mind a négy lába reszketett. Most szelíd volt, mint a kezes bárány. A kötélnek a drót melletti része egészen átázott a vértől. Olyan színű volt, mint a marhamájfalatok.

Azután felmarkolta a kötél földre lógó darabját is. Lassan, nyugodtan maga elé terelte a bikát, melynek lábai bizonytalanul süppedtek a puha homokba, ahogy félig kábultan, botladozva elindult Mohamed előtt. Mohamed óvatosan irányította előre a kötéllel. A másik

kezét a bika pofája alatt tartotta, meg-meghúzta a lebernyegét, nem akarta a drótnál fogva rángatni, mert tudta, hogy a friss seb nagy fájdalmat okozna. Csak azt akarta, hogy az állat érezze, hogy kötélben van. és tudta, hogy már nem fog ellenszegülni.

A homokdombon ezalatt egyre többen verődtek össze, és szemüket várakozva szegezték a pálmaligetre. Amikor Mohamed előbukkant, éljenzés hangja törte meg a pusztaság forró, nyomasztó csendjét. Mindnyájan az ő visszaérkezését várták. Mohamednek véres volt az inge és a keze. A letűnő nap izzó korongja már lemerült a tengerbe, sugara utolsót lobbant a vízen.

Az állat homloka és orra még vérzett. Mohamed intett a várakozóknak, hogy ne menjenek közelebb. Még elég távol voltak, de már hallotta, mit beszélnek. Kisebb csoportokban egy parkinsoniafa felé tartottak. Mohamed a fa alá vitte a bikát, ott megállt.

- Még kába ez az állat. Ma este legyen az én vendégem. Meg is gyógyítom. – És megsimogatta a fáradt, elbágyadt állat hátát. A legények látva, hogy a bika rossz állapotban van, zúgolódni kezdtek.

- Ennek se fogja már Szakíne hasznát venni.
- Fel kéne áldozni.
- Nem, ez már sose fog lábra kapni. Le kell vágni.
- Sokat kínlódhatott. Ki tudja, mit tett vele.
- Mit tettél vele, zarándok, olyan, mint egy egér.
- Üssük agyon! Küldjük a másvilágra!
- Kár volna a húzáért. Le kell vágatni.

Szakíne nem szólt semmit. Sírhatnékja volt. Nézte a bikát és Mohamedet, és nem tudta, mit is mondjon. Az állatot mintha kicserélték volna. Elgyengült, más volt, mint azelőtt. Elindult feléje, de félúton lelassította a lépéseit. Csendesen közelítette meg. Átkarolta és megsókolta a nyakát. Mohamed nem szólt semmit. A legények közül sem szólt senki egy szót sem. Szakíne sírva fakadt, még egyszer megsókolta a bika nyakát, és megsimogatta a hátát simogatta, a durva bőrét. Napbarnított arca fénylett a könnyektől. Homloka kék színű, tetovált szemölcssei között ráncot vetett a bőre. Beszélni akart, de szó nem jött ki a torkán. Csak az álla meg az ajka remegett.

Mohamed azt mondta:

- Asszony, nincs a bikádnak semmi komoly baja. Ne hallgass ezekre a gyerekekre, csak csúfolódnak. Az állat fáradt meg éhes. Az ő helyében ezek a legények már régen felpuffadtak volna, már egy se élne. Ennek az orvossága egy kis piócazsír, én magam kenem be a sebet. Elviszem a házába, meggyógyítom. Holnap, amikor már összeszedte magát, hazaviheted és munkára foghatod. Majd meglátod, úgy szedi majd a lábát, mint a Rusztem lova.

Hádzs Mohamed a magas cölöpökön álló lugasban üldögélt a háza mellett, egy gyűrött, nyirkos sásgyékényen, és vízpipáját szíva bámulta a láthatár peremére tapadó, szélesen elterpeszkedő teleholdat. Jó napja volt, jól ment az üzlet. A bevételt Búsehr városába, a Császári Bankba vitte, aztán hazament, és most gondolatban a megtakarított vagyonszámláját számlálgatta. Néhány sült tengeri halat evett vacsorára, saját kertjében termett zamatos, friss, érett datolyával, és most finom borázdzsúni pipadohányt szívott. Egyszer csak azt érezte, hogy megremeg a lugas, és egy szempillantás múlva Mohamed üstöke tűnt elő, ahogy felfelé lépkedett az odatámasztott létrán. Hirtelen szorongás fogta el: „Mi történhetett? Valami baja van Sahrúnak vagy a gyerekeknek? Mohamed nem olyan ember, hogy ok nélkül idejőjjön.” Elengedte a vízpipa nádcutoráját, és a nargilé fölött fölnézett Mohamedre, fogadta a köszönését, tetőtől talpig végigmérte, kérdés bujkált a tekintetében: mi történt, hogy ilyen késő este keresi fel?

Mohamed ugyanúgy mosolygott, mint máskor, de most egy különös ránc is megjelent az arcán. A hádzsi nyugtalan lett. Anyai nagybátyja volt Mohamednek, és egyben ipa is, a veje mégis csak nagy ritkán látogatta meg. De hádzs Mohamed hetenként egyszer-kétszer benézett a lányához és az unokákhoz, akár otthon volt Mohamed, akár nem. Most hát nagyon megrémült, hogy Mohamed késő este ilyen váratlanul beállít hozzá. Nem lakott messze: a kis faluban a legtávolabbi házak is közel voltak egymáshoz.

A lugas négy méter magasan volt a föld fölött, mégis ellepte a sárga nyirkosság, és a sásból és gyenge palmaágakból font gyékények, amelyeket kiszikkasztott a forró napsütés, most hűvös tapintatúak és nedvesek voltak. Alkonyat óta hullott az estharmat, és már pára borított mindent. Hűvösödött, a finom köszemcsék lassan-lassan magukba szívták a meleg minden apró részecskéjét.

Hádzs Mohamed nagyon jól ismerte a vejét. Hiszen ő nevelte fel. Tudta jól, hogy a mosoly álarca még akkor sem tűnik el az arcáról, amikor dühös. Ez a mosoly vele született, hádzs Mohamed mindig ilyennek látta. Éppen ezért soha nem lehetett biztosan tudni, Mohamed jókedvű-e vagy sem. De amikor valami nagy baj volt, Mohamed mosolya megkeseredett, megszürkült, elszíntelenedett, mintha rossz íze, rossz szaga volna. Mikor így mosolygott, Mohamednek beesett a szeme, az ajka lebiggyedt, és halotti vigyor redőzte a képét. Most így mosolygott. Azzal a különös, vicsorgó mosollyal.

A hádzsi jól tudta ezt, gyerekkora óta ismerte Mohamednek ezt a másfajta arcát, látta, hogy most is keserű a képe, de nem értette, mi baja lehet. Csak annyit látott, hogy a mosolya vigyorra torzult. Ott ült a hádzsi egyenes háttal, törökülésben, várta, hogy Mohamed megszólaljon. Mohamed nyugodtan beljebb lépett, és lekuporodott a földre terített gyékényre a hádzsival szemben. A hádzsi kérdően nézett rá, de ő kifejezéstelen szemmel szó nélkül meredt a nagybátyja arcába. A mondanivalója ott égett a nyelve alatt, mintha minden egyszerre akarna kifakadni belőle, de nagybátyja aggodása elvette a kedvét a beszédétől. Egyszerre marakodó kutyák vad ugatása hangzott fel a lugas alól, és Mohamed jól tudta, hogy az egymásra rontó állatok között van Siru, az ő kutyája.

- Hádzsi, most már elhatároztam magamat, tudom, hogy mit kell tennem. Kicsalták a pénzemet, és most már biztosan tudom, hogy soha egy büdös vasat se adnak vissza belőle. Meg kell hogy öljem mind a négyet. Karím Hádzs Hamzát meg Seikh Abú Torábot meg Ághá Alí Kacsalt meg Mohamed Gonde Radzsabot is. Csak ezt akartam mondani. Ez az eleje meg ez a vége.

Hádzs Mohamed megborzongott, és a fejébe szállt a vér. Tudta, hogy Mohamed meg is teszi, amit elhatározott. Jól ismerte a csökönyös természetét. De hát hogy ölhet meg négy embert valaki úgy, hogy kézre ne kerüljön? Többé-kevésbé ismerte Mohamed panaszát. Tudta, hogy a veje egy álló éve fut a pénze után ajtóról ajtóra, házról házra. A hádzsi már

öregember volt. Régóta nyugodtan éledgett. De most Mohamed szavaitól egész testét reszketés fogta el, kiszáradt a torka, és áporodottnak érezte a szájában a dohány ízet. Értette jól, hogy ugyanaz a Mohamed, aki sohasem mulasztotta el a napi ötszöri kötelező imádságot, és sohasem szegte meg a böjtöt, ha most a fejébe vette, hogy embert öl, úgy teszi meg, amit gondol, mintha csak vizet inna. Szívából sajnálta a lányát és az unokáit. Biztos volt benne, hogy ennek nem lehet jó vége.

A hádzsi lehajtotta a fejét, és nézte a vízipipa szutykos korsóját, amelyikből lassan szivárgott a víz. Aztán fölemelte a fejét a korsóról, és megint Mohamed arcába nézett. Mintha most látná először. Mintha nem tudná, honnét ismeri, Mohamed arca szint váltott, olyan szürkés-lilásbarna volt, mint a napfénytől kiszikkadt gránátalma héja. Még keserűbben vigyorgott, és mintha valami rossz szagot árasztott volna, olyat, mint a kiégett pálmaliget szaga, vagy mint a legforróbb nyári napon a száradó, alvadt véré. Nagyon kívánta, bárcsak valami csoda történne, és Mohamed feladná ezt a rögeszméjét. Aztán így szólt:

- Öcsém, én nem tudom, mi ütött beléd. Persze, te magad jobban tudod, hogy mit kell tenned. De istenfélő, vallásos ember ilyet nem csinálhat.

- Igazad van, bátyám. De hát lehet az, hogy egy istenfélő ember, mint Seikh Abú Toráb, az Imám helytartója, az Isten teremtményeit fényes nappal mindenükből kiforgassa az utolsó garasig, akárcsak egy rabló? Azután még neki álljon feljebb, és ne legyen hajlandó elszámolni? Hát nem megmondta Alláh a Koránban, hogy a tolvaj kezét le kell vágni? – Mohamed magánkívül volt és kiabált.

- Dehogy nincs számadás, öcsém! Hát mit gondolsz, mi van a másvilágon? Hagyd csak békén őket, hadd menjenek oda, adjanak számot az Istennek. Ötvenezer év múlva, amikor leszáll közénk a nap, és rásüt a fejünkre, majd azon a napon számolj el velük! – mondta a hádzsi nyugodt hangon, és már nem is szívta a vízipipát, a szopókáját letette maga mellé a földre.

- Bátyám, az ítélet napja! Miféle ítélet napja? Nekem ez nem megy a fejembe. Ettől ugyan meg nem nyugodhatok. Én ennek a négy személynek az ügyében jósoltattam, a szent Koránt kérdeztem meg négyszer is, külön-külön mindegyikről. Nemcsak hogy mind a négy esetben jót jósolt a Korán nekem, hanem még a szándék halogatását is rosszallta. Ha nem hiszed, menjél, kérdezd meg Szejd Alít, a szent kegyhely előimádkozóját. De még csak nem is az olvasójával jósolt nekem, hanem magával a szent Koránnal kaptam a válaszokat.

- Te megmondtad Szejd Alínak, hogy a jóslatot mire akarod?

- Nem, bátyám, nem mondtam meg neki. De a lelkemben magának az én Istenemnek megmondtam. Hát bolond vagyok én, hogy valakinek előre kibeszéljem a titkomat? Neked is csak azért mondom el, mert apám helyett apám voltál, na meg akármi legyen is, a feleségem a te lányod, és ha engem elfognak, te kell hogy ellásd majd az ügyes-bajos dolgaikat. Ha másért nem jöttem volna, hát azért, hogy áldásodat kérjem, na meg búcsúzni csak el kellett jönnöm tehozzád. Hát most itt vagyok, és a bocsánatodat kérem.

- Istennél a kegyelem. De te azt képzeled, hogy a kikötőben, annyi sok ember közt, meg tudnál ölni négy embert úgy, hogy el ne fogjanak? Egyáltalán gondoltál te arra, hogy mi lesz ennek a vége?

- Én nem törődöm veled, bátyám, elfognak-e, nem-e. Úgyis mindig az történik, amit az Isten akar. – Azután összeráncolta a homlokát, és felemelte a hangját. – Úgy látszik, bátyám, hogy te nem látod, milyen nagy az én bajom. Te nem tudod, hogy elbántak énvelem. Nekem nincs már becsületesem ebben a kikötőben. Megszégyenítettek.

- Nem, igazán nem tudok róla, csak annyit tudok, hogy pénzed volt, amit elcsaltak tőled. Nem tudom pontosan, mennyi volt az a pénz, hogyan történt, kik tették veled.

- Bátyám, Búsehrben mindenki tudja. És te, aki apósom és nagybátyám vagy, te nem tudod?

- Honnét tudnám? Én nem pletykálok, csak a magam munkájával törődöm. Te meg semmit se mondtál nekem, pedig bizony úgy kellett volna. Azt a keveset, amit tudok, a gyerekek meg Sahrú mondták el.

- Mindjárt elmondom az egészet, hogy megtudd, micsoda sebet ütöttek a szívemen. Tavaly megfogadtam, hogy ezentúl már idegeneknek, angoloknak én nem dolgozok. Mikor eljöttem a Robert száheh házából, kétezer tumánom volt pengő, kerek ezüstökben. Húszévi kemény munkám bére. Tudod, szakács voltam az idegeneknél, kovács voltam, kutyamosó voltam, isten bocsássa meg, húgyukat, szarukat mostam, amíg azt a pár garast összegyűjtöttem. És ez a pár garas volt minden vagyonom a világon. Mikor otthagytam a Robert száheh házát, elmentem Búsehr városába imám dzsomeszejéhez, aki a pénteki ünnepi istentiszteleteket tartja a nagy mecsetben, azt mondtam neki, szeretném, hogy a pénzem, amit az idegeneknél kerestem, Alláh áldása legyen. Áldja meg az Isten, micsoda istenfélő ember az! Elvette tőlem a kétezer tumán idegenektől hozzám származott pénzt, és adott érte nekem ezerhatszáz tumánt a saját tiszta pénzéből. Nem vett el többet, csak háromszáz tumánt! Én akkor nagyon elégedett voltam. Az anyja tejénél is áldottabb legyen neki az a pénz! Azután, mint ahogy tudod is, elzarándokoltam Karbalába. Mire visszajöttem, már csak ezerháromszáz tumánom maradt. Háromszáz tumánból nyitottam azt a kis boltot, amelyikben az árpát árulom, na meg vettem néhány kecskét az asszonynak meg a gyerekeknek. Akkor ezek az istentelen búsehriek megszagolták, hogy van még ezer tumán pénzem. Mohamed Gonde Radzsab eljött hozzám, mindig ott volt láb alatt, és mind csak azt duruzsolta, hogy „Gyere, köss szerződést, fiaztasd a pénzedet.” Én meg azt gondoltam, mi baj is lehetne abból, talán egy kicsit jobbra fordul a sorunk. Akkor ment Mohamed Gonde Radzsab, és odahozta Karím Hádzs Hamzét. Megegyeztünk, hogy Karím zálogba adja nekem az egyik tengerparti házát, és egy évre kölcsönveszi az én ezer tumánomat. Elmentünk annak az álnok Seikh Abú Torábnak az irodájába, kiszámoltuk a pengő ezüstpénzeket, odaadtuk Karímnak, és zálogba hivatalosan énám írták a házát. Az utolsó fillérig megadtuk a Mohamed Gonde Radzsab ügynöki jutalékát is. Igen ám, de később kiderült, hogy az a ház még két másik helyre is zálogba volt adva, már egyáltalán nem is a Karím volt a gazdája, és ez a Seikh Abú Toráb, akinél azokat az üzleteket is kötötte, nekem erről egy szót sem szólt, csak elkészítette a hamis írást. Én csak két-három hónappal azután tudtam meg, hogy előbb még két másik helyre is zálogba adták a házát. Akkor elmentem Ághá Alí Kacsalhoz, felfogadtam ügyvédemnek, hogy intézze ezt a dolgomat. Hogy ne is mondjam, ő is egy követ fűjt velük. Mit fárasszalak vele, egy álló évig egyre csak jöttem meg mentem, csak jöttem, csak mentem, de akármit is csináltam, egy fillért se voltak hajlandók megadni. Te nem is tudod, bátyám, mennyit kínlódtam, szenvedtem. Mennyit könyörögtem. Nem volt annak semmi haszna. Már odáig jutottam, hogy hajlandó lettem volna az ezer tumán helyett háromszázat elfogadni, csak hogy egyezsége jutnánk valahogyan, de még azt se adták ide. Beleegyeztem volna én már abba is, ha csak két húszgarasost adnak nekem naponta, amíg ki nem lesz a háromszáz tumán, hát még azt se tették meg! Ez idáig már hatvan tumánt adtam Ághá Alí Kacsalnak is, de nem hozta rendbe az ügyemet. Újabban megint mondogatja: hozzak még negyven tumánt, akkor elintézi. Ha tudnám, hogy úgy lesz, elmennék hozzá, azt a negyven tumánt se sajnálnám. De már rájöttem, hogy mind csak a bolondját járatják velem. Te jól tusos, bátyám, hogy mi, tangesztáni emberek, egyszerű, hiszékeny népek vagyunk. De amióta kiderült, hogy ezek valamennyien összefogtak, hogy elcsalják a pénzemet, úgy érzem, mintha olajjal öntöttek volna le, és meggyújtottak volna. Vagy mintha a szemem láttára vágnák le a gyermekeim fejét.

Mohamed elkéült a haragtól, a vigyor ráfagyott az arcára. Remegett az ajka, és beszéd közben akaratlanul tépdeste a nedves gyékényt, amelyen kuporgott, azután teljesen szétmarcangolta a gyékényfoszlányokat.

Hádzs Mohamed nagyon megsajnálta a vejét. Keserű harag fojtogatta. Ezer tumán sok pénz. Miért is volt Mohamed olyan vigyázatlan, hogy a pénzt, hisz az nem tud tiltakozni,

harácsolók kezére adja? Miért nem beszélte meg övele, hiszen neki megőszült már a szakálla, és kitapasztalta a világ jó és rossz ízeit? Most meg az egyik tévedését egy másikkal, még nagyobb akarná helyrehozni! Ennek nagyon rossz vége lesz. Kezébe vette a vízipipa nádszopókáját, újra szippantott belőle, de semmi sem jutott az eszébe, nem tudta, miképpen téríthetné el Mohamedet az elhatározásától.

- Bátyám, már nem is a pénz miatt teszem – mondta Mohamed felindultan. – A pénz olyan, mint a piszok. Az egyik órában a tenyeredre tapad, a másik órában lemegy róla. De ezek nemcsak a pénzemet csalták el. Szégyenfoltot ejtettek a nevemen. Én már nem tudok a kikötőben üzletet csinálni. Még a Dzsabri és a Zolmábád falvakbéli matrózok is kicsúfolnak. Egyre csak azt mondogatják: „Na, megadta Karím a pénzedet? Ha akarod, megmondjuk, hová dugták, eredj, vedd vissza, ha tudod. Karím az ópiumszívó pipájának a csövibe tömkötte. Mind felszippantotta, behúzta a csőbe. Akárcsak téged. Bizony, jól lepipált!” tegnap meg elmentem Ághá Alí Kacsalhoz, mondom neki, „Ághá, rendbe jön még ez az én dolgom? Azt mondja nekem: „Milyen dologról beszélsz? Mit akarsz tőle? Karímnak egy lyukas garasa sincs.” Mondom neki: „Tízezer tumánnál is többet ér csak a méteráru meg rövidáru, ami ott fekszik a boltjában.” Ő meg: „A bíró háza is teli van dióval, és nekünk mi jut abból?” Azután meg egyszerre csak kijelenti, hogy ha viszek neki még negyven tumánt, akkor majd tesz valamit. Mondom: „Ághá, mostanig hatvan tumán ezüstpénz ütötte a markod, hogy eligazítsd a dolgomat, te meg mit csináltál azon kívül, hogy egyre csak halogattad?” Fölkiáltott: „Nahát, ez aztán már sok!” Azután azt kérdi: „Minek is jársz te énhozzám? Menj Seikh Abú Torábhhoz, aki megírta neked azt a szerződést.” És ez mindig így van. Az egyik küld a másikhoz, a másik meg az egyikhez. Na, várj csak, kapsz majd most tőlem olyan negyven tumánt, hogy attól koldulsz! Két-három nappal ezelőtt még azt mondtam magamban, elmegyek én még utoljára Seikh Abú Torábhhoz, megpróbálom kikövetelni tőle a pénzemet. Oda is mentem, de láttam, hogy teli van a fogadószobája, ott ülnek, ember ember hátán. Istenemre mondom, szégyelltem volna én ennyi ember előtt a magam dolgáról beszélni. Köszöntem, leültem egy sarokba, ott mindjárt az ajtó mellett. Gondoltam, nem szólok semmit. Most már, hogy ott vagyok, leülök egy kicsit, azután felállok, elköszönök és elmegyek. Az előtt a sok ember előtt szégyelltem volna akármit is elmondani. Nagyon sokan ismerték ott Mohamed Gonde Radzsabot, Ághá Alí Kacsalt, és nemcsak a Seikh hallotta volna, hanem még sok más ember, akiknek semmi, de semmi közük sincsen az én dolgomhoz. Volt ott kereskedő, előimádkozó, hivatalnok, sokan voltak. Ahogy leültem az ajtó mellett, Seikh Abú Toráb felemelte a hangját: „Zár Mohamed, már megint ide dugtad az orrodát? Hát nem megmondtam neked, hogy ne is mutakozzál errefelé? Mondd csak, mennyi készpénz kellene neked, hogy békén hagyjál?” Hát énnekem meg, amikor láttam, hogy így beszél velem, a fejembe szállt a vér. Mondtam neki: „Uram, én csak a saját pénzemet akarom. Te elvetted a pénzem, és odaadtad Karím Hádzs Hamzénak. Hát ha te adtad oda, most te is vedd vissza tőle, az a pénz kell nekem!” Seikh Abú Toráb megdühödött, és csak ordított: „Te értetlen, hát fel se tudod fogni, amit mondanak neked? Neked volt pénzed, és kiadtad kamatra. Na, most pedig az adósod szegénységi bizonyítványt kapott. *Qála raszúl alláh, almoflisz fi amán alláh.** Nincs miből megadja. Most te mit akarsz éntőlem? Miről tehetek én? Mit tehetek én? Én nem kaptam tőled egy fillérrel se többet, csak ami a szerződés megírásáért járt. Én mit tehetek róla, hogy az adósod nem tudja visszafizetni a tartozását? Mondhatom, nagyon különös! A közmondás is azt tartja: akármennyit mondják neki, hogy bika az a marha, egyre csak azt hajtogatja: fejjétek meg! Menjél föl az adósod háza tetejére, gyűjtögesd össze a napsugarakat az adósság fejében.” Én meg nagyon feldühödtem, és azt mondtam: „Te érted, amit beszélsz? Miért mondod nekem, hogy értetlen vagyok? Eredj, adj hálát az Istennek, hogy a próféta nevében beszélhetsz a szent könyvből. Szeretném tudni, vajon a próféta is sértegette-

* Arab mondás: Azt mondta az Isten küldötte, hogy a tönkrement embert Isten veszi oltalmába.

e az embereket, amikor a rossztól óvott, és jó cselekedetekre buzdított?” Seikh Abú Toráb erre tűzbe jött, és azt ordította: „Nagy szavakkal öblögeted te a szádat, hallod-e! takarodjál innét, nyomodat se lássam! Ezer dolgunk van. Ha még egyszer ide dugod a képedet, úgy megkorbácsoltatlak, hogy megemlegeti a derekad!” Azután Mohamed Gonde Radzsab versbe mondta, hogy ahány paraszt van, buta számár mind. Én bizony nem tanultam meg a versét. De azon mindnyájan röhögtek, ahányan csak voltak. Istenemre mondom, ha egy puska lett volna nálam, valamennyit lelőttem volna. Olyan vagyok már én az emberek szemében, mint a szaros pelenka. Nem járhatok én már emelt fővel a búsehriek előtt. Hát lehet így élni? Ha nem puszkagolyóval, mivel szerezzem vissza a becsületemet?

Hádzs Mohamed nem félt a vértől. Öreg ember volt, a kopár vidék szülötte, és az erőszaknak ő sem engedett soha. Ha most annyi idős lett volna, mint Mohamed, ő is csak azt tette volna, amit az akar tenni. Az öléstől, vérontástól egy tangesztáni sem riadt vissza, amikor az igazát védte. Néha még az is előfordult, hogy pár szem datolya miatt fegyverhez nyúltak.

De ő most azt szerette volna, hogy Mohamed gyilkolás nélkül jusson a pénzéhez. Úgy látta, hogy ennek a dolognak rossz vége lesz. Na meg szívből sajnálta Sahrút és az unokáit. Még nagyon fiatal volt a lánya, korai lett volna, hogy özvegységre jusson. Valószínűnek tartotta, hogy ha Mohamed fegyveres összetűzésbe kerül a hatóságokkal, nem menekülhet meg ép bőrrel a harcból.

Lesütötte a szemét, pipázva elgondolkozott, aztán felemelte a fejét, és azt mondta:

- Zarándok, nekem egy szavam sincs. Nem mondhatok nemet. Most, hogy te már az Istentől is tanácsot kértél, mit mondhatnék én, aki csak az ő bűnös teremtménye vagyok? Még egy vaksi is jobban látja, hogy mi van a saját lába előtt, mint száz ép szemű, aki távolabbról nézi. Igazad van, a becsületedről van szó. De gondoltál-e a feleségedre, a gyerekeidre? Hisz nem vagy egyedül. Feleséged van, gyereked van. ha csak az ő kedvükért is, vigyáznod kéne magadra. A pénz elment, de így az életed is elmegy.

Mohamed gyorsan válaszolt:

- A fene bánja ezt az életet! Semmi sincs az életben, ami felérne az ember becsületével, tisztességével. Még maga az élet se. Még az ember felesége meg a gyerekei se. Igaz, hogy ők éntőlem várják a kenyeret, és én kell hogy gondoskodjam róluk, nekem kell felnevelnem őket, de nem ám tisztesség, becsület, jó hírnév nélkül! Az se volna jó, hogy mikor a gyerekeim felnőnek, azt mondhassák nekik: „Az apátok nem volt férfi, megadta magát az erőszaknak! Vagy ha azt mondják nekik, hogy néhány minden hájjal megkent kikötőbeli gazember elcsalta tőle mindenét, amiye csak volt, és még ráadásul ki is csúfolták? Ő meg hagyta, hogy elbánjanak vele, mint egy özvegyasszonnyal, és az anyátok nagykendője alá bújt, adta a süketet; az jó talán? Ez a jó, vagy az, ha elmondják nekik: „Az apátok elment, és visszavette, ami az övé volt meg a tietek volt, és ezért megölték?” Bátyám, ha tudni akarsz, én éppen a gyerekeim kedvéért akarom megtenni, hogy aztán senki se merje becsapni, kihasználni őket. És ha egyszer valaki erőszakkal akarna elbánni velük, ki akarná őket fosztani, lábbal tiporva a jogaikat, ők is tudni fogják, hogy mit tegyenek. Bátyám, én a pénzt, ami válás esetén a feleségemnek járna, az utolsó fillérig megadom. A hozományát is visszaadom. És mindenem, amim csak van, Sahrúé meg a gyerekeké. Hiszen nincs énnekem senkim se rajtuk kívül. De ha Sahrú énutánam még egyszer férjhez menne, ami az enyém volt, azt ne költse a férjére, akkor adja oda neked a gyerekek minden vagyonát, hogy te azt őrájuk költhessed. Én ezt mind elmondom Sahrúnak is. Sahrú olyan, mint egy ékszer. Csupa fényesség. Tulajdonképp fölösleges, hogy én ezt most mind elmondom neked. De hát ezen a világon minden megeshet. Senki se tudhatja, hogy egyszer még mi történhet vele. Ilyen a világ. Lehet, hogy Sahrú énutánam még férjhez megy; Isten és az ő prófétája megengedik neki. Nem tiltja a vallás. Hátha engem elfognak és felakasztanak?

Hádzs Mohamed érezte, hogy remeg a gyomra. Rettegés fogta el: vajon mi lesz ennek a vége? Most már tudta, hogy Mohamed mindenképpen végrehajtja a tervét, hogy semmi szó

nem használ. Elképzelte, hogy Mohamedet már el is fogták a búsehri fegyveres csendőrök, és meg is ölték. Ebben a pillanatban számára Mohamed mintha már nem is élt volna. Szinte úgy tűnt neki, hogy álmában látja, vagy hogy csak a szelleme az, aki előtte ül. Égett az orra hegye, és a szemét meleg könnyfátyol lepte el.

- Sahrú tud róla? – kérdezte a sírást visszafojtva, elcsukló hangon.

- Hát, egyet-mást már tud. Aztán meg beszélek is addig még veled. Sok mindent kell hogy elintézzem neked. Sahrú az én feleségem, neki tudnia kell mindent. Olyan dolgaim vannak, amiket rajta kívül senki más nem tud elintézni. Bátyám, nem kell sírni, látom, igen elérzékenyültél. Csak azt az egyet kérem tőle, hogy senkinek se szólj egy szót se. Sahrúnak se mondjál semmit. Én magam mindent elmondok neked, amit csak kell. Ha ezekből, amiket én itt mondtam, egy szó is kitudódik, az én sorsom már meg van pecsételve. Akkor én már olyan leszek, mint a véres szájú farkas, amelyik nem falta fel Józsefet, de könnyen ráfoghatták, mert véres volt a szája.

Azután már nem szóltak egymáshoz. Mind a ketten elgondolkoztak. Hádzs Mohamednek is száraz volt már a szeme. Odalentről hangosabban hallatszott a marakodó kutyák vonítása. A hold már magasan járt, és arcát párafátyol borította.

A hádzsi vízpipájában kialudt a parázs, már nem is kívánta tovább szívni. Minden gondolata csak Mohamed körül forgott. Mohamed is megnyugodott, és most kéjjel ízlelgette magában a bosszúvágyat. Aztán felállt.

- Bátyám, én megyek – mondta. – Vizontlátásra az utolsó ítéletkor. Ha nem látnánk többé egymást, bocsáss meg neked. Bocsáss meg minden jót és rosszat, amit láttál tőlem. Gondoskodjál a lányodról meg a gyerekeiről. Annak örülök, hogy legalább egypár garast hagyhattam rájuk, hogy ne legyenek a terhedre. Az is elég lesz, ha útba igazítod őket az életben. Élj sokáig!

Hádzs Mohamed is felkelt, megölelte és megcsókolta Mohamedet. Az öreg arca nedves volt a könnytől. Mohamed arca erősen összerándult. Az ő szeme száraz volt, vonásai kemények.

- Menj, Isten óvjon! – mondta neki a hádzsi. – Sahrú és a gyerekek felől pedig legyél nyugodt. Oltalmazzon az igazhívók ura, Alí árnyéka. Isten tartson életben, és jó egészségben!

Mohamed a ház magas lugasában aludt Sahrúval és a két gyerekkel. Hajnalodott. Mohamed szeme nyitva volt, a kék égbolton a tejút csillagrengetegét bámulta. Sahrú is ébren volt, mind a ketten tudták, hogy a másik sem alszik, és mind a ketten hallgattak. Este óta nem jött álom Sahrú szemére. Éjfél körül Mohamed horkolását hallotta: forgolódott álmában, és érthetetlen szavakat motyogott, néha föl-fölkiáltott. Sahrú örült, hogy Mohamed nyugtalansága ellenére is el tudott aludni, de szívből sajnálta, hogy ilyen zaklatott az álma. A puszta hangosan szuszogva lélegzett, és már felhangzott egy-egy kakaskukorékolás is. Mindenre rátapadt a hold nyálkás ezüstje, a lugas padlójára terített sásgyékények teleítették magukat harmattal és megduzzadtak.

Mohamed most a *Hét fivér* csillagzatra bámult, sokszor nézegette gyerekkora óta, jól ismerte ezen a néven, de nem tudta, hogy valójában Nagymedvének hívják. Csak azt látta, hogy ez a hét csillag mindig együtt van, hogy sose válnak el egymástól. Elgondolkozott. „Pontosan olyan az alakjuk, mint egy fejsze. Mikor anyám mesélt róluk, mindig azt mondta, hogy olyanok, mint egy merőkanál. De most látom, hogy éppen olyanok, mint az én fejszém, nem is hasonlítanak merőkanálra. Ott van, ni! Az ott a nyele, az meg ott maga a fejsze. Akárcsak az én fejszém! Mintha az ember onnét tanulta volna meg, milyenre csinálja a fejszét.”

Azt a fejszét, amelyikre gondolt, Mohamed maga készítette, és nagyon szerette. Amikor Báhmaniban kovácsmunkát végzett az angolok műhelyében, akkor csinálta magának egy darab vasból. És faragott hozzá egy kis fanyelet, hogy a derekára akaszthassa. Könnyű kis fejsze volt, jól kézhez állott. A faluban még a gyerekek is tudták, hogy még a hajszálat is vágja az éle, hiszen Mohamed jó néhányszor megmutatta a datolyapálma alatt összegyűlt gyerekeknek, hogy még a szőrt is le tudja vele borotválni a keze fejről. Egy kése is volt, nemes Sheffield acélból való, azt egy hindutól vásárolta, a börtokkal együtt, amelyet az övére köthetett. Éppen előző este fente élesre a fejszét is, meg a kést is. Vacsora után Sahrú felvitte a gyerekeket a magas facölöpökön álló lugasba. Hogy elaltassa őket, kis időre maga is melléjük feküdt, és mesélt nekik, amíg el nem nyomta őket az álom. Azután felkelt, lement a létrán, és látta, hogy Mohamed ott ül a kunyhóban a földön, előtte a puskája, a kése, a fejszéje meg a tölténytáskája, és azokkal foglalatoskodik. Sahrú szíve elszorult, a vér is megfagyott az ereiben. Azért, mert Mohamed már régóta hozzá se nyúlt a fegyvereihez. És mert tudta, miért nyugtalan a férje mostanában. Amikor néhány perccel azelőtt felvitte a gyerekeket lefektetni, még nem terjengett a kunyhó levegőjében az a halált hozó szag, amely most egészen betöltötte.

Csendesen, riadt tekintettel a férje mellé ült, és a kezét figyelte. Mohamed a maga dolgával volt elfoglalva, és rá se nézett az asszonyra. Sahrú szíve kalapált, testét előntötte az izzadság, és az öve tájkán bizsergett a bőre, és megkeseredett a szája íze. Azért riadt meg ennyire, mert nagyon jól ismerte Mohamedet, és tudta, hogy most valami rosszat forral. Nyolc-kilenc éve, hogy összeházasodtak, és azalatt Mohamedet mindenfajta kedvében látta már. Ismerte a dühét, az örömét, a kedvességét, a makacsságát, a türelmes kitartását és a féktelen türelmetlenségét, mindenkinél jobban. Mohamed évek óta nem törődött a fegyvereivel. Minden tangesztáninak volt a házában fegyvere, de ha nem volt rá oka, senki sem tette ki a szoba közepére, hogy megolajozza a puskáját, kitisztogassa a csövét, meg hogy a kést és a fejszét élesebbre fenje. Mohamed maga néha kis történeteket mesélt a feleségének a puskájáról és Ali Delvári vezér harcairól az angolok ellen, elmondta, hogy hány angolt és az angolok szolgálatában álló hány hindut terített le ezzel a Martin-puskával, elmondta, hogy biztos fegyver, soha el nem akad benne a golyó, nem kap gellert sem, és olyan könnyű, olyan kézre álló, hogy amikor a vállán hordja az ember, szelíd, akár a csecsszopó, és kezes, mint egy háziállat, és elmondta azt is, hogy ő úgy szereti a puskáját, mint a saját lelkét. „Isten

irgalmazzon neki, mit akar csinálni? Olyan régóta elő se vette már a fegyvereit. Istenem, fogadalmat teszek, egy csomag gyertyát gyújtok az imámszáde szentélyében. Nem lehet tudni, min töri a fejét” – gondolta riadtan.

Mohamed kitisztította a puskacsövet, a závarzatot is beolajozta, és néhányszor elkattintotta a ravaszt. A tompa hang betöltötte a kunyhót. Nem volt benne töltény, mégis nagyon erőset kattant. Aztán Sahrúhoz fordult:

- Látod, olyan pontos, akár az óra. Ezek a Martinok jobbak minden más puskánál. Rövid és könnyű, de messzire hord. Ha olyannak a kezébe kerül, aki ért is hozzá, nem lehet, hogy a golyó célba ne találjon.

Azután letette a fegyverét a földre, és kezébe vette a fejszét. Élesre volt fenve, csak úgy fénylett. Megnyálazta az ujját, végigsimított vele a szőrös karján, végighúzta rajta a fejsze élét, és egy körömmnyi darabon máris látszott a napégette bőre. Fölemelte a fejét, és ránevetett Sahrúra, de úgy, hogy Sahrú bizony nem tudott visszamosolyogni, vágott a nevetése, mintha annak a fejszének az éle lett volna:

- Látod, Sahrú, hogy leborotválja a szőrt? Ezek a szegény, néma tárgyak, milyen régóta alusznak már itt a kunyhó sarkában. Hát én most odamentem, és fölköltöttem őket. Aki túl sokáig alszik, olyan, mintha meghalt volna. Ezek mintha már régóta halottak volnának. Én meg életre akarom kelteni őket. Eleget aludtak! Látod ezt a szépséges Martint? Elbambult, elnémult, meg akarom szólaltatni.

A puská rövid volt, vastag csövű. Piszkos bőrszíz lógott róla, hogy vállra lehessen akasztani. Szoroson egymás mellett sorakozó tölténytárcoporsókban, egymáshoz simulva feküdtek a nagy ólomtöltények a sok időt megért, ütött kopott bronzhüvelyekben. Sahrú szíve megremegett a láttukra, és hirtelen olyan gyengének érezte magát, mintha beteg volna. Nem most látta először ezeket a tárgyakat. Ott voltak mindig a szobában, de most mintha másformák volnának. Amióta csak az eszét tudta, mindig voltak fegyverek és töltények körülötte, és látott véres emberi holttesteket is. Mind a két fivérét megölték. Azoknak a házában is volt fegyver és töltény, sok ilyesfélét látott Sahrú gyerekkora óta. Hallotta, hogyan dicsérték fivérei a fegyvereiket, de végül a fegyverek megmaradtak, ők pedig elmentek. És Mohamed most igazat mondott: felébresztette álmukból a fegyvereit. Sahrút nyugtalanság fogta el. Mielőbb meg akarta tudni, hogy mit határozott Mohamed tulajdonképpen, és miért. Meg akarta érteni végre, miről is van szó. Összeszedte a bátorságát, és ugyan kapart a torka, fátyolos, el-elcsukló hangon megkérdezte a férjétől:

- Mit akarsz most velük? Mért gyújtotted ide mind egy csomóban magad elé? Nem volt egyéb dolgod?

Mohamed gyámoltalan esdeklésnek hallotta az asszony kérdését, és a torkából baljóslatú nevetés freccsent:

- Hát nem megmondtam neked, hogy fel akarom ébreszteni őket álmukból? De ha tudni akarod, az az igazság, hogy már régóta forogtok valamit a fejemben, és most végre elhatároztam magamat. Itt az ideje, hogy már neked is elmondjak mindent. Nekem hosszú, messzi útra kell mennem. És nem hiszem, hogy arról az útról még visszatérhetek ide valaha. Magammal akarom vinni őket az útra. – Azzal a földre mutatott, a puskára, a töltényekre, a késre, a fejszére, és megint fölnevetett.

Sahrút nem érte váratlanul, amit hallott. Kirázta a hideg. Még jobban összeszorult a torka. Könnyek gyűltek a pillái alatt, kiutat kerestek, és a cseppek máris a szemét égették, aztán végigperegtek az arcán.

- Uramisten, megőrültél?

- Nem én! Helyén van az eszem. El kell mennem innét. Kénytelen vagyok elmenni.

- Hová?

- Megyek az arábiai partra, Báhreinba. Katárba vagy talán Zanzibárba. Akárhová, ahová az Isten akarja.

- Milyen utazás az olyan, ha még magad se tudod, hová mégy? Úgy látszik, hogy jó dolgokban már azt sem tudod, mit tegyél. Hát mi bajod van a mi itteni életünkkel, hogy idegen vidékre akarsz menni? – Sahrú szipákolt, bedagadt a torka.

- Nem, nem a boldogság vette el az eszemet, nem bizony. Itt én ugyan nem vagyok boldog. Keserű vagyok. Nincsen nekem itt már maradásom. El kell mennem ebből a házból, erről a vidékről. És ne is sírjál, mert azt nem szeretem. Hát gyerek vagy te?

- De hát mi bajod van ezzel a mi házunkkal, a mi életünkkel? Talán engem untál meg? Ha így van, válj el tőlem. Mért legyen azért tebelőled földönfutó? – Igyekezett elnyelni kitörő zokogását Sahrú, és visszafojtotta a könnyeit. Mohamedet odaadón szerette, és nem akarta megbántani.

- Nem, kedvesem! Te meg a gyerekek, ti vagytok nekem mindenem, az életem. De ha az igazat akarod hallani, üldöz engemet itten a balsors. Hidd el, hogy mostanáig azért tűrtem, és azért maradtam itt, mert titeket néztelek, csak a ti kedvetekért. De most már tovább nem bírom. Ha maradok, megöl a keserűség.

- De hát miért ment tönkre az életed? Van valami titkod, amit nem akarsz elmondani? Nekem egy szavam se lehet. Te tudod a magad dolgát.

- Valamennyit már tudsz belőle. Arról a pénzről van szó, amelyiket üzleti céllal odaadtam a kikötőbelieknek. Mostanra az egészet elcsalták tőlem. Végre tiszta vizet öntöttek a pohárba: egy garast se fognak soha megadni belőle.

- Most tán adósságod van?

- Dehogya, ellenkezőleg. Ők tartoznak énnekem. De nem adják meg, amivel tartoznak.

Azzal lassan kivett egy töltényt a tárból, és Sahrú szeme elé tartotta, nagyon közel a szeméhez, úgy, hogy Sahrú egy kicsit hátrakapta a fejét. Mohamednek kínos, vicsorgó nevetés ült az arcára, ahogy újra megszólalt:

- Le akarok számolni velük, négy ilyenrel. – És azzal a tölténnyel ugyanolyan nyugodtan visszatette a helyére, a patrontáskába.

Azután csend lett. És ha kintről be is szűrődött valami hang, Sahrú azt már nem hallotta. De Mohamed hallotta még Sahrú gyors, szaggatott lélegzetét, és látta, hogy megváltozott az asszony tekintete, a szeme megint tele lett könnyel, és a könnyecseppek végigcsorogtak az arcán, Sahrúval megfordult a kunyhó, és könnyei csillámló fényében reszkettek a fegyverek, az ajtók, a falak, még Mohamed is remegni látszott, hol kisebbnek látta, hol nagyobbak. Saját magát védtelennek, gyöngének és magányosnak érezte ebben a percben. A gyermekeit apátlan árváknak látta, magát özvegyasszonynak, aki kiszolgáltatottan kóborol Davvászban kicsinyeivel. Mohamed nézte, és nagyon megsajnálta. Csendesen azt mondta neki:

- Te azelőtt nem voltál ilyen gyáva, nyúlszívű. Hát mi történt most? Én ezt kénytelen vagyok megtenni. És még ha nem tenném is, akkor se maradhatnék itt. Nincs itt senki, akinél az igazát követelheti az ember. Csak visszaélés van, csalás meg erőszak. Te szeretnéd, ha azt mondanák rólam, hogy Mohamednek elcsalták a pénzét, és mint a fõlszarvazott férj, lehajtott fejjel jön-megy nap mint nap a kikötőben? És holnap a gyerekeink hogyan nézzenek emelt fõvel az emberek szemébe? Végre is hát te talán nem vagy idevalósi, tangesztáni?

Egy takaró alól, amelyik ott volt a keze ügyében a szoba sarkában, egy zacskót vett elő, és Sahrú elé tette a földre. A zacskó hasas volt, duzzadt. Sahrú még sohasem látta ezt a zacskót, idegen és ismeretlen volt neki. Mohamed levette a kezét a zacskóról, biccentett, és azt mondta:

- Ez minden vagyonom az égvilágon, ami ebben a zacskóban van. Hétszáz tumán, nem több. Eladtam a boltomat a kikötőben. A házat, azt is eladtam, a kecskével együtt. A pénzt, amit kaptam értük, mind neked adom, itt van. Ötven tumán a tiéd, ha elválnánk, ennyi járna neked, azzal én tartozom. A többit költsd a gyerekekre, amíg férjhez nem mész, add oda apádnak. Ő sokat tapasztalt ember, fektesse be az üzletbe, hogy valami hasznod is legyen

belőle. Ő nem olyan hülye mamlasz, mint én. Ha meg férjhez mennél, vedd le belőle az ötven tumánodat – Isten legyen tanúd -, a házassági részesedéset, az a tiéd. A többi meg a gyerekeké.

Kíméletlen, nyers hangon beszélt Sahrúnak úgy tűnt, mintha nagyon messziről jönné a hangja. Mintha valaki másról beszélne, nem róla magáról, Sahrúról.

Most már akadálytalanul ömlött a könnye. Tisztán értette már, milyen szerencsétlen a sorsa. Fölfogta, hogy az életéről, a férjéről, a gyerekeiről van szó. Szerette volna, ha mellette vannak a gyerekei, hogy ölébe vehette, megsókolhatta, megsimogathatta volna őket. Ha már nem lesz Mohamed, minek neki a pénz? Ilyen férjet, ilyen jó embert veszítsen el, akit az egész falu bálványozott, akit asszonyok, férfiak egyaránt tiszteltek, helyette meg egy zacskó piszkos pénzt kapjon, és annak örüljön? Az egész világ nem ér fel Mohamed egyetlen haja szálával. Rázta a zokogás. A gyomra is felkavarodott. Hangosan felsírt fájdalmas, szívfájdító sírással. El-elcsukló hangon, könnyekkel küszködve mondta:

- Fogjon tüzet az a pénz! És a másik férj is! Ha te nem vagy, nekem már nem kell semmi és senki ezen a világon.

Mohamed megismételte:

- Én jól ismerlek téged, és megbízom benned. Olyan vagy te, mint az angyalok az égben. Én ezeket csak gondoskodásból mondom. Csak elővigyázatosságból. De azon túl, én segítséget is kérek tőled. Most már hát ne sírjál. Jól figyelj arra, amit mondom. Nagyon kevés időnk van. Én már holnap reggeltől nem vagyok a magam ura. Megyek és végzek velük, és ha elfognak, akkor hát jól van, belenyugszom Isten akaratába. Akkor mondd a gyerekeknek, hogy elutazott az apjuk. Majd megértenek mindent ők maguk is, ha fölnőnek. Da ha mégis megmenekülök, és nem tudnak elfogni, akkor idejövök értetek, és mind a négyen együtt megyünk el, együtt szökünk.

Sahrú azt se tudta, hol áll a feje. Mohamed szavait hallotta jól, de nem volt képes hinni a fülének. Hát lehetséges, hogy ezeket Mohamed mondta? Talán hirtelen az ördög bújt belé? Hiszen ez olyan okos, nyugodt ember. Milyen egyenes, igaz úton járó, szerető férje volt! És most egyszerre mintha kicserélték volna, olyan, mint valami idegen, a feleségével szétválásról és elválásról, szökésről, pénzről, részesedésről és férjhez menésről beszél. Hogy megvigasztalja, azt mondja, eljön értük, hogy együtt szökjenek meg. De mi az, hogy megszökni?

Mohamed újra megszólalt:

- Drága szívem, most jól figyelj! Úgy kell segítened nekem, mintha csak hős lennél. Jól ismerlek én téged, okos vagy, erős vagy, akár egy nőtény oroszlán. Most eljött az ideje annak, hogy te segíthetsz nékem. Nincs idő sírásra-rívásra. Vásároltam egy csónakot, ki van kötve a vízen, a Bákhtiar pálmaliget mellett. Holnap reggel én elmegyek itthonról. Azután az is meglehet, hogy elfognak. Nem lesz könnyű dolgom. Négy embert akarok megölni villámgyorsan egymás után. Persze, ha elfognak, te is meghalod a hírét. A hír olyan gyorsan terjed, mint a napfény. De ha mégse fognának el, késő este idejövök hozzád, és akkor veled meg a gyerekekkel csónakon elszökünk innét. Neked az a dolgod, hogy holnap reggel korán, vagyis amikor én már elmentem, de a gyerekek még alszanak, egy viharlámpást jól telitöltesz petróleummal, egy agyagkorsót meg teliraksz szárított, besózott hallal, fogsz egy kis kenyeret, datolyát és egy batyu ruhaneműt magunknak meg a gyerekeknek, és odaviszed a csónakba. Van abban egy nagy, vastag kötél, mindent beraksz alá, és jól eltakarod vele. Ezt a zacskó pénzt is magaddal viszed. De ezt nem rakod be a csónakba, hanem egy pálmafá tövével félrekaparod a homokot, és ott elásod. De a fát jelöld meg, hogy meg tud találni. Jó mély gödröt ássál, és jól simítsd el a tetejét, hogy meg ne látsszon. Az a fő, hogy a pálmafát megjelöld, és tegyél egy kis jelet oda is, ahová a pénzt ástad. Azután gyere vissza a házba, mintha mi se történt volna. Ha el tudok jönni, együtt megyünk el innét. Megyünk, ahová mehetünk. A házat eladtam a jegyzőnek, és azt mondtam, hogy tíz nap múlva kiköltözünk.

Azt mondtam neki, az asszonnyal meg a gyerekekkel Abadánba akarok menni, ott akarok dolgozni a petróleumvállalatnál. Ha meg mégse tudnék visszajönni, ürítsd ki a házat, és add oda a jegyzőnek, te meg a gyerekekkel menj az apád házába. Edesapád öreg már, és egyedül van, öregségére kell neki valaki, aki gondoskodik róla. A pénzed is bíz rád apádra, fektesse be, forgassa, neked meg a gyerekeidnek. Én, ha el tudok jönni, éjjel érkezem. Persze, nem tudhatom pontosan, hány órákor érek ide. De nappal nem jöhetek, feltétlenül éjszaka jövök vissza. Holnap éjjel ne aludjatok fent a lugasban, hanem itt lent a kunyhóban. Akárhogy is legyen, idejövök, és együtt megyünk el. Igaz is, még nem mondtam, hogy a kecskéket eladtam Zár Khejrollának. Ki is fizette. De amit én most elmondtam neked, abból nehogy egy szót is elejts valahol! Ha valaki megkérdezi tőled, hol van a férjed, mondd, nem tudom, reggel elment dolgozni, mint mindennap. De még az édesapádnak se mondjal el semmit.

Hajnalodott, és ő is, meg Sahrú is ébren voltak. Mohamed hanyatt feküdt, nézte a *Hét fivér* csillagzatot, és beszívta a közelgő reggel illatát. Nyugtalan volt, türelmetlen. De még sötétkék volt az ég, és a csillagok fénylettek. „Miért is nincsen már reggel? Micsoda hosszú éjszaka! De lenyugszik már a hold.” A bal oldalára fordult, arccal Sahrú felé. Sahrú a jobb oldalán feküdt, két kezét egymásra téve az arca alatt. Csorgott a könnye, a szeme sarkából a nedves párnára folyt. Hányszor fel-felsírt. Este óta az arcán hol könnyek peregtek végig, hol meg felszáradtak. Arcbőre égett, kivörösödött. Bedugult a füle, zúgott a feje. Ő is érezte az ébredő hajnal ízét és szagát, és rossz előérzete támadt, hogy Mohamed nem tér vissza többé erről az útról. Marcangolta az egyedüllét, teljesen tehetetlennek érezte magát. Bénultan feküdt a földre fektetett matracon. Minden porcikája elzsibbadt. Már hosszú idő óta feküst így a jobb oldalán, mozdulatlanul. Úgy érezte, hogy Mohamed már nem tartozik közéjük. Már távol volt. Halottnak látta a férje arcát. És a gyermekeinek képe is elhomályosult a szeme előtt. Már azok sem kellett neki.

Mohamed Sahrút nézte. Kicsinek, elkínzottnak találta. Szempilláiról lemosódott a fekete festék, és még sápadtabb búzaszínűnek látszott az arca. Hosszú szempillái csapzottak voltak a könnyektől. Húsos, vastag ajkai összetapadtak. Mohamed a könyökére támaszkodva kissé felemelkedett, és megcsókolta Sahrú arcát. Érezte a könnyek sós ízét, és egyszerre fájdalmas kimerültség ömlött végig az egész testén.

- Szedd össze minden bátorságodat – suttozta az asszony fülébe. – Te az én hős asszonyom vagy. Te az én szívem kedvese vagy. Ki tudja, hogyan sikerül. Talán visszajöhetek, ki tudja, mi történik. És akkor elmegyünk, te is, meg a gyerekek is. Hisz én, amíg élek, nem hagylak titeket egyedül.

Sahrú agyonsírt, berekedt torka össze-összeszorult. Nagy kínnal tudott csak megszólalni:

- Ha te nem leszel, mit ér már nekem az élet? Hogy nevelhetek én fel két apátlan gyereket? Akkor már az én életemnek is vége. Milyen sokat reméltem. És most vége van, hiába, vége. A reménységemnél rövidebb az életem.

- Sahrú, drágám, mi, tangesztániak boldogtalan emberek vagyunk – válaszolta Mohamed. – Minket mindig csak kihasználnak, minket mindig csak legyőz az erőszak. Hát sohase akadjon senki, aki ezt az elnyomást gyökerestül kiirtja? Neked nem arra kell gondolnod, hogy a gyerekeid apa nélkül maradnak. Hiszen ha én nem leszek, minden tangesztáni apja lesz a te gyerekeidnek. Halljad hát, beszéltem én az apáddal is. Ő maga lesz a védelmezőtök. Én a jogoméért, a becsületedemért szállok harcba, mint Alínak, a próféta vejének a fia, Hosszein. Az ő vére is elfolyt, az én vérem se pirosabb az övénél.

- Az apám nem lehet férjem helyett a férjem – felelte keserűen Sahrú. – Te nekem mindenem vagy. Apám is, férjem is, testvérem is. Nekem már rajtad kívül senkim sincsen ezen a világon. Ha te nem leszel, én is meghalok.

Mohamed átkarolta, és áthúzta a maga matracára. Sahrú merev teste remegett a férje mellett. Mohamed a párnán könyökölt, föléje hajolt, és az arcába nézett. Sahrú egyre csak

remegett, és úgy érezte, jéggé hűl az egész teste. Az orra vörös volt, és úgy bedagadt, hogy már csak a száján tudott lélegezni. A gyerekek aludtak. Oda ágyazott nekik maga mellé a földre. Lerúgták magukról a lepedőt, amivel betakarta őket, és kilátszott a hosszú, vékony, napégette lábuk szára. Ahogy Mohamed ott könyökölt, most együtt látta a szeretteit, Sahrút és a gyerekeket.

- Én mindig csak rátok gondolok – szólalt meg újra. – Akárhol legyek is, egy pillanatra sem feledkezem meg rólatok. Te meg a gyerekek, ti vagytok az életem. De arról, amit neked elmondtam, senki se tudjon meg semmit. Ha megtudnák, az énnekem nagyon rossz lenne. A pénzedet biztos helyen ásd el, a helyét jól jelöld meg, hogy gyorsan megtalálhassuk. Nagyon vigyázz, senki meg ne lásson. Még a gyerekek se sejtsek semmit se!

Sahrú sírt. Pedig nem akart sírni, mert tudta, hogy Mohamednek rosszul esik. De nem tudott uralkodni magán. A könnyei csak peregtek egyre, és üresség volt a lelkében. Feldagadt az arca.

Megtörölte a szemét a fejkendője csücskével, és remegő, síró mosoly jelent meg az arcán. Mélyen Mohamed szemébe nézett, és mégis, most mérföldekre érezte magától őt, akinek beszívta a lélegzetét. Hirtelen átkarolta Mohamed nyakát, felemelkedett, megcsókolta, majd újra lehanyatlott a feje a párnára.

- Tudod – szólalt meg most Sahrú, és már nem sírt -, Mohamed, tudod, hogy én az életben soha senkit nem szerettem úgy, mint téged? Még a gyerekeket se. Ha, Isten ne adja, némuljak meg inkább, ha mind a kettő meghalna. De te mellettem maradnál, nem bánkódnék ennyire. Mert tőled megint lehetne gyerekem. De ha te nem vagy, az én életemnek már vége van akkor. Azt akarom mondani neked, hogy Isten vakítson meg mind a két szememre, ha én életem végéig máshoz még hozzámegyek. Hisz olyan ember, mint te, nincs még egy az egész világon. Te nagyon jól ismeresz engem, és tudod, hogy ezt nem csak úgy mondom neked. Ez alatt a nyolc-kilenc év alatt, amióta a feleséged vagyok, te magad is jól kiismertél, milyen asszony vagyok. Most, hogy kénytelen vagy, és meg kell tegyed, amit mondtál, hát tedd meg. Te jobban tudod, mint én, hogy mit kell tenned. Akármit teszel is, én nem akarhatok mást, mint te. Eredj Isten segítségével. Alí keze legyen a fejed fölött, és ne legyél nyugtalan miattam meg a gyerekek miatt. Én, amíg csak lélegezni tudok, gondoskodni fogok róluk. És nem egyezem bele, hogy egy másik férfi szavát hallják az én házamban.

Mohamednek elszorult a szíve. Azt kívánta, bár sohase lett volna se felesége, se gyereke. Sahrúban alig volt élet. Még soha nem látta ilyen soványnak, ilyen gyengének. Azt szerette volna, hogy minél hamarabb reggel legyen, hogy felkelhessen, hogy mehessen a dolga után. Tudta, amint hátat fordít majd a házának, megfeledkezik mindenről, a feleségéről, a gyerekekről, a kecskéiről, a sok kis ütött-kopott kunyhóról, és minden gondolata csak a tervének végrehajtása lesz. Veszekedés közben is minden egyéb kimegy az ember fejéből. Nyugodt hangon szólalt meg:

- Sahrú, te a házam istenfélő asszonya, édes szívem, tudom én, hogy mit érzel most. Nem, ne gondold, hogy én nem tudom, mennyire fáj a szíved. Azt akarom mondani neked, hogy mi itt boldogan, csendesén élünk, de ezek az istentelen, pénzimádó gazemberek baltával estek neki az életünk gyökerének. Láthattad, hogy én az utóbbi időben mindig rosszkedvű voltam, minden apróság felingerelt. Olyan voltam, mint a gyerekek. Ez mind azért volt, mert tenger sok volt a bánatom, és szégyelltem elmondani még neked is, pedig te a feleségem vagy. Ha most itt maradnék, már nem lehetnék jó férjed. Magam is tudom, hogy napról napra türelmetlenebb vagyok. Ha itt maradnék, hát megörlődnek, elvadulnék, mint a bika, én is bevinném magam a pusztába. Nem lehet az ilyen embereket szabadjára engedni, hogy tovább garázdálkodjanak, behálózzanak egy másik szerencsétlent, és gyászba borítsák az életét, mint az enyémet. Férfi nem várhat ölbe tett kézzel, hogy jönnek majd mások, és visszaszerzik, amit elvesztett. Mi is őmiattuk vagyunk szerencsétlenek. Őmiattuk kell elválnunk. Ha úgy bántak

volna velem, mint ahogy egy emberrel bánni kell, nem jutottunk volna idáig. Te magad most már férfi módra, bátran kell hogy megállj a helyed. És akkor emelt fővel élhetsz tovább.

Az éjszaka színe halványodott. Az égbolt sötét mélyén pislákolnak a csillagok, és elrejtőztek, egyik a másik után. Keleten pompás színekben fölragyogott a láthatár. Előbb ezüstösen fénylett, akár a hold, aztán vörösölt, mint egy forró, kifakadni készülő kelés. Csillag akkor már nem is volt az égen.

Mikor Mohamed a városkapuhoz ért, a nap éppen csak elindult fölfelé a hegy mögül, nagyokat lihegett, és izzó testének aranyporát szétfújta a levegőbe. Csak a neve volt városkapu, de kapu nem volt ott. Búsehrnek már rég nem volt városkapuja. Amit így neveztek, az a bazár egyik sora volt, zezzugos utcácskákban különféle boltocskák, néhol tetővel, néhol anélkül, hol ebbe, hol meg abba az irányba nyíltak. Most, kora reggel, a legtöbb üzlet zárva volt még, csak a pékek, a kalácsosok, a kocsonyafőzők, az édességárusok, a cukrászok, a szatócsok, no meg a húsos reggelit kínáló kebabsütők tartottak nyitva ilyenkor. A levegőben pára- és ködfosztlányok szálltak, meg-megcsillant rajtuk a nap.

Mohamed egész külseje megváltozott. Megújnodott. Rövid nadrág és ugyanabból a durva indiai nyersvászonból varrott rövid ujjú ing volt rajta. Pár nappal azelőtt elment a Moín bazárba, az apám üzletébe, és azt mondta:

- Ákal Eszmail, olyan anyagot adjon nekem, amelyikből ruhám is lesz, meg szemfedőm is.

- Zár Mohamed, micsoda beszéd ez? – válaszolta apám. – Aki új ruhát akar varratni, az nem beszél a halálról. Te, hála istennek, még csak most kezded az életedet. Derék, erős ember vagy. Vitéz vagy.

Mohamed nem szólt többet, hat tumánt adott, hat rőf vásznat vásárolt, elment, megvarratta, és most azt öltötte magára. Ruhája fölé könnyű, ujjatlan, elől nyitott, térdén alul érő búsehri fehér vászonköpenyt vett, arra tölténytartót – két fehér vállszíja szorosan tapadt a jobb és bal vállára. Kését és fejszóját a tölténytartó övébe akasztotta, Martin-puskáját a vállára vette. Köpenye a lábszára közepéig ért, kilátszott alóla napégette, szőrös lába. Mezítláb volt. A fején borsószínű nemezsapka. Sűrű, fekete haja a sapka alól a füle mögé, a nyakára bukott. Fürgén, könnyen járt, akárcsak a tangesztáni fegyveresek.

Elment egy tevekaraván mellett, amely éppen akkor érkezett a városba, azután nyugodtan betért a kalácssütő boltjába. Vásárolt két darab közepén kilyukasztott, százammaggal sűrűn megszórta, frissen sült kalácsot. Azután a cukrász üzletébe ment. A kalácssütő boltja szomszédos volt a cukrászéval. Harib mestert, a cukrászt jól ismerte, állandó vevője volt. Haryb mester sokféle keleti édességet, süteményt, vattacukrot, cukorkát, halvát, törökmézet készített. Éppen a tálcáit rakosgatta ki a polcra. Kistányér nagyságú, manduladarabokkal teli, áttetsző törökmézek ringatództak erős fehér cérnára fűzve a boltajtó keretén.

A cukrázmester alacsony, sovány emberke volt, dús, szürke bajusszal a szája fölött. Verejtéktől zsíros sapkát hordott. Hosszú perkálinge vállától a lába közepéig ért. Apró, vézna alakja szinte elveszett a magas, jól megtermett Mohamed mellett. Boltjába, amely rengeteg sok rézedénnyel: fazékkal, lábassal, üsttel, szűrőkanállal, mérleggel volt telezsúfolva, Mohamed már alig fért be. Barátságos, vidám arccal nevetett rá a cukrászra, mosolya egy időre leplezte az arcán már állandóvá merevedett torz vigyort.

A cukrázmester csodálkozott, hogy Mohamed milyen tiszta és ápolt. Mindennap látta, de még sohasem ebben a ruhában. A cukrász boltja ott volt a bazárban. És Mohamed minden nap vásárolt tőle valami édességet a gyerekeinek. A cukrász is mosolygott, ajkai közül kilátszottak elrozsdásodott, kávébarna fogai:

- Üdvözöllek, zarándok! Hová igyekszel ilyen kora reggel? Látom, fegyveresnek álltal.

- Igen, az abadáni petróleumtársaság fegyverese lettem. Oda akarok menni dolgozni.

- Nagyon jól áll neked ez a ruha. Gratulálok. A tangesztáni ember legyen is fegyveres! Nem neked való volt az az árpakereskedés. Jól tetted, hogy eladtad a boltot. Boltosnak jó a magatehetetlen, ügyefogyott ember is.

- Most mérj le nekem, kérlek, negyed kilót abból a te finom sáfrányosodból. Kár, hogy ebből Abadánban én már nem ehetek.

- Dehogyan! Az ugyan nem nagy dolog! Bárcsak minden ilyen könnyen menne! Küldök én neked, amikor csak akarod. Abadán pár lépésnyire van innen. Minden áldott nap jönnek-mennek az emberek. Üzenj, amikor csak akarod, és én küldök neked.

Lemérte az édes sáfrányos zselét, rárakta a kalácsra, amit Mohamed odatett a pultra. A jól kisült, formás kalács az édességgel a tetején még szebb, étvágygerjesztőbb volt. A cukrász azzal megint Mohamedhez fordult:

- És most, insalláh, mikor utazol?

- Egy óra múlva elindulok, ha Isten is úgy akarja.

Letépett egy darabot a kalácsból, belecsavart egy falat édességet, és betömte a szájába, hogy csak úgy dagadt tőle az arca. Tele szájjal ette.

- Mi lesz a pénzzel, amivel Karím tartozik neked?

Mohamed, az óriás falattal a szájában, nagyot nevetett, és tele szájjal válaszolt:

- Te rosszat-jót tapasztalt ember vagy. Hát mondd, ha egyszer az ember néma pénzt ad valakinek, aki viszont jól tudja forgatni a szót, visszakapja az a pénzt valaha? Most bizony én lettem a róka, és ő az oroszlán.

Már majd kiugrott a szíve, hogy mielőbb végrehajthassa, amit kitűzött maga elé. Szerette volna, hogy mielőbb kirobbanjon a dolog, és mindenki meghallja a tangesztáni Mohamed puskalövéseinek a dördülését. De azért örült, hogy a cukrász egyelőre semmit sem sejt, és azt gondolta magában: „Ha Isten is úgy akarja, egy óra múlva mindnyájan megtudjátok, hogyan veszem el Karímtól, amivel tartozik nekem.”

A cukrázmester csodálattal bámulta Mohamedet:

- Istenemre mondom, oroszlánszíved van. ezer tumánodat elcsalták, már bottal ütheted a nyomát, és mégis szívből, hangosan kacagsz rajta? De ez a Karím úr becsstelen ember! Nehogy azt hidd, hogy minden búsehri ilyen! Az egy ópiumszívó, nincs becsülete.

- Van-e vagy nincs, én nem tudom, de az bizonyos, hogy azt az összeget a kamatjával együtt eltulajdonította. Mit tehetek, menjek, öljem meg? – kérdezte, és megint nevetett, de közben a cukrász száját leste, hogy ne csak hallja, lássa is, mit felel.

- Menjenek, számoljanak el az Istennel.

- Hol?

- A másvilágon.

- A másvilág nagyon messzi van innen. Ha úgy lehetne valahogy, hogy még ezen a világon megfizethessék az adósságukat, az tán nem volna jó?

- De bizony nagyon is jó volna. De az ilyen emberek nem alszanak olyan helyen, ahol víz szivároghat a lepedőjük alá. Ismerik ők jól a világ minden útját. Minden helyét. Isten átka fogja meg azt a nagy hasú Seikh Abú Torábot, aki azt a hamisított szerződést csinálta neked.

- Nem, mester! Azt hiszem, tévedsz! Ha ezek jól ismernék a világ minden útját, minden helyét, akkor az egyenes úton járnának. Nem az az igaz út, hogy Seikh Abú Toráb Borádzsúni a súlyos szakállával a próféta helyébe üljön, és ott levetkőztesse a gyanútlan embereket. Miért ültet a próféta a maga helyébe ilyen helytartókat? Engem a szakálla meg a turbánja csapott be, az olvasója meg a Koránja tévesztett meg.

Haríb mester egyik kezét a csípőjére tette, fejével közel hajolt Mohamedhez, és azt mondta:

- De azt tudd meg, hogy Seikh Abú Toráb erre a te dolgodra csúnyán ráfizetett. Senki se megy már őhöz. Nem fordulnak már hozzá a búsehriek ügyes-bajos dolgaikkal. Már mindenki tudja, hogyan bánt el veled. Az emberek most már mind a Seikh Alí Kázerúnihoz viszik az ügyeiket.

- Attól nekem még felkophat az állam.

- Zarándok, te nem vagy már gyerek. Mindenki tudja, hogy azok négyen felosztották egymás közt a te pénzedet.

- Képzeld, ráadásul Ághá Alí Kacsal meg akar még negyven tumánt – mondta Mohamed, és megint teli szájjal nevetett, ahogy szétnézett a bazárban. A szájából kikandikált a kalács és a sáfrányos édesség csücske. A cukrász kíváncsian kérdezte meg:

- Negyven tumánt? Csak nem akarod odaadni neki?

- Hát mit csináljak? Ma már kénytelen vagyok még ezt is odaadni neki, ráadásul a többire. Talán mégis elintézi a dolgomat valahogyan.

Megint nevetett. Lenyelte, ami a szájában volt, és újra öklömnyi falatot csavargatott a kezében.

- Zarándok, amilyen bátor, kitartó és merész emberek a tangesztániak, olyan hiszékeny és jóra való népek is. Nehogy adjál neki még egy büdös garast is! Ezek egy év óta bolondítanak téged. Ha rendbe akarták volna hozni a dolgodat, már megtették volna. Ezek téged fejőstehénnek néznek, és folyton csak fejnek.

Mohamed nevetett, elvett egy újságlapot a pultról, és megtörölte vele a kezét meg a száját. Már mind megette a kalácsot meg az édességet. Három emberre valót evett. Fízett, és közben azt mondta a cukrásznak:

- Ha nem lennénk hiszékeny, jóra való népek, a kikötőbeliek nem tudnának az orrunknál fogva vezetni és kifosztani bennünket. Amikor látjuk, hogy egy nagy szakállú, szőrös, írástudó ember ott ül a házában a szent Koránnal a kezében, és azt mondja, hogy ő a próféta helytartója, el is hisszük neki. De a kikötőbeliek maguk is mind hazugságon és csaláson nőttek fel, azok nem dülnek be olyan hamar.

- Ne búsulj, zarándok. Hagyd, hogy a számadásukat a túlvilágon a hős Abbász meztelen, borotvaéles kardja intézze el. Neked száz mesterség a kisujjadban van. már dolgoztál ezeknél az angoloknál, tudod a nyelvüket is. Hónapról hónapra a kezébe nyomják a béredet, csengő ezüstpénzben. Bár csak én lehetnék a te helyedben!

Mohamed elindult, és úgy búcsúzott, ahogyan a messze útra indulók:

- Haríb mester, add áldásodat rám!

- Legyen áldott az egész életed! – válaszolta a cukrász.

Mohamed kiment az üzletből. De egy kicsit bosszankodott. Elvégre nem a cukrász pénze, mit sajnálkozik miatta. Ezer tumán kerek ezüstpénz! „Egyre csak tanácsot adtok az embernek – gondolta. – Mindnyájukat egy anyagból gyúrtak. Csak jó tanács, csak jó tanács, bízd őket az Istenre, majd megbünteti őket a másvilágon Abbász borotvaéles kardja. De mire jó ez?”

Már magasan járt a nap, és a bazárban nagy volt a forgalom. Napszámosok rohángásztak fel és alá, a kikötő meg a vámhivatal felé, hogy kirakodják a hajórakományokat. Nagy erejű kázerúni hordárok sűrögtek-forogtak testes, ormótlan terhekkkel a vámhivatal és az üzletházak között.

Mohamed felment a borbélyüzlet lépcsőjén. A borbély most nyitott ki, Mohamed volt aznap az első vendége. Köszöntötték egymást. A borbély éppen a fenőkövön élesítette a borotváját, és összerezsent, amikor Mohamedet megpillantotta. Még sohasem látta őt ilyennek. Igaz, hogy nyugodt volt és mosolygós, mint mindig, de új ruhájában valahogy egészen más embernek látszott. Nyugodtan levette a puskát a válláról, leült a székre, a puskát az ölébe tette. Belenézett a tükörbe. Még nem látta magát ebben a ruhában. Megigazította az ingét, ahol meggyűrődött a tölténytartó szíja alatt. Látta, hogy borostás az arca. Fejét, nyakát, vállát hátrahúzóva nézte a képmását a nagy tükörben. Aztán összeszorította a száját, leszegte a nyakát, és a tokját leszorítva mereven szembenézett a tükörképével. A tükör bal sarkára egy fülemülét és néhány szál tarka rózsát festettek valaha, de a nedvesség bevette magát a tükör foncsorja mögé, és elhalványította az egész képet. Ő úgy látta, hogy az arcszíne is elhomályosodott. Nézegette borostás állát, és azt mondta a borbélynak:

- Mester, légy szíves, mozogj egy kicsit gyorsabban, nehogy elmenjen a hajó, mielőtt odaérek.

A borbély az asztalra tette a borotvát. Levette Mohamed sapkáját, és a nyakába kötött egy kendőt.

- Zarándok, járd szerencsével! Isten segítségével utazni készülsz? – kérdezte, és a tálkában levő langyos vízbe dugta a kezét, hogy megnedvesítse Mohamed cserzett bőrű arcát.

- Igen, utazom. Láthatod, fegyveres lettem. Abadánba akarok menni.

- Isten kísérjen utadon. Jól teszed, hogy elmész. Már nem lehet itt maradni Búsehrben. Minden idevalósi megszökik már innen. Van, aki Sírázba, mások meg Arábiába. Nincs itt már jó kereseti lehetőség. Abadánban még az égből is aranyeső esik.

- Mit tehetek egyebet? Kenyeret kell adni asszonyoknak, gyerekeknek. Itt nem ment jól a boltom.

- Hát mindenki egyvalamihez ért. De ha te ahelyett, hogy árpát árulsz, kovácsműhelyt nyitottál volna, az lett volna a te igazi munkád, úgy talán jobb lett volna neked is, nem igaz?

- Mit tudom én. Lehet. De nem szeretek én már semmilyen üzletet. Jobb lesz így, felveszem havonta a biztos fizetést, és megélünk belőle. Az üzlethez ravaszság is kell, az pedig bennünk, tangesztániakban nincsen egy szemernyi sem.

A borotva végigsiklott Mohamed arcán. Durva, fekete szőrszálai a borbély kendőjére hulltak. A szőrszálak alól pedig előtűnt napégette, vörösréz színű arcbőre.

- Karímmal mit intéztél? Megadott legalább egy részt a pénzedből? – kérdezősködött tovább a borbély.

- Nem. Egy garast se adott.

- Hát akkor mit fogsz csinálni?

- Mit csinálhatok? Ráhagyom a számadást Abbász meztelen, borotvaéles kardjára, majd elintézi valahol a másvilágon – mondta Mohamed gúnyos, dühös hangon, és beszéd közben a borbély szemébe nézett a tükörben.

- Ez a legjobb, amit tehetsz – mondta a borbély, és a szőrt a borotváról a Mohamed nyakára kötött kendőbe törölte. Azután folytatta: - A bectelenül szerzett vagyonnak nem is lehet jó vége. Biztosra veheted, hogy hetedízigen se veszik semmi hasznát. De az én véleményem szerint jól tetted volna, ha panaszlevelet írsz magának Ahmad sáhnak, és elküldöd egyenesen Teheránba. Végtere is ő ennek az országnak az uralkodója.

- Hidd el nekem, hogy Ahmad sáh még azt se tudja, hogy Iránban egyáltalán van egy Búsehr nevű város. – Azzal hangosan felnevetett, és megint a borbély szemébe nézett a tükörben, aztán a magáéba. A szeme nagy volt és véraláfutásos. A borbély semmit nem szólt, nem nevetett. Mohamed újra megszólalt: - Áldjon meg az Isten, hát ki törődik a másik ember dolgával? Sok szegény ember tett már ilyen panaszt, de senki se figyelt rá. Egyáltalán, egy szem tisztesség nincs ezekben az emberekben. Jön ide mindennap egy ellenőr Teheránból, kiszipolyozza az embereket, és visszamegy, mintha semmi se történt volna. Senki nem mozdítja még a kisujját sem.

- Mennyi pénz volt az összesen?

- Ezer tumán – mondta Mohamed, és a kendő alatt megrándult a teste. Erősen szorongatta a puskát a markában. Elfogyott a türelme. Szeretett volna felállni, és elmenni innen, de a borbély még csak a szakállát borotválta le, még hátul a nyakát is le kellett borotválnia. Előrehajtotta a fejét, és a borotva most a hajfürtjei alatt a nyakát kaparta. Hallgattak mind a ketten. Mohamed a fegyverét szorongatta, és nyugtalanul várta, hogy indulhasson. Már csak a bajuszát kellett ollóval megigazítani.

Vállára vetette a puskát, és fizetett. Elköszönt, kiment az üzletből, és a bazár közepe felé vette az útját. A hordárok öszvérei, hátukon a kereskedők nagy ládáival, egyik a másik után, ott jöttek-mentek a bazárbéli sikátorokban. Egymás után nyitották ki az üzleteket, és az öszvérhajcsárok kiáltozása – *Hej! Féltre! Megjött az áru!* – elkeveredett az áruikat kínálgató

mozgóárusok hangos ordítózásával. Ott járkáltak és kiabáltak nagy vödrökkel, korsókkal, jégdarabokkal a sörbetárusok és a limonádéárusok meg a halárusok is, akik összekötözött, friss halaikat ajánlgatták.

Mohamed fürkésző tekintetét Karím üzletére szegezte. Egy öszvér hátára két nagy láda volt felpakolva. Először azok mögül lesett arra, a két láda közötti háromszögletű résen át. Láta, hogy Karím az üzlet előtti kőpadkán kuporog, és valamit motyog maga elé. Nyomban tudta, hogy Karím, szokása szerint, ráolvasásszerű, babonás varázsigékkal kevert imát mormol vagyona és üzlete gyarapodása érdekében. Mohamed már sokszor látta őt közéről is ebben a helyzetben, és hallotta is, mikor reggelenként, üzletnyitás után a Korán erre vonatkozó híres négy szúráját elmotyogta. Két napja nem látta Karímot, és most a fejébe szállt a vér. Összecsikordult a foga, és kitágult orrlyukakkal, zihálva lélegzett. Nagy erőfeszítéssel megmozdította a nyelvét, amely szorosán fogsorához tapadt, és utolsó csepp nyálát is lenyelte. Arcizmai rángatództak, nehezen, szaggatottan lélegzett. Megmarkolta a puskatust, és erősen az oldalához szorította a fegyvert. Lehajolt, átbújt a két öszvért egymáshoz fűző erős kötél alatt, kihúzta magát nyársegyenesre, előrelépett, és megállt Karím boltja előtt.

- Szalám, uram – mondta Mohamed kiszáradt ajkakkal, és minden oldalra jól figyelt a szeme sarkából.

- Szalám – köszönt vissza Karím, és elfordította a fejét, arcizmai megrándultak, aztán a földre köpött. Karím alacsony, elnyűtt kis ember volt. Behúzta félretekert nyakát, amelyre domború halántékú, ormótlan nagy fej nehezedett. Egy félrófös mérőléc volt a keze ügyében, egy nagy olló meg néhány vég ruhaszövet. Egyedül volt. Összeráncolta a homlokát:

- Vigyen el az ördög! Tegnap éjjel azt álmodtam, hogy összedőlt a budi a fejem fölött és rám esett. Hát most, kora reggel itt van a megfejtés. Isten átka legyen rajtad, te ördög fattya! Hát te már megint idejöttél? Hajnalok hajnalán mit akarsz te az én lelkeimtől?

- Mohamed egyenesen állt. Nyugodt volt. Jól tudta. Miért ment oda. Kérdésnek, feleletnek már nem volt helye. Egy pillanat alatt végezni kellett mindennel. A bazárban nyüzsögtek a maguk dolgával foglalatосkodó emberek, mezítláb, sietősen. Mohamed mindenfelé figyelt a szeme sarkából.

Mohamed nyugodt, határozott viselkedésétől Karím hátán végigfutott a hideg. Ilyennek még sohasem látta Mohamedet. Karím szokása szerint a reggelije után aznap is ópiumot szívott, és most még a hatása alatt volt. Hirtelen keserű ízt érzett a torkában, és erős hascsikarás fogta el. Megbánta, amit az imént mondott. Elvesztette a fejét. Tátott szájából elővicsorogtak a fogai: beszélni akart, de nem mozdult az ajka, csak tátogott, és érezte, hogy nem jön hang reszkető torkából. Mohamed elszürkült arca és lángoló szeme kiforgatta Karímot önmagából. Úgy érezte, hogy mindjárt rászakad a bazár teteje. Azután minden erejét összeszedve nyögte ki:

- Zarándok, csak nincs valami baj?

- El akarok utazni. Azért jöttem, hogy talán kaphatok tőled egy kis pénzt az útra. – és az a torz vigyor megjelent az arcán.

Karím némileg magához tért. Nagyon megörült, hogy Mohamed elutazik, és már nem fog nap nap után kellemetlenkedni neki. Aztán megint dühbe gurult, és ingerülten kérdezte Mohamedtől:

- Milyen számítás alapján? Hát te a szóból nem értesz? Ha én tartoznék neked, már régen megadtam volna. Konoksággal nem lehet pénzt kicsikarni az emberekből. Nincs is énnekem pénzem, hogy adhassak valakinek is. Ha meggyújtana valaki, még égetrongyszagom se volna, olyan meztelen vagyok. Most menj el, és ha találsz nyeretget a kakasomon, vedd le róla, és vidd el az adósságom fejében.

Mohamed nagyon közel volt Karímhoz. Fegyverének a csöve hirtelen Karím hóna alá került. Karím csak annyit érzett, hogy a cső ránehezedik a testére, azután ültében a levegőbe

repült a kőpadkáról. A golyó a húshoz tapadva csak tompán dörrent. Karím átlótt ingével a földre esett, száján véres hab ütött ki. Pillanatok alatt tömeg verődött össze a bolt körül. Mohamed már nem volt sehol, és az emberektől Karím holttestét sem lehetett látni.

- Ki tette?
- Mi történt?
- Megöltek valakit.
- Merre menekült?
- Arra, ni.
- Én nem láttam semmit. Éppen most értem csak ide.
- Te semmit se láttál?
- Nem.
- Szaladjatok utána, fogjátok meg!

- Végre hát a tangesztáni Mohamed megtette a magáét. Én magam láttam és hallottam is, hogy azt mondta: „Hát most, látod, égetrongy-szagod van, amikor rád tüzelnek.” Errefelé ment el.

- Ebből elég legyen!
- Fogd be a pofád!
- Végül is elbánt veled.
- Áldott legyen a keze. Golyóval vette ki a beliből a pénzét.
- Hová menekülhetett?
- Fogd be a pofád!
- Itt nincs helye annak, hogy behízelegd magad valahol az árulkodással.
- Az Isten akarta, hogy így történjen. Igaza volt neki. Te meg ne ugrálj itt sokat!
- Csak ilyen vége lehet a csalásnak meg a visszaélésnek.
- Az a pénz volt a világon minden vagyona, amit odaadott ennek az embernek, ez meg eltulajdonította.

- Hej, éljen az a tangesztáni!
- Hej. Még a keze se fájjon!
- Magam láttam, ott a kávéház mellett surrant el.
- Ha csak még egyet is szusszansz, úgy szájon váglak, hogy harminchárom fogadat köpöd a markodba!

Két ember összeverekedett. A többiek szétválasztották őket. A tömeg meg tovább duzzadt, és a holttest összegörnyedten feküdt az üzlet padlóján.

A Dehdastí mecset környéke elhagyatott volt. Seikh Abú Toráb házát a mecsetről csak egy utca választotta el. A ház előtt egy kis tér volt, annak a másik végében állt a mecset félreeső helye, ahol a hívők könnyíthettek magukon, és ott volt a mecset fedett víztároló medencéje is. A seikh házának kapuja nyitva állt, mint mindig. Üzletajtó volt az, amit az ügyfelei számára hagyott nyitva. Mohamed belépett az udvarba, és nyugodtan becsukta maga után az ajtót. Az úr fogadószobája erre a külső udvarra nyílt, és a szoba mögött volt a belső udvar. Mohamed alakja megjelent az ötajtós nagy szoba küszöbén. A seikh a szoba főhelyén ült. Egyedül volt, az írnoka még nem érkezett meg. Törökülésben terpeszkedve úgy tapadt a földre rakott, vastag ülőmatracra, mint egy óriási kullancs, amelyik a marhák vérért szívja. Turbánjának a csücske az álla alá volt húzva, az tartotta egyházi méltóságához illő, dús, fekete szakállát. Arca pirosposzsgás és fényes volt, a teste gömbölyű, kövér. A tenyerét hennával színezte vörösesbarnára, nehogy szemmel megverjék. Előtte rövid lábú kis asztalka állt. Az asztalon és körülötte mindenfelé, a matracon, a szőnyegen, könyvek heverték.

Mikor a seikh meglátta Mohamedet abban a ruhában, először nem ismerte meg, azt hitte, új ügyfél jött hozzá. Mohamed a küszöbön állva kis ideig tétovázott, és a seikh-et nézte. A seikh meglepetten hallgatott. Mohamed szétvetett lábakkal állt, és a fegyverét maga előtt tartotta. Aztán megindult, odament a seikh-hez, a közvetlen közelébe, és megállt az asztalka előtt széles terpeszállásban, fegyverrel a kezében. Mikor a seikh közeledni látta Mohamed természet alakját, fel akart emelkedni, de erőtlenül visszahanyatlott a helyére. Most ismerte fel Mohamedet. Megrogyott a dereka, és ott a matracon maga alá vizelt. Ezráílról, a halál angyaláról sokat olvasott már, de sohasem képzelte volna, hogy Mohamed képében fogja meglátogatni. És most Mohamed hatalmas alakjától úgy megijedt, hogy még a lélegzete is elállt. Kiáltani akart. A hang ott vergődött a torkában, de elhalt, mielőtt kijöhetett volna.

- Uram, ez a hely, ahol te ülsz, kinek a helye? – Mohamed várakozóan rámeresztette a szemét, és nagyon nyugodt volt a hangja. A seikh motyogott valamit, de értelmes szó nem jött ki a torkán.

- Azt kérdeztem, kinek is vagy te a helytartója? – kérdezte újra Mohamed, és a fegyver megmozdult a kezében.

A seikh gyomra felkavarodott, hányinger fogta el. Azt hitte, mindjárt kiugrik a szíve. Nem tudott már uralkodni a kezén sem, a lábán sem, a nyelvén sem. Minden tagja jéggé fagyott. A nyelve megbénult.

- Ha nem felelsz, kipirosítalak – ismételte Mohamed csökönyösen; nem fogta föl, hogy a seikh nem képes beszélni. Hallani akarta remegő, könnyörgő hangját.

A seikh akart valamit mondani, de a nyelve nem forgott a szájában, a hang a torkán akadt. Olyan volt ez, mintha álmában lidércnyomása volna, bármennyire akart kiabálni, nem tudott. Nem volt már képes semmire a világon, mintha a vér is kiszáradt volna az ereiben. Saját hangja eltévedt a torkában, és akárhogy forgolódott is, hajladozott, nem jött szó a nyelvére, pedig a hangok már belülről nyomták, feszítették, szédült, majd szétrepült a feje. Mohamed pedig azt akarta, hogy beszéljen, választ követelt tőle.

Összeszorított fogai között azt sziszegte:

- A másvilágra szökött a nyelved, megelőzött, ugye? Nagyon is jól tudtál te beszélni azelőtt. Prédikáltál a szószéken, és fenyegetted az embereket a pokol tüzével. Mikor az én pénzemet akartad megszerezni, hogy forgott a nyelved! De hát most megnémultál. Miért csináltál nekem hamisított, hazug írást, amire még a pecséted is ráütötte? Azt hitted, ilyen könnyen megszabadulhatsz tőlem?

A seikh a saját nyelvére mutogatott, és az arcát fintorgatta görcsös, keserű grimasszal. Forgott vele a szoba. Mohamedet is fejjel lefelé látta. Tudta, hogy mozog az ajka, de nem hallotta, mit mond.

A szobában hangosabb volt a golyó dörrenése, mint a bazárban. A puska csöve a seikh hóna alá hatolt, hozzátapadt bő, fehér ingéhez, és abban a pillanatban Mohamed bele is lőtt a testébe. A seikh meg se moccanhatott, úgy, ahogy volt, szétmállott a matracon, és a párnát alatta előntötte a vér. Bő, fehér inge piros lett, nedves és forró. Mohamed megigazította a puska závarzatát, a töltényhüvelyt a szoba földjére terített nemezszőnyegre dobta. A hüvely belsejéből táncoló füstöcske libbent.

Gyorsan megfordult, kifelé indult, de egyszerre két magas, fekete ruhás nőt pillantott meg a szoba közepén, akik visítózva rárohantak. Az asszonyok sápadt és gyűlölködő arccal néztek rá a fekete selyemfátyol alól. Mohamednek éppen csak arra volt ideje, hogy a puskát a vállára vesse. Az egyik nő öreg volt, a másik fiatal. A fiatal barna bőrű és erős. Az öreg fürge és bátor. Lefogták és segítségért kiabáltak. Ettől a váratlan fordulattól Mohamed elvesztette önuralmát, és erejét megfeszítve igyekezett szabadulni az asszonyok kezéből.

- Gyertek, emberek! Segítség! Megölte! Megölte! Végünk van! Jaj nekünk! Meghalt az oroszán! Meghalt a kardos vitéz! Jaj, jaj, jaj, jaj, jaj, jaj! – kiabáltak, akár a siratóasszonyok. Mohamednek igyekeznie kellett.

A fiatalabbik asszony egyet fordult, Mohamed háta mögé került, és izmos kezét Mohamed nyakára kulcsolta fojtogató szorítással. Nagyon erős nő volt, Mohamed tudta, hogy ezek az asszonyok falusiak, akár ő maga. Fojtó fájdalom csavargatta a torkát. Nem tudta, mitévő legyen. Kezével a kését és a baltáját védte, mert tudta, hogy ha csak az egyik is a nők kezébe kerül, végeznek vele.

Magával vonszolta a nőket a szoba földjét borító nemezszőnyegen, és az ajtó felé tartott. Minden lépésnél azon igyekezett, hogy teste gyors és erős fordulásaival lerázza őket magáról.

A keze nem volt szabad, a fegyvereit védte.

A fiatalabb nő a háta mögött rácsimpaszkodott, és teste egész súlyával Mohamed nyakára akaszkodva szorította a torkát. Mohamed szeme előtt minden elsötétült. És akkor az öreg nő, aki előtte állt, hirtelen leült a földre, két kézzel megfogta Mohamed heréjét, és erősen szorította. Mohamed elgyengült, felfordult a gyomra. Vége szakadt a türelmének. „Lesz, ami lesz! Nem az én hibám! Erre nem gondoltam. Hát most már, ha meguntátok az életeteket, énelőttem nincs különbség férfi és nő között.”

A balta lesújtott az öregasszony fejére. A nő feljajdult és összeomlott, és a szoba földjén átveresedett a nemezszőnyeg. Azután egy váratlan mozdulattal levette a nyakáról a háta mögött álló nő kezét, megforgatta maga körül a testét, és földhöz vágta. De a nő visítózva felkelt, és újra rátámadt Mohamedre. Akkor a balta a karcsontjába vágott. Ordítása a torkára forrt, és a nő ájultan esett a földre.

Mohamed kiment a szobából. Nem nézett hátra. Az udvarra lépett. Egy vörhenyes színű macska feküdt a lépcső alján. Megijedt tőle, felugrott, egyenesen a falra, onnan a háztetőre, leült, maga köré csavarta a farkát, és Mohamedet bámulta. Annak még a kezében volt a véres balta, arcát elborította a verejték. Rettenetesen melege volt. Odament a vízmedencéhez az udvar közepén. Megmosta a kezét, lemosta a baltát, és felerősítette a derékszíjára. Aztán néhány maroknyi vizet fröcskölt az arcára. A víz sós volt. A kapuhoz ment. Az utcáról halk zúgást hallott.

Az utcaajtó lassan megfordult a sarkán, és a nagy testű gyilkos ábrázata megjelent a nyílásban. Az ajtó előtt tömeg gyűlt össze. Hirtelen elcsendesedett a zúgás. A fejek feléje fordultak, a nyakak megnyúltak, a szemek tágra nyíltak, aztán lecsukódtak, és Mohamed képe verődött vissza a szembogarokban, az ő képe rögződött a lehuny pillák mögött.

Mohamed szemvillanással utat nyitott magának a tömegben. Nyugalmat erőltetett magára, és elindult. A tömeg szétnyílt előtte. Senki sem szólt semmit. Ő pedig ment, és elért odáig, ahol az emberek sorfala mindkét oldalon véget ért. Akkor visszafordult a tömeg felé, és tagolva, nyugodtan azt mondta:

- Seikh Abú Torákkal már leszámoltam. Amit megérdemelt, megkapta. Aki most utánam jön, az önmagának az ellensége.

Azután elindult. Az emberek mozdulatlanul álltak a helyükön. Földbe gyökerezett a lábuk. És Mohamed képe kihunyt a szemekben.

Elment a mi házuk előtt is. Én akkor láttam először, de csak nagyon rövid ideig. Jól megtermett, hatalmas ember volt, napégette arcú, véraláfutásos szemekkel. Nyugodtan járt, félelem nélkül. Én ott a mi utcánkban a többi gyerekekkel együtt *tangísze* játékot játszottam, ami abból állt, hogy a fal egyik sarkánál vizet öntöttünk a földre, kemény sarat gyúrtunk, és abba tangiszének nevezett apró léceket nyomkodtunk. Aki a másikat ki tudta szorítani, az győzött. Amikor Mohamed elment mellettünk, egyedül volt, senki sem követte. Nem is tudom, hogyan történt, de egyszerre csak a szemébe néztem. Én persze akkor még nem tudtam, hogy ki ő, és mit követett el. Gyerek voltam, talán hatéves. Akkoriban Búsehrben sok tangesztáni járkált, és mi felismertük őket hosszú hajukról, erős termetükről, bronzbarnára égett arcukról és karima nélküli nemezsapokájukról. Pusztai embereknek hívtuk őket, és vándoráruaikról sivatagi gyümölcs- és zöldségféléket és törökmézet vásároltunk. Szívélyes, igénytelen, türelmes emberek voltak. Mohamed gyorsan áthaladt a mi utcánkon, és az utca végére érve, eltűnt a szemünk elől. Arrafelé ki, görbe utcák tekeregtek, az apró házakon fából készült pici erkélyek, színes üvegablakok felcsavarható gyékényrolettákkal. Ezek az utcák a Behbanáni városnegyedhez vezettek.

Azután a Dehdastí mecset felől emberáradat özönlött arra. Mindenki lassan járt, és csendesen beszélt. Akkor tudtam meg, hogy ő ki volt, és mit tett. Az emberek olyanok voltak, mintha temetésről jönnének, vagy halottat kísérnének a temetőben. Senki sem akadt, aki sietősebben haladt volna. A tömegből tompa zúgás hallatszott, de aztán a riadt félelem széteszlatta az embereket.

- Senki sem tud szembeállni vele – mondták, amikor elmentek mellettünk.

- Négy embert megölt.

- Két éve sincs, hogy Borázdzsúnból idejött Búsehrbe ez a seikh, és azóta már mekkora karavánszerájt vásárolt magának! Honnan vette rá vajon a pénzt?

- Mind olyan szegény emberektől rabolta össze, akárcsak Mohamed.

- Még a keze se fájduljon meg! Megadta, ami járt neki!

- De azt már mégiscsak rosszul tette, hogy a seikh anyját meg a nővérét is megölte.

- A nővére nem halt meg. Az anyja is egyelőre csak eszméletlen, de talán még az is meggyógyul. Az lesz, amit az Isten akar.

- De hát az asszonyokra nem szabad kezét emelni! Az asszony gyenge.

- Meg akarták fogni. Nem tehetett mást. A verekedésnél senki nem osztogat kenyeret meg halvát. Hát még ilyenkor, amikor vérontásról van szó.

- Ez ugyanaz a Zár Mohamed, akinek a városkapunál gabonakereskedése volt?

- Ne hívd Zár Mohamednek. Nem zárandok az már, hanem orozslán. Mondd: Oroszlán Mohamed.

- Oroszlán Mohamed.

- Oroszlán Mohamed.

- Oroszlán Mohamed.

- Oroszlán Mohamed végül is golyóval vette vissza, amivel adósai voltak. Azért csodálom, mert megvédte az igazát!

- Tudod, hogy Karím Hádzs Hamzét is megölte?

- Hisz én magam is ott voltam. Karím volt a legfontosabb, ő csalta el a pénzét.

- Mi történt?

- Semmi. Mi történt volna? Úgy elintézte, mint egy galambot. Egyetlen lövéssel. Mint az áldozati bárány, úgy hullott a saját vérebe.

- Csak a tangesztániak védik meg így a becsületüket, az igazukat. Bezzeg nekünk, búsehrieknek, még akkor sincs egy szavunk se, ha a feleségünket meg a gyerekünket elviszik rabszolgának.

- Hát ebben a városban most már egyhamar senki se fogja elcsalni más pénzét.

- Senki se fogja ezentúl becsapni a másik embert.

- Csak attól félek, hogy elkapják a csendőrök. Jaj, istenem, bár elmenekülhetne!

. Az anyjuk istenit! Melyikük mer csak egy lépést is tenni feléje?

- Istenemre mondom, ha idejön, elviszem a saját házamba, elrejttem, aztán elszöktetem.

- Én is megteszem.

- Mindenki az ő pártján van.

- Maga az Isten mentse meg!

- Alínak védelmező keze őrizze.

- Bárcsak tizet ölt volna meg az ilyenek közül!

- Kiszipolyoztak minket, a vérünket szívták.

- Verje meg az Isten a gonosz csalókat!

- Igen, persze, az Isten. De olyan emberek keze által, mint Mohamed. Igen, az Isten botjának nincsen hangja, de ahol lesújt, ott nincs orvosság.

Szejed Mohamed Alí Kázerúni a háza fogadószobájában ült egy kis ülőmatracon, és Mohamed Gonde Radzsabbal beszélgetett. Ez a szejed* alacsony, sovány, barna képű ember volt, kecskeszakállas, beesett arcú. Ő is egyházi bíró volt: Mohamed Gonde Radzsab a közjegyzői hivatalok felhajtó ügynöke. Ahol csak neszét vette, hogy valaki szerződést, üzletet akar kötni, azonnal ott termett. Öreg ember volt, hosszú fehér szakállú, gyanús ábrázatú, és nagyon rossznyelvű. Amikor Mohamed bement a szobába, azok ketten éppen nagyon csendesén suttogtak valamit egymás fülébe. Mindkettőjük tekintete Mohamedre esett, és a torkukon akadt a szó.

Mohamed arca úgy égett, mintha meggyújtották volna, és a vigyor eltorzult a képén. A fegyvere a kezében volt. Amint a szobába ért, egészen közel ment az ülőmatracokhoz, amelyeken a szejed és Mohamed egymás mellett ültek a földön. A szejednek nyugodtan és határozottan azt mondta:

- Uram, légy szíves, kelj fel innen, és menj arrébb, hogy én ezzel a becsstelen emberrel leszámolhassak. – Sietség nélkül beszélt, bár remegett az arca, és vibrált a tekintete.

A szejed nem mozdult. El akart ő menni onnét, de reszketett a térdre, és megbénult a teste. Mohamed még egyszer mondta, most már dühösen:

- Uram, te nem vagy bűnös. Az emberek mindig csupa jót mondanak rólad. Ne akard, hogy a te véred is az én kezemhez tapadjon. Érthetően mondom: kelj fel, és menj innét. No, válaszolj már, hogy rendben van, megyek! Ha nem teszed, a véred a magad lelkén szárad. Nekem nincs teveled semmi dolgom.

Mohamed Gonde Radzsabot a guta környékezte. Jéghideggé dermedt a teste, a szeme mozdulatlanul Mohamedre meredt. Alatta átnedvesedett a matrac. Megértette, hogy Mohamed azért jött, hogy megölje. Még sohasem látta ilyen közlről a halált. Szerette volna jól összeszidni Mohamedet. Hiszen már annyiszor lehordta! De most összeszorult az állkapcsa, műfogsora vacogott a szájában, és még a szívverése is elállt. Életének hetven éve alatt – pedig már a búsehri kolerajárványt is saját szemével látta – sohasem érezte még ilyen közelinek, ilyen valódinak a halált.

A szejedet a hideg rázta, ide-oda kapkodta a fejét, és a földre bámult. Valami imafélét motyogott, de most azt is hibásan mondta, mert minden kiment a fejéből. Kényszeredett, tehetetlen igyekezettel letenyereelt a földre, hogy feltápáskodják valahogy, de hirtelen

* A próféta leszármazottja.

szétomlott, mint a lágy kelt tészta. Arccal a földre esett, aztán négykézláb odébbmászott a földön, valahogy eltávolodott a matractól. Mohamed Gonde Radzsab elterült a saját vérében, a szejed elájult, Mohamed pedig kiment a szobából.

A ház udvarán Szejed Mohamed Ali Kázerúni szolgája Mohamed elé állt. Zömök, erős kis ember volt. Csak úgy állt ott egy helyben, szó nélkül, mozdulatlanul. Mohamed megjelenése úgy érte, mintha rászakadt volna a háztető. Mohamed a vállára vetette a puskáját, és azt mondta neki:

- Szedd össze az uradat, és vidd a belső szobába, térítsd magához. Annak az istentelennek a hulláját meg dobd a mézsáros boltja előtt ólálkodó kutyák elibe.

A szolga reszketett, és már nem is hallotta, mit mond Mohamed. Nagyon böffentett. Mohamed véraláfutásos szeme láttára megdermedt az egész teste.

Szejed Mohamed Ali Kázerúni házának a kapuja előtt még nagyobb tömeg gyűlt össze, mint Seikh Abú Toráb házánál. A küszöb az utca szintjénél két lépcsővel magasabban volt. Mohamed megállt a felső lépcsőn, az emberekre nézett, és végigmérte a tömeget a szemével. Mosoly játszott az arcán. De ingerelte, hogy ennyi embert lát. Intett, hogy adjanak utat, jelezte, hogy ha valaki megmozdul, az utca földjét fogja pirosva festeni annak a vére. Az emberek mozgolódtak, sugdolódtak. Mohamed mosolyogva mondta nekik:

- Szejed Mohamed Ali úr, hál' istennek, jól érzi magát, nem esett semmi baja. Csak annak a vén farkasnak lyukasztottam át a szívét, akit Mohamed Gonde Radzsabnak hívtak. Ott ült az úr mellett most is, félre akarta vezetni, de én nem engedtem.

Azzal a második lépcsőről is lelépett. Keskeny utat nyitottak neki a tömegben. Nyugodtan, erőteljes léptekkel ment, de figyelte az emberek legkisebb rezzenését is.

Egy utca nyílt vele szemben, azután egy fekete boltozat, amelyik alatt nappal is éjszaka volt. Azon túl néhány girbegurba utcácska, amelyet jól ismert. Még el sem ért a sor végéhez, amikor hirtelen egy hang hallatszott a tömegből. Mohamed nem számított rá, hogy ezt a hangot fogja hallani. Egy ember beszélt remegő hangon, nem is nagyon hangosan. Hideg, rekedtes hang volt:

- Zár Mohamed, Istennek nem tetsző cselekedet, hogy fegyvert vettél a kezébe, és az Isten teremtményeinek egymás után elveszed az életét. Dobd el a fegyveredet, és átkozd el az ördögöt.

Mohamed fellobbant, akár a szikra, egy mozdulattal a melléhez kapta a fegyverét, és felüvöltött. Odaugrott az embercsoporthoz:

- Ki mondta ezt? – vágott ordítása a levegőbe.

Viaszos, jeges, mozdulatlan arcok néztek vissza rá, a tekintetek egymásba olvadtak, egymásba fonódtak. Egy zöld sálas, sárgás arcú, szerencsétlen képű szejed, akinek csak a feje látszott ki a tömegből, kihúzta a nyakát.

- Én voltam – mondta.

A feje hirtelen megingott, teste a tömegbe fűrődött és eltűnt.

Mohamed ismerte ezt a hirtelen meggazdagodott rőföst, Karím Hádzs Hamze szomszédja volt. Mindig ott látta, amikor Karímmal összeszólalkozott, és a rőfös mindig Karímnak adott igazat. Olykor ki is nevette Mohamedet, gúnyt űzött belőle. Mikor Mohamed meglátta az arcát, felordított:

- Ha te szejed lennél, a próféta leszármazottja, akkor nem beszélnél így. A te ősöd legfeljebb csak szolgája lehetett a szejedeknek. Hát nem láttad te magad is százszor azzal a vaksi szemekkel, hogy Karím hogy bánik el velem, hogy egy garast sem ad vissza az ezer tumánomból? Nem te voltál az, aki százszor is kicsúfolt Karím üzlete előtt, és Karím pártját fogta? Azt akarod, hogy téged is elküldjelek az anyádhoz, a másvilágra? Eredj a pokolba, és minden falat kenyérért, amit ezentúl megesszel, százszor adjál hálát az Istennek, csak azért nem teszek el téged is láb alól, mert megfogadtam, hogy szejedre kezet nem emelek. Még akkor se, ha te is azok közé a pokolravalók közé tartozol. Ha még van valami mondanivalód,

gyere elő, itt mondd el, hogy megértessem veled, mit beszélsz. Férfi nem bújik mások háta mögé, hogy a városabéliek testéből emeljen sáncot védelméül, és süketnek tette magát. Én nem fogok temiattad – aki nem is vagy igazán a próféta utóda, hanem Jázid ben Moávie utóda vagy* – ártatlan embereket sírba küldeni, hogy téged is elérhessen az egyik golyó. Hanem ha férfi vagy, gyere elő magad, hogy megmutassam neked, mennyi vaját köpülnek három kiló tejfölből.

A szejed a tömegben valahol leszegte a fejét, behúzta a nyakát, hátulról még egy erős ökölcsapást is kapott a fejére, aztán végleg eltűnt az emberek között.

- Emberek! Én nem vagyok az ellenségetek – mondta ezután Mohamed. – Mind olyanok vagytok nekem, mintha a testvéreim volnátok. Van köztetek sok barátom is, meg olyanok is, akikkel valamikor üzletet kötöttem. Csak azt akarom mondani, hogy én a dolgomat még nem fejeztem be. Ha utánam jönnétek, az nekem is rossz lenne, de nektek is. Itt most már életről-halálról van szó. De ha akad olyan közöttetek, aki, mint ez az izgága, rusnya szejed, tud az én panaszomról, és mégse nekem ad igazat, azt én tüstént megperzselem egy puska golyóval. Itt alknak nincs helye. Most menjetek a dolgotok után, és engedjétek engemet is az én utamra. – Azzal elindult.

Ághá Alí Kacsal házának a kapuja bel volt zárva. Mohamed néhányszor megnyitotta, de nem engedett. Akkor nyugodtan bezörgetett a kopogatóval. Bentről vékonyka női hang kérdezte:

- Ki az?

- Én vagyok, Mohamed, szolgálatjára – felelte ő nyugodtan, barátságosan. Félrefordította a fejét és hátranézett. Láta, hogy itt-ott egy-egy ember leskelődik a keresztutcák sarkánál, és hátralépett vagy kettőt. A fejek eltűntek.

- Az úr beteg, fekszik. Holnap gyere – mondta a női hang.

- Tessék megmondani az úrnak, hogy Mohamed van itt, és meghozta azt a negyven tumánt, amit még akart tőle.

- Engedd feljönni – elegyedett a beszélgetésbe egy mély férfihang a házból.

Kinyílt a kapu. Mohamed nyugodtan belépett az udvarba, és mosolyogva üdvözölte az asszonyt, az meg bereteszte a kaput mögötte.

- Nővérem, Isten ne adjon semmi rosszat, mi baja van Alí úrnak? – kérdezte barátságos hangon.

- Hajtót vett be.

- Isten adjon neki megkönnyebbülést. Gondolom, nehéz szorulása lehetett – fojtotta vissza a nevetését, a fejét elfordítva Mohamed.

Az asszony kezében piros kristálykancsó volt, tele görögdinnyelével, egy nagy darab jég is úszkált benne. Az asszony ismerte Mohamedet, tudott az ügyéről, és nagyon sajnálta. Sokszor látta már, mennyit futkosott házról-házra jogos követelése miatt, és hallotta, hogyan könyörgött az ő férjének is, és a lelke mélyén azt is tudta, hogy Mohamed sohasem tudja behajtani a követelését. Sejtette, hogy annak a pénznek egy részét a férje kaparintotta meg, és hogy nem adja vissza soha. Most, hogy ebben a ruhában látta, Mohamed délcegnek, fürgének, vidámnak és nagyon tisztának tűnt fel a szemében. Eddig mindig csak a pusztán élő parasztok egyszerű öltözkéiben látta.

Az udvar közepére értek. Pontosan meg akarta tudni, merre van a ház ura, és megkérdezte:

- Nővérem, hol van az úr?

- Éppen ezt a dinnyét akartam neki felvinni. A felső szobában van. gyerünk, mutatom neked az utat.

* A Banú Omajja kalifátus (i. sz. 660-750) második uralkodója, aki a siiták szerint az ő legnagyobb ellenségük volt.

Elindultak, elől az asszony, utána Mohamed. Az asszony bő, zöld selyemruhát és égszínkékat atlaszbugyogót viselt. A csuklóján vékony arany karkötők csörögtek, és a két bokáján egy-egy nehéz aranykarika. Mohamed cseppet sem sietett, ahogy a nyomában lépkedett. Jólesett neki ez a pár perc nyugalom. Lassan mentek fel a lépcsőkön.

Mohamed jól ismerte ezt a házat. Lent, az alsó szinten volt a nagy terem, Ághá Alí szőnyegekkel, edényekkel, állólámpákkal, csillárokkal, szélvédőernyős, díszes petróleumlámpákkal teli fogadószobája. Mohamed gyűlölte ezt a szobát. Itt adta oda a pénzt Alí úrnak, itt könyörgött mindannyiszor, hogy visszakapja, ami jár neki, itt hallott mindig fennhéjázó, megalázó szavakat, és itt követelt tőle Ághá Alí még negyven tumánt. De most a szoba üres és elhagyott volt.

Átmentek a kis, szűk előszobán, ahol a vendégek levetik a cipőjüket, mielőtt belépnek. Innen keskeny lépcső vezetett fel az emeletre. A lépcsőkön egy másik előszobácskába jutottak. Itt egy polcon zöld mázas agyagkorsó állt, amelyből szivárgott a víz. És egy agyag ivócsupor is volt mellette. A korsó láttára Mohamednek eszébe jutott, hogy már egy idő óta tikkasztó szomjúság gyötri. De elfordította a fejét a korsótól, és nyugodtan bement az asszony után a szobába.

Ághá Alí, egy szál ingben-gatyában egy indiai kereveten hevert. Mikor meglátta, hogy megváltozott Mohamed, a kezében tartott gyékénylegyezőt berakta jelnek a verseskötetbe, amelyet éppen olvasott, és becsukta a könyvet. Apró, hatszögletű, faberakással díszített asztalka állt a kerevet mellett, rajta egy légyfogó papiros kunkorodott, telis-tele döglött és döglődő legyekkel. Már nem volt több hely rajta, hogy akár még csak egyetlen légy is rátelepedhessen. Pedig temérdek légy röpdösött még zümmögve körülötte, és mind rá akart szállni. Ághá Alí fején selyemhímzésű, cukorsüveg alakú sapka volt, az fedte vöröses kopaszágát.

Mohamed köszönt. Ághá Alí feje megingott a nyakán, és úgy érezte, hogy sok ezer hangya nyüzsög a szeme előtt. Hallotta, amint Mohamed megszólal:

- Ághá, elhoztam neked azt a negyven tumánt, amit akartál.

Ághá Alí száraz köhögés fogta el, arca kékre váltott, félig felemelkedett és megkérdezte:

- Mit mondasz, mennyit hoztál? – és azzal elsötétült a szoba a szeme előtt, a napsütötte föltok eltűntek a falról, és csupa árnyékba borult minden, éjszaka lett, a szoba mennyezete a földre hullt, a padló a magasba emelkedett.

Mohamed azonnal válaszolt:

- Annyit hoztam, hogy elegend legyen.

Mohamed éles kacagással felelte ezt, és mindent magába nyelő tekintetétől a beteg elvesztette a fejét. Az asszony megmozdult, hogy a dinnye levét odaadja a férjének. De Mohamed visszatartotta a kezével:

- Nem, nővérem – mondta, ha vársz még egy percre, most én adok az úrnak valamit, azután majd a dinnyeléd is jobban ízlik neki.

És abban a pillanatban már ki is lőtte a golyót Ághá Alí szívébe. A szomjas matrac gyorsan nyelte a vért, és a légyfogó papír döglött legyei is vérbe borultak. A legyező meg a verseskönyv leesett a kerevetről. Az asszony ájultan rogyott össze, és a törött üvegcserepek dinnyelében úsztak a földön.

Mohamed gyorsan kiment a szobából. Ismét megpillantotta az agyagkorsót. Felvette, a szájához emelte, mohón kiitta belőle a vizet az utolsó cseppig, és a keze fejével megtörölte a száját. A fegyverét még a markában szorongatta. Ahogy lefelé ment a lépcsőn, kidobta belőle a töltényhüvelyt, és ismét a vállára vetette a fegyvert. Lassan nyitotta a bereteselt kaput, és kilépett az utcára.

Most senki sem volt a kapu előtt, de az út közepén meg kicsit odébb, a falak mentén, kisebb embercsoportok álldogáltak. Csodálkozva nézték Mohamed vidám, nyugodt arcát. A

lövést mindenki hallotta. Mohamed úgy lépkedett, mint akárki más, de a szeme mindenre figyelt. Egy erőteljes hangot hallott:

- A kezed se fájduljon meg, Oroszlán Mohamed!

Mohamed nem szólt semmit, de még szélesebben vigyorgott. Figyelte az embereket. Amíg be nem fordult abba az utcába, amelyik a *Kuti* nevű, angolok lakta városnegyedbe vezetett, senkit sem engedett megmozdulni.

Elhagyott néhány girbegurba utcácskát, és arra a térre érkezett, amelyiken Jaghúb Mejmaní boltja volt. Széles, formátlan, csendes tér volt ez. Nyugodtan átment rajta, minden sietség nélkül. Lágyan, féhéren izzott a nap a tér fölött. Szikrázó, párás sugarai hullámozva remegtek a földön. Mohamed Mírzá Jahjá fényképész utcájához érkezett. Ez elhagyatott, keskeny utca volt, és az egyik felét még nem sütötte a nap. Ahogy betért az utcába, hirtelen két csendőr jelent meg előtte. Mohamed nyugodtan ment tovább, lehajtott fejjel nézett maga elé. Úgy tett, mintha észre se vette volna őket. Pedig jól ismerte mind a kettőt, tangesztániak voltak.

Egyikük felkiáltott:

- Adjon isten! Csak nincsen valami baj, zarándok? Hát te is fegyveres lettél?

- Igen, ez jobb mesterség, mint az üzletelés. Jóformán ingyen, különösebb munka nélkül kaphat az ember fizetést – mondta Mohamed, és a két csendőr arcába nevetett. Azok lassítottak. Mohamed odament, és elébük állt.

- Honnét jössz, zarándok? Azt mondják, a bazárban embert öltek – mondta az egyik csendőr. Egy marék szárított, sózott szardíniahalacszkát tömött a szájába, és mohón rágcsálni kezdte.

- Igen, én is hallottam. Azt mondják, két ember összekapott a bazárban, és felhasították egymás bőrét – mondta Mohamed, és minden izma bizsergett, hogy lekapja a puskáját a válláról. Végigmérte a másik kettő erős karját. „Nem szabad már több embert lelőni” – mondta végül is magában, és félreállt az útból, a csendőrök pedig elköszöntek, és sietős léptekkel továbbmentek a tér felé.

Mohamed utánuk kiabált:

- Mondjátok meg a csendőr pajtásainknak, hogy én is kollégájuk lettem. Hadd törődjenek velem is. – A csendőrök visszafordították a fejüket, ránevettek. Mohamed is nevetett, és a sarkon befordult. Az a görbe utca elnyelte.

Mikor a tengerpartról Sahrú visszatért a konyhába, a sárguló nap már éppen rátelepedett a nedves homokra a pálmaliget mellett. A gyerekek még aludtak fent a lugasban. Kinyitotta a konyhó ajtaját, bement, megállt a szoba közepén és körülnézett. A konyhóban mindent fakónak látott. Minden megváltozott, minden megbénult. A falak nem adtak árnyékot, a tűzhely hideg volt. A mennyezet közel került a padlóhoz, a falak a konyhó földjét nyaldosták. A szoba összezsugorodott, és fullasztóan kevés volt benn a levegő. Nehéz, sűrű nyál gyűlt össze Sahrú nyelve tövénél, lecsúszott a torkára, az asszony öklendezett tőle. Nem tudta, mitévő legyen. Eddig sohasem érzett, hallgatag magányosság szorongatta a szívét.

Amikor Mohamed elment, számára minden megsemmisült. Úgy érezte, hogy Mohamed soha többé nem fog visszatérni. Még mindenütt érezte férje testének a szagát. Inge és nadrágja, amelyet hajnalban, indulás előtt a konyhó sarkába, a szénacsomóra dobott, még ugyanúgy feküdt ott. Ormótlan cipője is ott állt a szoba sarkában. Mohamed mezítláb ment el, mint mindig.

Sok minden maradna gazdátlanul a konyhóban, ha Mohamed mégis visszatérne, hogy elvigye magával őt meg a gyerekeket. Ki tudja, kinek a kezére kerülne. Volt ott paplan, matrac, edény, ruha, csíkos spárgaszőnyeg, széna meg szalma, liszt, árpa, datolya, sűrű datolyalé, szárított sós hal, mind sok munkával szereztek meg és rakták félre szükség idejére. „Bárcsak megjönne Mohamed, ha élve visszatérne, semmit sem sajnálnék, nem, még ha százszor ennyi lenne is, ami itt marad. Az egész világot odaadnám Mohamed egy haja száláért” – gondolta, és kiment a konyhóból. Nem szerette most már ezt a házat.

Még a magas lugas is egyenesen, hangtalanul, félelmetesen állt ott a ház mellett, a pusztaság szívében. A gyerekek még aludtak odafent. Kiabálni szeretett volna, jajgatni, szeretett volna a puszta minden homokját a fejére szórni. Pusztai emberek haladtak el éppen a konyhó előtt. Mind hallgatagon ment a maga dolga után. Olyanok voltak, mintha már ők is tudtak volna Sahrú bánatáról. Csendeseknek, megalázottaknak, gyászba borultaknak látta most őket. Szerette volna megszólítani valamennyit, hogy leülhessen velük, és kipanaszkodhassa magát. „Mohamed, Mohamed meghalt, gyertek, sirassuk el együtt” – mondta volna nekik. Szeretett volna ő is velük menni. Elmenni, elmenekülni a konyhótól, a gyerekektől, a kecskéktől, minden cókémókjuktól. A kecskék ott ténferegtek a lugas alatt az árnyékban. Egyszerre csak szinte öntudatlanul odament a lugas alá, lekucorodott a kolompós vezérkecske mellé, és hirtelen átölelte a nyakát. A tyúkók és a kakasok rémülten csapkodtak, és kárálva szétrebbentek. A kecske nagy volt, hosszú nyakú; sárga szeme tágra nyílt, és riadtan bámult. Mohamed nagyon szerette ezt a kecskét, el is nevezte „Fatime néni”-nek. Sahrúnak most ez jutott eszébe, azután Mohamed egyéb tréfálkozásai sorra, és úgy érezte, ég az orra belseje. A szemét előntötte a könny, és a könnycseppek végigperregtek az arcán.

A kecske nyugodtan állt, túrta, hogy Sahrú átkarolja. Mozgott az állkapcsa. Nagy, sárga szemével nyugtalanul és ijedten a messzeségbe nézett. Sahrú csendesen sírt, összeszorult, bedagadt a torka. Hideglelősen reszketett. Még a szívét is üresnek érezte. Nem tudta, mit tegyen. Beletúrt a kecske bozontos szőrébe, és nagy, fényes bolhákat fogott, idegesen morzsolta szét őket a körme között. A kecske emlőjére tapadó két nagy kullancsot is megfogta. Ezeket egy kövel verte szét a földön. A kecske emlője beesett és üres volt. „Te meg annyi mindent megeszel, hát miért nincs semmi se a csöcsödben? Igaz, minékünk már tej se kell. Nincs már senki, aki tejet igyon, Fatime néni! Mondok én neked valamit, de el ne mondd ám senkinek. Ha elpletykálod, nagyon rossz lesz Mohamednek. Én elmentem és beraktam mindent a csónakba, és betakartam egy zsákkal, hogy senki se lássa. A pénzes zacskót is nagyon jó helyen ástam el. Na, de azt még neked se mondom el, hogy hová tettem. Ma már a mi életünk utolsó napja van. elment az én vitéz, jó férjem. Talán sose jön már vissza. Tudod, téged meg a nővéreidet mind eladtunk Khejrollának. Egy óra múlva idejön, és elvisz innét, és

én akkor egyes-egyedül maradok itt. De az a jó, hogy még ma eldől a mi sorsunk. Vagy így, vagy úgy. Imádkozzál te is, hogy Mohamed épségben visszajöhessen.” A kecske fülébe beszélt, és csukladozva sírt. A kecske szakállá mozdított, ahogy örölgette a füvet a szájában a fogai között. Tetszett neki, hogy kiszedték az élősdijeit, és megszabadult tőlük. Toporgott, és a farkát is szinte csóválta.

A gyerekek, egyik a másik után, lejöttek a lugasból a létrán. Sahrú megtörölte a szemét a fejkendője csücskével, és újra megcsókolta a kecskét. A gyerekek bementek a kunyhóba, mindegyik elvett a fatálról egy darab kenyeret, és lekuporodtak, hogy megegyék. Mit sem tudtak róla, hogy az anyjuk korán reggel felkelt, és lement a tengerhez. Ha észrevették volna, elromlott volna a kedvük, és szerettek volna utána futni, akár a kiscsibék. A gyerekek kint ültek a kunyhó árnyékában a fal mellett. Ették a kenyerüket, és nézték az anyjukat meg a kecskét. Érezték, hogy az anyjuknak valami baja van. Sahrú most nem törődött a kecskével, sem a gyerekeivel, egyre csak Mohamed felfegyverzett alakját látta maga előtt, ahogy korán reggel kilépett a kunyhóból. Megint lencsényi könnyek égtek a pillái alatt. Most már bolhát sem tudott fogni, mind elugrált a keze alól, ujjai már csak kapirgáltak a kecske bőrén, és egyre nyugtalanabban vert a szíve. De nem tudta, mitévő legyen, hová is menjen, ha feláll a kecské mellől. Nem volt most kedve leülni szemben a gyerekeivel, és beszélgetni, mint máskor.

A falubeliek egyenként vagy kisebb csoportokban kecskével, marhákkal, borjakkal mentek a dolguk után. A pálmaágakból készült, töpörödött kunyhócskák ott lapultak egymás mellett, és a hajnali nap nyirkos fénye nyaldosta a tetejüket.

A napsugár magába szívta a nedvességet a földből, és elnehezült tőle. A homokszemcsék egymáshoz lapultak a földön, és a homok felülete, akárcsak a természetgyógyák nyálával kevert föld, megmerevedett, besüppedt az emberek és állatok lába nyomán. Az összeomló, formátlan nyomok ott maradtak a homok testében.

Sahrú nem tudta, mit tegyen. Sem a keze, sem a szíve nem kívánt dolgozni. Máskor pedig égett a munka a keze alatt: a kemencében a lapos tepsin kenyeret sütött, ruhát mosott, összegyűjtötte a kecsketrágyát és szétteregette a napon, hogy jól megszáradjon tüzelőnek, megfejté a kecskét, és a tejből joghurtot készített. Jött, ment, szorgoskodott, rendezkedett, néha varrogatott. De ma idegennek érezte a saját életét. Mintha távoli városba került volna, és egy karavánszerájban szállt volna meg, szeretett volna továbbállni innen. Ez a ház már nem az ő otthona volt. A kecskét is eladták már. Nem volt kedve bemenni a kunyhóba. A gyerekeihez sem volt türelme. Mintha már azok sem az ő gyerekei lettek volna. Még csak látni se kívánta, piszkosoknak, idegeneknek találta őket. Az ő szemében már árvák voltak.

Khejrollá érkezett meg, hogy elvigye a kecskét. Barna bőrű, ezerráncú, nevetős képű öreg ember volt, egyik lábára erősen sántított. Vastag bot volt a kezében, arra támaszkodott. Abból élt, hogy marhát, birkát, kecskét vásárolt és adott el. Nagy köteg frissen vágott, illatos szénát hozott, hogy a szagával magához csalogassa és elvigye a kecskét. A fején pálmalevelekből font sapka volt. Arca redőibe izzadságcseppek és koromfoltok tapadtak, mintha a víznek soha még a nyomát sem látta volna az arca.

A kecské szabadon voltak, és Sahrú még mindig átölelve tartotta a vezérkolompost. Khejrollá tudta, hogy nem lesz könnyű elvinni a kecskét a háztól. Köszöntötte Sahrút, és ránevetett. Sahrú visszaköszönt, azonnal elengedte a kecskét, és felállt. A gyerekek is felkeltek a kunyhó árnyékából, odaszaladtak a kecskéhez, Khejrollá a kecskére mutatott:

- Zarándok asszony, masalláh, el ne kiabáljam, Mohamed olyan okos ember, hogy minden pénzét üzletbe fektette a kikötőben, hogy napról napra fiaddzon néki. Biztos, hogy hamarosan még egy jó házat is fog vásárolni ott a kikötőben, és akkor már Mekkába is illik néki elzarándokolni. Igaza is van. Mohamed sok éven át dolgozott a kikötőben azoknál az angoloknál. Nincs önéki párja, olyan legény! Adjon néki az Isten hosszú életet! Adja Isten, hogy még sokra vigye!

- Hallgassa meg Isten a szavadat – válaszolt szomorúan Sahrú. – Minden úgy lesz, ahogyan ő akarja. Vidd el ezeket az állatokat, kívánom, hogy jó hasznod legyen belőlük.

Megint égett az orra hegye, és megint könny buggyant a szeméből. Elsötétült előtte a világ. Megint csak az forgott a fejében, hogy már soha többé nem látja Mohamedet. De annak örült hogy elmennek a kecskék. Mert ha mégis megjönne Mohamed, és magával vinné őt a gyerekekkel, a kecskék gazdátlanul maradnának. De visszajön-e Mohamed egyáltalán? Vajon megláthatja-e még egyszer hatalmas alakját?

A kislány a kecskék közé ment. Tudta, hogy Khejrollá el akarja vinni az állatokat. Összeráncolta a homlokát, és egyik lábáról a másikra állt. A kislány meg az anyja mellé bújt, nagy szemeket meresztett a kecskékre, és Khejrollá arcába bámult. Anyja ruhájának a szegélyét gyűrögette, húzogatta, de egy szót sem szólt. A gyerekek nagyon szerették a kecskéket.

A kislány kihívóan meg is kérdezte:

- Anya, hová viszik a kecskéinket?

- Neked azzal ne legyen dolgod – felelte gyorsan az anyja. – Apád eladta őket. Te menjél szépen játszani.

A kislány megint megszólalt:

- Én szeretem a kecskéimet. Nem akarom, hogy elvigyék őket.

- Apád két marhát akar vásárolni helyettük – válaszolt csendesen Sahrú -, egy bikát meg egy tehenet, hogy azután kisborjunk is legyen.

A kislány elhallgatott. Gyors mozdulatokkal simogatta a mellette álló kecske fejét. Egy darab kenyér volt még a kezében, orrából csurgott a takony, szipogott és összeszorította az ajkát. A kislány mozdulatlanul, szomorúan állt az anyja mellett. A gyerekeknek szőke hajuk volt és sötétkék szemük. A kislány nyolc éves volt, rövid, piszkos, durva vászoninge a köldöke alá ért. Nem volt rajta nadrág. Folyton szipogott. Keze, arca maszatos, meztelen lábára rákérgesedett a kosz. A négyéves kislány színehagyott kartonruhát hordott és hosszú fekete klottnadrágot. Haja kócosan lógott maszatos arcába. Kemény arcocskája volt és nagy, szív alakú szája, akár az anyjának.

Khejrollá a szénaköteget a vezérkolompos kecske elé tartotta.

- Erre gyere, erre! – hívta magához.

A kecske szája, orra remegett, kapott volna a széna után, a széna azonban megszökött előle. De tovább is csak fordult a széna után, és a többi kecske is elindult utána. Hűlt helyük maradt a lugas alatt. Csak Sahrú és a gyerekek, no meg néhány tyúk és kakas állt ott lenn elbáméskodva a homokba süppedt dinnyehéjdarabkák, az állatok üres vizesedénye és a sok-sok összetapadt kecskebogó között.

Dél felé járt már az idő, amikor három lovas csendőr érkezett Mohamed kunyhója elé. Leszálltak a lóról. Sahrú benn volt a kunyhóban a gyerekekkel, céltalanul járkált a szobában, és anélkül, hogy tudta volna, mit csinál, ide-oda rakosgatta a holmikat. A gyerekek bánkódtak a kecskék miatt, csendesen kuporogtak a kelimszőnyegen, és az anyjukat nézték. Ők is éreztek valami különöset. Az anyjuk nem szólt hozzájuk. Csend volt, mintha senki nem volna odahaza. A kunyhóban minden a feje tetején állt. A kislány néhány perce észrevette, hogy a puska helye is üres a falon. Megkérdezte az anyjától, hol az apja puskája. A megrettent, hebegő Sahrútól azt a választ kapta, hogy a fegyver elromlott, és az apja elvitte a kikötőbe, hogy megcsináltassa. A kislány nem értette, hogy romolhatott el a puska, csodálkozva bámult az anyja arcába, de mégis elhitte, amit Sahrú mondott. Most tágra nyílt szemmel, fürkészve nézte anyját és a kunyhó környékét, szerette volna tudni, mi történt, de megkérdezni nem merte.

Sahrú a lódobogás hallatára kirohant a kunyhóból. A gyerekek utána. Sahrú fején nem volt kendő, kibontott fényes, hollófekete haja nyakába, vállára omlott. Mikor a csendőroket meglátta, megrettent. Megtermett, izmos legények voltak, gyors járásúak, most porosak a

vágtától. Az egyik hamarabb ért oda, mint a többiek, a kunyhó előtt leszállt a lováról, az ajtó közelébe húzta a kiizzadt, habzó szájú állatot, és lihegve, tele szájú, törökös, azerbajdzsáni kiejtéssel megszólalt:

- Mohamedért jöttünk. Te a felesége vagy?

Habozás nélkül gyorsan benézett a kunyhóba, de odabent sötét volt, nem látott semmit. Ott maradt az ajtóban, és a sötétbe bámult, hogy megszokja a szeme. Csak úgy ömlött az izzadság róla, még az inge is fekete lett, ahogy a hónalját és a hátát is ellepte a verejték.

Sahrú megrémült. Idegenkedő, óvatos tekintetet vetett a csendőrré, aki a kunyhóba nézett, majd nagy, fekete, karikás szemét végigfuttatta a másik két csendőrön, akik csak most értek oda. Azután méltatlankodva válaszolt:

- Nem szégyelled magad, még ide se értél, máris minden figyelmeztetés nélkül beleselkedsz az emberek házába? Hol van itt Mohamed? Elment reggel a dolga után. Mi történt vele?

Szíve kalapálva dobogott, kiszáradt a torka, hiszen jól tudta, mi történt.

A csendőrök összenéztek.

- Különös dolga után mehetett, hogy vérbe borította a kikötőt, megölt hat embert és elszökött – mondta az azerbajdzsáni. – És itt a felesége, s még neki áll följebb!

Sahrú szíve úgy dobogott a mellkasában, mint a pusztában vágtató ló patkója. Nedvességet érzett a torkában a nyelve tövénél. De a lelke csupa nevetés volt. Összeszorított szájjal, csendesen kérdezte:

- Elszökött?

Mohamed elvégezte a dolgát és elszökött. Hát akkor, akárhogy is, akármint is, el fog jönni érte, és elviszi a gyerekekkel együtt. Könny szökött a szemébe. Szerette volna megölelni a csendőrt, és megcsókolni az arcát, amiért eloszlatta a kétségét, és jó hírt hozott neki.

Az azerbajdzsáni csendőr a lovára ugrott, és intett az egyik társának:

- Te gyere velem a jegyző házába. Ha már azóta csillaggá vált az égen, akkor is lehozom ide. – Azzal a harmadik csendőrhöz fordult: - Te maradj itt, amíg mi visszajövünk, és jól ügyelj mindenre!

Ügetésre fogta a lovát, és a társával együtt elment. Az a csendőr, amelyik ott maradt, csak állt egy helyben, és fogta a lova kötőfékjét. A ló nyakát belepte a homok, fehér hab remegett a sörényén, és a szája szélén a zabla mellett is sárgás hab ütött ki.

Sahrú nyugodtan bement a kunyhóba. Mikor odabent egyedül maradt, csupa öröm volt az arca. Egy ideig állt egy helyben, aztán körülnézett. Szerette volna valamivel elfoglalni magát. „Nincs itthon kenyér. Ami csak volt, mind elvittem a csónakba. Most megsütöm mind, ami tésztám csak van.” A gyerekek utánamentek, ott sürgölődtek körülötte. Elővette a tésztás teknőt, amit előző este készített elő, és kitette a lugas alá. A fia kivitte a vastag, lapos vastepsit, a lánya meg egy tiszta ruhát összehajtogatva. Sahrú lepénykenyeret akart sütni.

A tepsit rátette a tűzhelyre, amely három nagy, bekormozódott kőből állott, a lugas alatt egy hamuval teli gödör körül volt a helyük. A kisfiú száraz kórót és bogáncsot vitt oda, a kislány pedig szárított tehéntrágyát és száraz pálmagallyakat a tűzgyújtáshoz. Sahrú a tésztából cipókat kerekített, a gyerekek pedig apró tésztadarabkákból emberkéket formáltak. De Sahrú képtelen volt odafigyelni arra, amit csinált. Kisebb és nagyobb cipók kerekedtek elő a keze alól, nem egyformák, mint máskor. A nyári hőségtől és a tepsit körülnyaldosó lángok közelében újra elfogta a reszketés. Váratlan öröm járta át, amikor megtudta, hogy Mohamed elmenekült, de most ugyanaz a hír megremegtette a testét. Az ottmaradt csendőr leült a kunyhó előtt a fal mellé, az árnyékban, a földre. A ló kötőféke még a kezében volt. Tetszett neki, hogy azok kenyeret sütnek. Az égő ágacsákat ropogtatta a tűz a tepsi alatt, és kormos, vörös lángjuk szétterpeszkedett a tepsi körül. Mikor a tepsi izzadni kezdett, Sahrú egy ronggyal megtörölte. Gőz szállt fel belőle. Azután az asszony megnyomkodta, rádobta a tepsire az első cipót.

A csendőr figyelte őket. Sahrút szép fiatalasszonynak látta. Neki még nem volt felesége, és nagyon szeretett volna megnősülni, gyerekeket nevelni. Tikkasztó meleg volt. A tűző nap fölhevítette a homokot, és meleg lehelete még árnyékban is szétterjedt. A csendőr lova szétvetette a lábát, a homokra vizelt, a homokban pedig egy lyuk nyílott, amely hevesen szívta magába a ló zöldes vizeletét.

A csendőr beszélgetni szeretett volna. Kínozta a hallgatás. Fáradt volt, éhes volt, szomjas volt. Határozatlanul megszólalt:

- Zarándok asszony! Mitől van, hogy az első kenyér sohase sül tökéletesre, sosem lesz olyan szép, mint a többi?

Úgy volt, ahogy mondta. Sahrú levette a tepsiről az első, szétlapult, félig elégett lepénykenyeret, és lerakta a keze ügyében levő összehajtogatott zsákra. Amíg a csendőr beszélt hozzá, félig lehunyta füsttől égő szemét, a tepsit figyelte, és felhúzta szemöldökét, a füst meg az arcába csapott.

- Azért, mert először még nem tudja az ember jól a tepsi hidegségét-melegségét. Azért nem sikerül az első kenyér.

- Mondanék én neked valamit.

- Mondd. – Sahrú riadtan nézett föl, azt hitte, hogy valami rossz hírt fog hallani.

- Te azt hiszed, hogy én azért jöttem, hogy elfogjam Mohamedet?

- Hát mi másért jöttél? – Abban a pillanatban magához tért, nyugodtan szétterítette a tepsin a következő lepény tésztáját, és mivel a tepsi már nagyon felforrósodott, a kezében levő nyújtófát a lepény alá dugta, és levegőt bocsátott alá. Égető, sisszörgő gőz szökött ki a lepény és a tepsi közül.

- Semmiért. Csendőr vagyok. Azt mondták, menj oda, én meg idejöttem. De azt tudd meg, hogy én előbb vagyok hajlandó puskát fogni a saját testvéremre, mintsem hogy Mohamedre kezem emeljek.

- Hol van most Mohamed, hogy te puskát foghass rá?

- Akárhol is van, az Isten legyen vele, és adjon neki menedéket. Senki se tudja, hol van Mohamed. Ezek azt hiszik, visszajött ide. Én kinevettem őket magamban. De mégis elindultam, mert mondták, pedig olyan világos előttem, mint ez a napfény, hogy Mohamed nincs Davvászban.

- Az Isten áldjon meg tégedet!

- Nem is tudod, hogy örülnek az emberek a kikötőben. Tudod, hogy nevezték el a férjedet? Oroszlán Mohamed. Mind úgy hívják most: Oroszlán Mohamed.

- Én nem tudom, mit csinált Mohamed, és a te szavaidat se értem. Ha te tudsz valamit, mondd el.

- Négy embert leterített a puskájával. Egy asszonyt fejszével ölt meg. Egy másik asszony kezét meg elvágta a fejszével, az nem halt meg. De az asszonyok maguk voltak az oka a bajnak, mert meg akarták fogni. Senki se tudja, hová ment azután. Mintha csak madárrá változott volna, szárnyra kelt volna, eltűnt a levegőégbe. Reggel óta az egész kikötőt töviről hegyire átkutatták, de nem találták sehol. Te nem is tudod, mennyire örülnek az emberek, hogy ez a négy gazember már nem zsarolja őket, és ha valaki meg is találná Mohamedet, lehetetlen, hogy feladja.

- Hát akkor ezek a csendőrök mit mondanak? Én semmi jót nem nézek ki belőlük.

- Ezek hiába is igyekeznek. Semmit se tehetnek. Az egyikük kázerúni, a másik meg török. De úgy látszik, nagyon kevés olyan ember van, aki igazán el akarja fogni Mohamedet. Mindenütt van jó ember is, van rossz ember is.

- Te magad milyen ember vagy? Ha Mohamedet meglátnád, rálónél?

- Hát nem megmondtam most neked? Gyászruhát öltösn utánam az anyám, ha csak a kisujjamat is ráemelem. Hát mi vagyok én, fattyú? Én magam is tangesztáni vagyok, hogy lehetne, hogy parancsra odalőjek egy másik tangesztánira?

Sahrú az első pillanattól, ahogy meglátta, tudta, hogy ez a csendőr tangesztáni. Meredten nézett a csendőr arcába, sokáig bámulta. A tepsin sülő lepény illata szétáradt, a közepe szép pirosra sült. Sahrú gyorsan levette a tepsiről.

- De hát asszonyt! Mért ölt asszonyt? – kérdezte. – Miért kellett Mohamednek asszonyra kezet emelnie? Ez biztosan hazugság.

A tangesztáni csendőr a földre köpött.

- Ha jól elgondolod, tudhatod, hogy nem Mohamed volt a hibás. Azok az asszonyok el akarták fogni. Mohamed kénytelen volt elbánni velük. Veszekedéskor bizony nem kenyeret meg sajtot osztogatnak.

A gyerekek csendben voltak, arcuk meleg kenyérfalatoktól dagadozott. Az anyjukat nézték, amíg beszélt. Mikor elhallgatott, mind a ketten a tangesztáni csendőr arcára meresztették a szemüket. Nem is rágták tovább a szájukban levő falatot, minden figyelmüket a csendőrré fordították. Szerették volna, hogy még tovább beszéljen, de a csendőr hallgatott, a lovát nézte, és a kötőfék végével, mint egy ostorral, a saját tenyerét csapdosta. Azután hirtelen felkelt.

- Csupa izzadság ez a szegény pára – mondta -, megjáratom egy kicsit, nehogy megfázzon.

Megjáratta a lovat a kunyhó előtt. Kicsit odébb ment, majd visszajött oda, ahol Sahrú a kenyeret sütötte, és ránevetett a gyerekekre. Fiatal volt ez a csendőr, Mohamednél jóval fiatalabb. Izmos, zömök, vállas ember. Vastag bajuszt növesztett, és szőkés szakáll ütközött ki az arcán.

A cipók egymás után elfogytak, és helyettük szépen kinyújtott, széles, vékony, kiszült lepénykenyerek sorakoztak a földre terített zsákdarabon. Visszatért a két másik csendőr, akik az előbb elmentek. Leszálltak a lóról. Az állatok azonnal összedugták a fejüket, nyihogva, bólogatva üdvözölték egymást. Gazdájuk tartotta a kötőféket. Sahrú megkínálta a csendőröket kenyérral, de azok nem fogadták el. Azt mondták, szomjasak. Sahrú vizet hozott nekik a kunyhóból. Ittak. Addigra már megérkezett a falu jegyzője, és ő is leszállt a lováról. Sahrú folytatta a kenyérsütést. A jegyző köszöntötte, megkérdezte, hogy van. a jegyző nyugodt és mosolygós ember volt. De most, hogy ilyen hírt hallott, elkomorodott az arca, és úgy érezte, hogy a falu új megpróbáltatásoknak néz elébe.

- Arról biztosíthatlak titeket, hogy Mohamed nem jött errefelé. Nem gyerek az, hogy ha vért ontott, a saját házában akarjon elbújni – mondta a jegyző, és végigtörölte izzadó homlokát, aztán a verejtéket lerázta a kezéről a földre. Széles vállú, magas ember volt. Ráncos, piros arcát rövid, fehér szakáll borította.

- Meg kell találnunk, akárhogy is! – mondta az azerbajdzsáni csendőr.

- Jó, jó, én nem szólok semmit – felelte a jegyző -, fogjátok el, találjátok meg. De azért az ész is jó valamire! Mohamed tapasztalt, okos ember. Ilyen gyerekes dolgot nem csinál, hogy idejőjjön, ahol mindjárt megtalálnák.

Az azerbajdzsáni csendőr elvesztette a türelmét:

- Minden kunyhót át kell kutatni!

- Menjetez csak, kutassátok, keressétek – mondta a jegyző. – De ennek semmi egyéb haszna nincs, legfeljebb ellenségetekké teszitek a falubélieket. Mohamed nem fejkendő asszony, van annyi esze, hogy nem jön ide, hogy egy falujabéli kunyhóban rejtőzzék el. Ezen a vidéken nincs még egy ember, aki olyan vitéz és olyan okos lenne, mint Mohamed!

Az azerbajdzsáni csendőr a tangesztánihoz fordult:

- Te maradj itt, amíg mi átkutatjuk a kunyhókat. – Azzal gyorsan lóra kapott, elvágtatott a jegyzővel meg a harmadik csendőrral együtt.

Sahrú már megsütötte a lepénykenyereket, és a gyerekek most néhány homokkal elkeveredett, vastag tésztadarabkát raktak a tepsi sarkába. Eljátszadoztak magukban. Megsütötték az „emberkéket”, amiket gyúrtak maguknak. A tangesztáni csendőr a kunyhó

melletti jujubafához kötötte a lovát, ő maga pedig a kunyhó árnyékába húzódott, ugyanoda, ahol az előbb is ült, és kinyújtózta a lábát a földön. Sahrú óvatosan felszedte a zsákdarabról a kihűlt lepényeket, és behordta a kunyhóba. A gyerekek még a tepsinél kucorogtak, és a kenyérekkel játszottak.

- Hogy hívnak téged? – kérdezte a kisfiútól a csendőr. Nagy, fekete szemének pillantása végigfutott a gyerek arcán, és ránevetett.

- Szohrábnak. A nevem Szohráb. – A kisfiúnak nem tetszett a csendőr, de ránézett, és tele szájjal, felelt is neki.

- Tudod-e, hogy Szohráb egy vitéznek volt a neve?

- Én is vitéz vagyok. Magamnál nagyobb gyerekeket is meg tudok verni.

- Tudod-e, hogy az apád embert ölt?

- Ha ölt, hát ölt. Mi közöm hozzá?

- Tudsz te puskával löni?

- Persze. Lőttem az apám puskájával. Célba is tudok löni. Jó puskája van az apámnak.

A te puskád csak olyan, mint egy bot.

- Nem akarsz egyet löni az én puskámmal? Nesze, itt van – nevetett a csendőr, és a gyerek felé nyújtotta a puskáját.

- Én a te puskáddal szeretném megölni azokat a csendőröket, akik idejöttek, hogy az én apámat elfogják. Nagyon utálok, gyűlölöm őket.

- De hát azok a csendőrök nagyobbak, mint te. Hogy tudnád te azokat megölni?

- Tudnám. Azok nem tangesztániak. Talán még löni se tudnak.

- Tudod, hol van az apád?

- Ha tudnám, se mondanám meg!

A kisfiú méregbe gurult, felkelt, megállt a csendőr előtt, és szétvetett lábakkal himbálta magát.

- Nekem semmi dolgom az apáddal. Láthatod, hogy én maga is tangesztáni vagyok.

Sahrú kijött a kunyhóból, egy kis kenyeret és datolyát hozott a csendőrnek. A csendőr mintha el is várta volna, hogy az asszony valami ennivalót hozzon, elvette Sahrútól, amit kapott, az ölébe tette, megköszönte a fáradságát, és már egyedül is maradt, mert Sahrú a gyerekekkel bement a kunyhóba, hogy megetesse őket kenyérral és datolyával. A pusztaság forró volt, mint a tüzes kemence. A kenyér is forró volt, és a csendőr jóízűen ette. Olyan éhes volt, hogy néha siettében egy-egy datolyamagot is le-lenyelt. Minden nagyon ízlett neki.

A csendőrök ismét visszatértek. Mind a kettő fáradt volt, csak úgy dőlt róluk a verejték.

- Most én maradok itt – mondta az azerbajdzsáni. – Ti ketten ügessetek el a kikötőbe, és mondjátok meg a főhadnagynak, hogy akármennyit kerestük, nem találtuk meg. Nem jött az errefelé. Mondja meg, hogy most mit csináljunk. Nekem meg hozzatok valami ennivalót, mert éhen halok.

A tangesztáni csendőr már mind befalta a kenyeret meg a datolyát, most éppen a fogai közt maradt apró morzsákat nyalogatta. Azután felállt.

A két csendőr ellovagolt, az azerbajdzsáni meg a kunyhó előtti fához kötötte a lovát, és leült az árnyékban a földre. Szohráb kijött a kunyhóból, megállt előtte és rábámult. Kenyér és datolya volt a kezében, evett, és szétvetett lábain úgy himbálta magát a csendőr előtt, mint a falióra ingája. Keserű tekintete nézte, mintha csak azt mondta volna neki: „Minek is jöttél te ide? Minek ültél ide? Kelj fel és menj a fenébe.” De nem szólt semmit. A csendőr nagyon szeretett volna valamit enni. A datolyás kenyér a kisfiú kezében nagyon meghozta az étvágyát, összeszaladt a nyála. Megszólította a gyereket:

- Te Mohamed fia vagy?

- Igen, az ő fia. Neked mi dolgod vele? A nevem Szohráb.

- Van fivéred is?

- Nincs, csak egy húgom
- Az a kicsi lány a húgod?
- Az.
- Hogy hívják?
- Manízse.
- Te nem tudod, hol van az apád?
- Mi dolgod van vele?
- Őt embert megölt az apád.
- Mi közöm hozzá?
- Nincs is vele egyéb dolgunk, csak beszélni akarunk vele.
- Menj és beszéljél.
- Hová menjek?
- A dolgára ment, a boltjába.

A csendőrnek elfogyott a türelme. Melege volt.

- Hozz egy kis ivóvizet – szólt Szohrábnak.

Sahrú agyagkorsóval és ivószilkével jött kifelé a kunyhóból. Vizet hozott. Hallotta, amit beszéltek, és tetszett neki, ahogy a fia mindenre megfelelt. A csendőr két teli szilke vizet ivott meg.

- Ha éhes vagy, hozok neked kenyeret meg datolyát – mondta neki Sahrú.

A csendőr víztől csepegő, tátott szájjal bámult Sahrú arcába. Nagy szeme volt, markáns arca, vastag, fekete bajusza. Sahrúra mosolygott, és azt mondta:

- Nem, nővérem, nem akarok sót enni a te házadból – és megtörölte a száját a keze fejével.

- Testvér, sőt eszel vagy nem eszel, az egészen mindegy. Úgyse tehetsz semmit – felelt neki Sahrú.

A csendőr csodálkozva kérdezte:

- Mit jelentsen ez? – és összeráncolta a homlokát.

- Azt jelenti, hogy nyugodt lehetsz, Mohamed nem teszi be többet a lábát Davvászba, ha megtette azt, amit mondtok. De még ha idejönne is, nem bírna vele hét olyan se, mint te.

- Azt akarsz mondani, hogy mi nem tudunk lőni? – kérdezett vissza gyorsan a csendőr.

- Azt én nem mondom. Persze hogy tudtok lőni. Itt Tangesztánban minden gyerek meg minden asszony is tud a puskával bánni. Ez az én kisfiam is tud. De Mohamed, az más! Isten ne adja neked, hogy szembekerülj Mohameddel. Nekem a férjem, jobban ismerem, mint te. Én azt mondom, ne haragítsd meg. Ha meglátod is, jobb neked, ha úgy teszel, mintha nem is látnád.

A csendőr gúnyosan nevetett.

- Nővérem, akármilyen is legyen a tangesztáni ember, a kurdoknál csak nem lehet erősebb. Én magam, ezzel a két kezemmel öt kurdot öltem meg.

Sahrú egész testében remegett. Félt, hogy Mohamed dolgának mégis rossz vége lesz. De a csendőr szavait nem akarta elhinni. Nem nézte ki belőle, hogy meg tudta volna tenni azt, amivel dicsekedett. „Nem sok van már hátra a mai napból. Nem találták meg sem a kikötőben, sem Davvászban. Jól elrejtőzött. De biztosan éhes szegény, meg szomjas.” – aggódott magában.

A csendőr hangját hallotta:

- Ha Búsehrben van, biztosan elfogják. A főhadnagy maga nyomoz utána.

- Isten ments! – mondta Sahrú. – Mohamed nagyon jó ember. Te még sohasem láttad. Vagy tán ismered? – Nagyon sajnálta a férjét.

- Nem. Én nem láttam. De tényleg nagyon dicsérik. Hogy nagyon becsületes. Hogy nagyon bátor ember. Igaz is, nagyon bátor ember kell legyen, aki ezt megtette. De hát jól van, akármilyen ember, mégiscsak fellázadt a rend ellen. El kell hogy fogjuk.

A nap a nyugati égbolt felé hajolt, és a hőség a pusztaság apró kavicsait is szinte megolvasztotta. Sahrú a gyerekeivel megint bement a konyhába. A csendőr, valahányszor utolérte a nap, mindig odébb húzódott az árnyékba. Ült és az utat figyelte. Nagyon éhes volt. Aki csak arra járt, mind szó nélkül ment el mellette. Egy hangot sem szólt hozzá senki. Azután két tangesztáni fiatalember jött oda egy gyerekkel, és ők is leültek a konyhá árnyékába. A csendőr nézte őket, és nem tudott mit mondani. Hirtelen felállt, a konyhá ajtaja elé ment, és beszólt:

- Nővérem, engedd meg, hogy bemenjek, és átkutassam a házat. Már mindenféle kerestem, és nem leszek nyugodt, amíg itt is meg nem néztem mindent.

- Gyere be, nézd meg – szólt ki Sahrú. – Te semmit se hiszel el? Hát nem megmondtam neked, hogy Mohamed nem olyan ember, aki ha vért ontott, idejön, hogy az asszonya szoknyája alá bújjon.

A csendőr bement. Odabenn sötét volt. A sivatag erős napfényéhez szokott szeme most ott a sötétben semmit sem látott. Eleinte még Sahrút és a gyerekeket sem. Később, mikor a szeme már hozzászokott a félhomályhoz, körülnézett, nekiindult, egyenesen odament a sarokban felhalmozott szalma- és szénakazalhoz, és többször is belenyomkodta a puskája csövét. Sahrú hirtelen felnevetett.

- Fivérem, micsoda dolog ez, mit csinálsz? Ha most ott lenne a széna alatt, jó erősen megfogná a puskád csövét, akkor aztán vissza nem tudnád venni tőle a puskádat ebben az életben – és megint hangosan nevetett, szép nevetéssel, és a kisfiú is nevetett. A csendőr pedig zavartan húzta ki a puskáját a szárított szénából. Azután felment a kazalra, és taposta, rugdalta. Nem volt bizony a konyhóban semmiféle olyan hely, ahol egy ember elbújhatott volna. Nem volt ott se benyíló, se kamra. A falak egyenesen futottak a tető felől a konyhá földjéig, és csak néhány nyílt polcocska tátotta a száját, apróbb holmikát tartottak rajtuk.

Kintről lódobogás hallatszott. A csendőr kiszaladt, de csak a társa érkezett vissza Búsehrből, a kázerúni. Zsebkendőbe kötött ennivalót nyújtott át neki, és közben magyarázott:

- A főhadnagy mondta, hogy te meg én maradjunk itt, és örködjünk estig, hogyha esetleg addig idejön, elfogjuk.

Ezt csendesesen mondta, úgy, hogy a tangesztániak, akik a konyhónál ültek, egy szót sem hallhattak belőle. Egyre több tangesztáni gyűlt össze a háznál. Most már négy fiatalember is ült ott és két-három gyerek. Szótlanul figyeltek.

Az azerbajdzsáni megkérdezte a másikat:

- Azt mondd, még nem fogták el?

Ezt hangosan mondta, úgy, hogy a konyhá mellett ülő tangesztániak is meghallották, és csendesesen összesúgtak, de hamar elhallgattak, és hegyezték tovább a fülüket, hogy egy szót se veszítsenek el a másik csendőr válaszából.

- Nem. A kikötőbeliek támogatják. A főhadnagy azt mondja, alighanem valakinek a házában rejtőzött el, hogy sehol se látni. Azt mondja, azért a végén mégiscsak megtaláljuk.

- Nem lehet, hogy talán a hegyekbe menekült?

- De lehet. Attól a vadállattól minden kitelik. Azt hiszem, a kikötőben is át akarják kutatni a házakat.

- Csak nem bolondultak meg? Ki tudja végigkutatni azt a rengeteg sok házat? Ezzel a tíz-húsz csendőrrel! Az maga eltartana egy hónapig, amíg mind átkutatnák a házakat. De ha az emberek mind mellette vannak, egyáltalán ki tudná elfogni? Este az egyik házból átmehet a másikba, amelyiket már átkutatták.

- Hát igen. Az emberek mind az ő pártján vannak. Azt mondják, hogy ezek, akiket megölt, vérszívó piócák voltak, a többi embert mind kiszipolyozták, és nincs is senki, akinek ne lett volna panaszja rájuk. Hát te mit csináltál azóta?

- Én átkutattam egynéhány kunyhót. Mind tiszta üres volt. Minden kunyhót nem lehetett megnézni. Igazat mondott a jegyző, hogy nincs semmi értelme. Itt nincs. Hacsak be nem bújt egy kútba. Errefelé sok a kút. De még azok se olyanok, mint más, rendes emberek. Akkora hely van odalent a mélyben, mint egy mező, és annak az egyik sarkában van a nyílás, amelyikből a vizet húzzák. És mind rettenetesen sötét! Mint a sír. Gondoltam, ha te megjössz, megnézünk egy-két ilyen kutat, hátha megtaláljuk.

A kázerúni csendőr csodálkozva nézett rá:

- Mekkora nagy számár vagy te! Az az ember vérszagot kapott. Ha ott lent van, és meglátja, hogy valaki jön lefele a gödörbe, lelövi, mint egy kutyát. Hát nem tudod, hogy puska van nála? Ha meg nem is lőné le, megvárná, amíg leér, és ott a víz alá nyomná a fejét.

A lugas alól a tangesztániak nevetése hallatszott. A két csendőr összeresztett, erre amazok még hangosabban nevettek. Megszólalt az egyik tangesztáni, hosszú, szőke hajú, rézbarna bőrű, aki türkizkék szemét a nap égető sugarai elől szőke szempillái alá rejtette:

- Mohamed kétszáz lépésnyiről eltalálja a cigaretta tüzét.

A csendőrök elhallgattak. A tangesztániak ott guggoltak a lugas alatt a homokban, és nézték őket. Mind egyformák voltak, fehér inget hordtak, nadrágjuk szára a térdük alatt végződött, dús, hosszú hajuk volt és jól megtermett alakjuk. Fürgék voltak és ügyesek, villogó szemmel, feszülten figyeltek, mintha ellenség hatolt volna be közéjük. Akár a kutya, amikor megérzi a farkas szagát. A csendőrök leghalkabb pusmogására is hegyezték a fülüket.

Már alkonyodott. A kázerúni csendőr, aki elment, hogy a lovaknak vizet és szénát hozzon, visszaérkezett. A jujubafához kötötte a lovakat, és szénát vetett eléjük. Ő maga, a másik csendőrrel együtt leült a kövekre, Sahrú kunyhójával szemben. Úgy figyelték a kunyhót, hogy azt gondolhatta volna valaki: Mohamed akármelyik pillanatban kijöhet onnan. A falusiak végeztek napi munkájukkal. Jöttek egyesével, kettesével, közelebről és távolabbról, körülülték a csendőröket, és szinte szó nélkül figyelték őket.

A feketedatolya-fák sűrűjén túl, a vékony ködfüggönyön át, szélesen, sárgán, maláriásan reszketett a hold. A nyugati láthatáron még ontotta véré a napkorong. A marhacsordák és a birkanyájak megérkeztek a kunyhókhoz, és a falu elcsendesedett.

A két csendőr kendőt terített maga elé, elővették a kenyerüket, ettek, és csendesen beszélgettek, úgy, hogy a falusiak meg ne hallják. Az azerbajdzsáni egy nagy falatot tömött a szájába, és így szólt:

- Ha Mohamed idejön, mit csináljak vele?

- Most edd meg a kenyeret, majd azután. Megengeded, hogy a falat nyugodtan menjen le a torkomon?

- Nem, igazán, mondd meg, ha idejön, akkor mit teszünk?

- Hát elfogjuk.

- Te aztán igazi nagy számár vagy. Csakugyan elhiszed, hogy el tudod fogni Mohamedet? Tán mi ketten elbírunk vele?

- Hát ha nem, akkor minek jöttünk ide?

- Csak! De te, úgy látszik, meguntad az életedet.

- De hát végre is mondd meg, hogy akkor minek jöttünk ide?

- Mit tudom én azt, testvér. Talán vallási előírás, hogy kikérdezel belőle? Azt mondták, menjünk, mi meg idejöttünk. De az életünket azért nem kell kockáztatni. Na meg én bizony nem is hiszem, hogy Mohamed olyan rosszat tett. Hiszen megszabadította a népet néhány útonállótól. Mindenki csak ezt mondja. Ha tehetnék, a büsheiek ünnepi kivilágítást rendeznének a városban Mohamed tiszteletére.

Az azerbajdzsáninak elromlott a kedve.

- Hát akkor mit csinálhatunk?
- Semmit. Te menjél, mártsd a fenekedet hideg vízbe, hogy megnyugodjál.
- Én bizony lelövöm, ha meglátom.
- Ő gyorsabban lő.
- Hát meg fogod látni, hogy én magam, egyes-egyedül, elfogom.

A kázerúni türelmetlenül felelt:

- Jól van, jó, kelj fel, menj, fogd el. Te is olyan vagy, hogy akármennyit is mondják neked, hogy az bika, te azt mondd rá: fejd meg! Végre is, ha itt a sok tangesztáni közt Mohamed csak rád ijesztene, még a nadrágod is összesárgítanád. Te tudnád Mohamedet elfogni?

A tangesztániak egyre többen lettek. Jöttek, és csendesen, kis csoportokban a földre ültek, a homokba. Mindnyájan ott ültek és sugdolóztak Mohamed kunyhója felé fordulva. Ők nem hallották a csendőrök szavait, azok sem hallották, hogy ők mit suttognak. Olyanok voltak, mint a méhek, amikor a kasba valami ismeretlen, idegen állat tolakodik be. Tudták mindnyájan, hogy Mohamed embert ölt és elszökött, de senki sem tudta, hová menekülhetett. Sahrú iránt mindnyájan részvétet éreztek.

A gyerekek a kunyhóban aludtak. Sahrú ébren ült mellettük. Az este cseppenként hullott a szívére, egyre inkább ránehezült és megzavarta. Odament a kunyhó ajtajához, kinézett, és ahogy ott látta a csendőröket és a kis csoportokban a homokban ülő tangesztániak körvonalait, erősebben vert a szíve.

Az egyik csendőr vizet kért. Sahrú bement a kunyhóba, kihozta a vizeskorsót és az agyagszilkkét, hogy ihassanak, letette melléjük a földre, és megint visszament a kunyhóba, megtörten, tanácstalanul.

Aszatur, az örmény, éppen hogy kinyitotta az üzletét, és rendezkedni kezdett a pulton, amikor Mohamed természetes alakja, puskával a vállán, hirtelen megjelent az ajtóban. Sietősen köszönt, és mint aki észre se vette a boltos ijedségét és meglepetését, egyenesen befordult a pult mögé, belépett a körös-körül telepolcozott falú kis kamrácskába, amelyik az üzlet mögött volt. Bent a kamra polcain konzervdobozok, csokoládék, whiskys üvegek és egyéb italok álltak rendbe rakva, a bejáratot pedig színes nyomott vászonfüggöny fedte.

Aszatur még sohasem látta Mohamedet ilyen felindultnak, ilyen marconának. Nagyon régóta ismerte, de nem így, nem ilyen ruhában, nem ilyen indulatosnak, nem ilyen erőszakosnak. Csak néhány nappal azelőtt is idejött még hozzá, csupa panasz volt, elmondta, hogy elcsalták a pénzét. De aznap csendes volt, szelíd és levert, és ugyanaz a ruha volt rajta, amelyiket máskor is hordott, és nem volt nála fegyver. Még sohasem látott puskát a vállán. Vajon mi történt ma vele? Biztosan történt valami. Nem olyan ember, aki elveszti a fejét, és így tör be az üzletbe. „Olyan, mintha veszekedni akarna, vagy az apai örökségét követelné rajtam – gondolta. – Ugyan, mit is akarhat itt ez a kora reggeli első vevő? Miért jön ide fegyverrel és ilyen arccal és ilyen ruhában?”

- Gazda, nagyon kérem, bocsáss meg nekem, hogy engedélyed nélkül bejöttem a kamrádba. Embert öltem, és azért jöttem ide, hogy a te házában keressék menedéket. – Mohamed nyugodt, megföntolt hangját a kamrából hallotta az örmény, és megborzongott a háta. Kitekintett a fehér, napsütötte utcára, háttal állt a kamrának. Hirtelen visszafordult, és gyorsan a kamra függönyére pillantott. Mohamed a függöny mögöl eddig az örmény hajlott hátát látta, most mélyen a szemébe nézett. Aszatur hallgatott, össze akarta szedni a gondolatait, vajon miért ölhetett embert Mohamed, és miért hozta ide ezt a bajt. Mondani akart valamit, de a szavak csak kavarogtak a fejében, és éppen ekkor valakii belépett az üzletbe.

Egy régi vevő, régi ismerős volt, rendezett külsejű ember. Sima nemezkalap volt a fején. Könnyű, fehér nyersselyem öltönyt viselt. Az angol hivatal tisztviselőire hasonlított.

- Szalám, nagyuram. Hogy s mint szolgál az egészséged?

- Köszönöm, írnök úr, megvagyok. – Aszatur mosolyogva válaszolt, de közben izzadságcseppek csurogtak végig a gerincén, le egészen az övéig. Ez az ember állandó vevője volt. Szerette az öreg örményt. Szerette csendes nyugodtságát. De most az öregember sápadt volt és nyugtalan.

- Hallottad, mi történt? – kérdezte a mírzá sűrű füstfelhőt fújva. A cigarettavéget szétnyomta a pulton lévő üveg reklámhamutartón, amelyen Johnny Walker járkált.

- Nem én. Miért, mi történt? – Sápadtan nézett a mírzá döbrent arcába, és megkövülten állt a pult mögött.

- A tangesztáni Mohamed öt embert megölt és elmenekült.

- Melyik Mohamed? – Aszatur nyugodtan akarta megkérdezni, de sehogy sem tudott nyugodt maradni. – Öt embert? – Nehéz volt a szíve, és összeborzadt. Tudta már, hogy Mohamed ölt, és önála rejtőzött el, de nem tudta, hogy öt embert ölt meg, és örült volna, ha az az ember minél előbb elmegy.

- Ugyanaz a Mohamed, aki kormányos volt a Perzepolisz hajón – felelte a mírzá, és megigazította a fején a kalapját.

Aszatur mindig nyugodt volt, nemigen lehetett kihozni a sodrából. De most azt sem tudta, mit mondjon az írnöknek, hol azt hitte, hogy már mondott neki valamit, hol meg úgy érezte, még valamit mondania kell, de nem tudta, mondja-e vagy ne, és nem tudta, ki van soron kettőjük közül, hogy beszéljen. Megint a mírzá szavait hallotta:

- El se lehet hinni. Ez nem is olyan ember, hogy ilyet tegyen!

- Én is nagyon csodálkozom. Olyan nyugodt ember volt. Azt mondtad, öt embert? – Véigfutott a hátán a hideg, kiszáradt a torka, zúgott a feje.

- Igen, azt az ötöt, akik ilyen rossz sorsra juttatták. De én magam láttam öt néhány perccel ezelőtt hádzs Jahjá fényképész boltja előtt. Nagyon nyugodtan ment ott. Egyáltalán nem gondoltam volna, hogy öt embert megölt. Nem tudod elképzelni, milyen nyugodt volt. Mintha csak sétálni ment volna. Micsoda lelkierejük és bátorságuk van ezeknek a tangesztániaknak! Nem jött errefelé? Te nem láttad? Errefelé kell legyen, valahol itt a közelben.

A mírának melege volt, meg is volt ijedve, és nagyon gyorsan hadart. Egyik lábáról a másikra állt, és ki-kitekingetett a térre.

Aszatur kéz- és lábujjai jéghidegek voltak, csikart a hasa, és keserű viszketést érzett a torkán. A tarkóján úgy érezte, hogy Mohamed szeme találkozik a mírzá szemével, önkéntelenül hátrafordult, de csak Omar Khajjám mozdulatlan arca nézett vissza rá: a kamraajtó függönyét díszítő képen bort ivott egy leányka kezéből. A kislány, a költő és függöny nyugodt volt, nem mozdult meg. Azután kétségek közt fordította vissza az arcát a mírzá felé.

- Nem, senkit nem láttam – mondta. – És kik voltak azok, akiket megölt?

Riadtan vett ki a fiókból egy doboz „555” cigarettát, és a pultra tette a vevő elé. Ez az ember munkába menet minden reggel eljött, és vásárolt tőle egy doboz ilyen cigarettát. De Aszatur most szerette volna, ha nem beszél annyit, ha minél előbb abbahagyja és továbbmegy.

- Neked tudnod kellene! Azokkal végzett, akik minden pénzét elcsalták. Egy-két asszonynak is ellátta a baját. Seikh Abú Toráb nővérének meg az anyjának. Mind a kettőt elvitték a *Kuti*-ba, az angol hivatalnegyedbe a doktorhoz. Az anyja haldoklik, de a lánynak csak a karja tört el. Én láttam Mohamedet, de akkor még nem tudtam, hogy mit tett. Csak most mondta Zár Abbász, hogy mit követett el. Hát jó, akkor én megyek is. Délután benézek, elviszek egy láda whiskyt. Tegyel félre egy láda sört is, abból, amelyiken a leánykép van. nem túl magas még a számlám?

Aszatur nem felelt, csak a fejével intett, hogy „Nem” – és nagyot nyelt, meg se tudott mozdulni, utánabámult az írónak, amíg csak el nem tűnt a szeme elől az utcasarkon.

Mohamednek marta a bőrét az izzadság. Sokáig nézte az élelmiszereket, az italokat, amelyek ott sorakoztak rendben. Azután lehajtotta a fejét, és a kamra nedves földjét bámulta. Nagy lábujjain az izzadság homokkal keveredett.

„Törjön le a kezem, ha bántani akartam azt az asszonyt. Az ő hibája volt, az Isten akárhová tegye. Sose akartam én asszonyra kezet emelni. Átkozott legyen az ördög! Eljött az ő ideje” – gondolta, és undorodott, saját magától. Azután még egyszer azt mondta magában: „Az a fattyú ördög, átkozott legyen!”

Aszatur elővette a füzetét, beírta az eladott doboz cigarettát. De szokása ellenére tévedett, nem a mírzá számlájára írta, hanem más nevére. Majd továbbra is háttal Mohamed felé, azt mondta:

- Most mit akarsz csinálni? – és azután felemelte a fejét a füzetéről, és kinézett egyenesen a térre maga elé.

Mohamed halkán válaszolt a függöny mögül:

- Estig itt akarok maradni, este majd elmegyek.

Látta, hogy senki sincs az üzletben, mert amikor bejött valaki, a függönyre esett az árnyéka.

- És azután hová mész? – kérdezte Aszatur, és egyre a teret fürkészte, sehogyan sem tudott a függöny felé fordulni.

- Nem tudom. Megyek, amíg csak el nem jutok valahová. De nézd, uram, tíz-tizenöt éve ismersz engem. Tudod, hogy ha a kés nem ért volna már a csontomig, ilyet nem tettem

volna. Most meg kérem, nyíltan, egyenesen mondd meg nekem, ha fejfájást okoz neked, hogy itt vagyok, akkor, amíg még nem késő, elmegyek innét.

- Hová mennél most? Már mindenki tudja. Ahogy kiteszed a lábadat az utcára, elfognak. Hát nem hallottad, ez a mirzá mit mondott?

Megint belépett valaki az üzletbe. Árnyéka a függönyre esett, és ők azonnal abbahagyták a beszélgetést.

- Adj egy üveg savanyított mangót és egy doboz curryt.

Fiatal, szakácskülső fiú volt. Napégette, barna arca és simán lefésült, fényes fekete haja volt. Aranykoronás fog csillogott a szájában, amikor beszélt. Tiszta fehér inget hordott. Egy kicsit kancsal volt, sohasem a szemébe nézett annak, akivel beszélt, hanem mindig a jobb arcára.

Aszatur a pultra tette a savanyúságot és a fűszert. Szerette volna mielőbb lerázni a fiút. De ő is rákezdte:

- Gazda, hallottad? Az a tangesztáni hat embert megölt, és elszökött.

- Igazat mondasz? Én is hallottam valamit – felelte kelletlenül és visszautasítóan.

- Mi az, hogy valamit? Én magam láttam a Dehdastí mecsetnél, mikor kijött Seikh Abú Toráb házából. A vállán volt a puskája. Senkinek sincs mersze kijönni az utcára. Azt mondták, végezni akar még egypár emberrel. – Aztán nevetve tette hozzá: - Gazda, veled nem volt elszámolnivalója? Ha igen, gyorsan zárd be a boltodat, menj haza, és ülj otthon, amíg ez a víz lefolyik a malomból – mondta éles nyelvvél, rosszindulatúan.

Aszatur dühösen szólt rá:

- Menjél a csudába, menj a dolgozdra. Hagyd, hogy kora reggel én is elvégezzem a magam dolgát. Nekem senkivel sincs elszámolnivalóm. Mióta vágták fel így a nyelvedet?

A fiú megint Aszatur arcába nevetett. De kancsal szeme a tarka függőnyt nézte a kamra ajtaján. Végre felvette a vásárolt holmit a pultról, kiment. Már az utcáról szólt vissza hangosan:

- Írd fel a gazdám számlájára.

Aszatur úgy, ahogy volt, háttal a kamrának, csendesén megszólalt.

- Rendben van, ha akarsz, maradj itt estig. De itt az üzletben nem lehet. Látod, jönnek-mennek az emberek. Még megszagolhatnának valamit. A kis padlószobában meghúzhatod magadat. De most várj itt, amíg a szolgám elmegy a bazárba, vásárolni, és csak azután menj fel. Mert ő most az emeleten van, a lakást takarítja.

Mohamed a függöny mögül suttozta:

- Gazda, az Isten fizesse meg. Az ő áldása legyen ezen a házon.

Aszatur annak a lépcsőnek az aljához ment, amelyik az üzletből a lakásába vezetett, és felkiabált:

- Eszmaíl! Eszmíl! Siess, gyere le, máris menj a bazárba. Ami friss hal csak volt, már mind elvitték. Menj minél hamarabb, talán tudsz még néhány friss lepényhalat szerezni.

Odafönről egy hang válaszolt:

- Máris, gazdám, azonnal jövök, csak befejezem a seprést.

Mohamed fülében zúgott ez a hang, forgott vele a világ, majd a földre rogyott, nem emlékezett egy pillanatig még arra sem, hol is áll most tulajdonképpen, és kinek a hangja ez, amit hallott.

Egy angol lépett az üzletbe. Magas volt és sovány, vastag trópusi parafa kalap, rövid ujjú fehér ing és khakiszínű rövid nadrág volt rajta, egyszínű kalapján keskeny, barna bőrszíj. Rövid, vastag pipa lógott a fogai között. Bólintott, és azonnal levette a kalapját, letette a pultra, és felnézett a mennyezetre. Nem tiszteletből vette le: melege volt.

A foga közt beszélt, angolul:

- Ma még melegebb van, mint tegnap volt. Nem igaz? gondolja, hogy ma egy kis szellő fűjdogál még, vagy ilyen fülledt marad a levegő? – Aszatur arcába nézett, zsebkendőt

vett elő, és letörölte a képéről az izzadságot. Kezébe vette a pipáját, az arca megrándult, szemöldökét összeráncolva kifújta az orrát.

Aszatur egy doboz *Capstan* dohányt tett a pultra az angol elé.

- Lehetséges, hogy a tenger felől fúj majd az északi szél – válaszolt a kérdésre. – Ha még emlékszik rá, tegnap reggel is ilyen füledt volt a levegő, és azután északi szél kerekedett. Itt mindig ilyen az idő. De hát, persze, semmit sem lehet előre tudni. Egy tengeri kikötő időjárását sohasem lehet pontosan kiszámítani.

Beszélgetett az angollal. Mohamed a csendes szavaktól nyugtalan lett, és gyors egymásutánban váltogatta a lábát. Tudta, hogy a vevő angol, és hébe-hóba egy-egy szót meg is értett. De nem tudta, miről beszélnek. Ő csak egyszerű angol kifejezéseket ismert, nem tudott annyira angolul, hogy az időjárásról folytatott beszélgetést megértse. Nem is tulajdonított jelentőséget a társalgásnak. Tüzelte a teste, és verejtékben úszott, folyton mozgolódott a helyén. Kényelmetlenül érezte magát. Szerette volna ismét a fegyvere hangját hallani, a füstjét érezni, megint látni valakit fetrengeni a vérben. Még mindig szomjas volt. Dühítette, hogy ilyen nagy a forgalom az üzletben. Tenni akart valamit, mozogni akart, mintha csak rugót húztak volna föl benne, de nem volt ura a saját mozdulatainak. Az angol a szájába vette kialudt pipáját, nagyokat szippantott belőle, egy szál gyufával meggyújtotta, és azután a tokját lezorítva, a fogai közül füstölögve mondta:

- Hallottam, hogy néhány embert megöltek. Maga hallott az esetről? – Nagyon hivatalos hangon kérdezte, és biztos volt benne, hogy választ fog kapni.

Aszatur az angol szemébe nézett, és lassan, tagoltan felelte:

- Igen. Azt mondják, egy tangesztáni a pénze miatt öt embert megölt. Maga is tudja, milyenek a tangesztániak. – És azután, ahelyett, hogy ő maga bármilyen véleményt is nyilvánított volna, csak mosolygott.

- Elmenekült? – kérdezte az angol óvatosan, éles hangsúllyal, és újra szippantott egyet a pipájából.

- Eddig nem találták meg – mondta Aszatur, és tovább is ő akart beszélni. – Én magam is jól ismertem azt az embert. Valamikor kormányos volt a Perzepolisz nevű hajón. Sokáig dolgozott az angoloknál is. Jó szakács volt. És jó tengerész.

- És jó céllövő. – Az angol szavainak maróan gúnyos hangsúlya ismét zavarba ejtette Aszaturt. Az angol arcán redők hullámzottak, mintha tüsszenteni akarna, de tulajdonképpen kitörni készülő nevetését fojtotta vissza, és még csak nem is mosolygott.

Aszatur is komolyan válaszolt:

- Pedig nagyon vallásos ember. Én elítélem a gyilkosságot. De ez az ember különleges helyzetbe került. Szörnyű igazságtalanság érte. Én többé kevésbé ismerem a dolgot. Úgy becsapták, ahogy még soha senkit ebben a városban.

Az angol a mennyezetet nézegette, a pipája szárát harapdálta, és a fogai közt mormolta:

- Azt hiszem, én is ismerem őt. Nem az az ember, aki Mr. Hillnél szakács volt?

- De igen, ő az. Hát akkor maga is biztosan látta. Mohamednek hívják – mondta sietősen Aszatur, és nagyon szeretett volna már véget vetni ennek a beszélgetésnek.

Neve hallatára Mohamed szíve erősebben dobogott, és még görcsösebben szorongatta a puskáját. Hirtelen az is megfordult a fejében, hogy az örmény talán el akarja árulni? „De akkor sincs baj. A dolgomat már elvégeztem, és még van töltény a táramban. Az utolsót is beléjük ereszttem. De ez becstelenség lenne tőle. Én a házába jöttem, és ő maga mondta, hogy maradjak itt. Lehetetlen, hogy most feladjon” – gondolta magában, és szeretett volna a függöny mögül az angol arcába nézni. De tudta, hogy az pontosan szemben áll vele és nem volna jó, ha a függöny a szeme láttára meglebbenne.

Eszmaíl lement a lépcsőn az üzletbe, és a pult mellé állt. Az angol felvette a doboz dohányt és a kalapját, bólintott, és intett Aszaturnak, jelezve, hogy írja a számlájára. Azután kiment az ajtón.

Eszmaíl huszonkét-huszonhárom éves fiatalember volt. Sovány, sötét bőrű, napbarnított arcú. Mély himlőhelyek éktelenkedtek az arcán, és vak volt a fél szemére. A fején cukorsüveg alakú, selyemmel kivarrott piszkos, fehér sapka. A kosarat letette a pultra.

- Főnök, mit vásároljak? – kérdezte.

- Öt sütni való lepényhalat vegyél, retket, citromot és négy kenyeret – mondta Aszatur, és néhány ezüstpénzt tett l a pultra Eszmaíl elé.

Eszmaíl csodálkozva kérdezte:

- Uram, talán vendéget vár ma?

- Hát nem mondtam neked, hogy ma Haig úr idejön, együtt ebédelünk – felelte Aszatur. Dehogya mondta. Jól tudta, hogy hazudik, de Eszmaíl elhitte, hogy ő feledkezett meg róla. Haig Aszatur barátja volt, sokat jártak egymáshoz.

Eszmaíl nem szólt semmit, összeszedte a pénzt, toporgott, aztán mégis megszólalt:

- Uram, tudod-e, mi történt?

Aszatur feje még a füzete fölé hajolt, ahogy bejegyezte a doboz dohányt.

- Nem. Mi történt? – kérdezte nyugodt hangon.

- Azt mondják, egy tangesztáni megölt tíz embert és elszökött. Elcsalták tőle a pénzét, azért tette – mondta Eszmaíl felindultan. És Aszatur arcába nézett. Vak szeme nyugalmat és szomorúságot kölcsönzött vonásainak. Látta, hogy Aszatur nem válaszol azonnal, akkor az ép fél szemét gyorsan a pult felé fordította, és csak állt nyugodtan. Megértette, hogy a gazdájának rossz a kedve.

- Te csak ne törődj ilyesmivel. Menj gyorsan vásárolj be, és siess vissza, mert még sok a dolgunk. Árut hoznak ma, és a sok ládát mind fel kell majd nyitni.

- Igenis, főnök – mondta Eszmaíl, és nem tudta, hogy a függöny mögül Mohamed véraláfutásos szeme követi: Mohamed nem tudta megállapítani a kiejtéséből, hogy melyik vidékre való, de hallotta, hogy nem tangesztáni. Eszmaíl kiment a boltból, Mohamed és Aszatur egyedül maradtak.

- Gazda, hova valósi ez a szakács? – hallatszott a függöny mögül Mohamed halk hangja. Aszaturt meghökkentette Mohamed nyugalma, és arrafelé fordult. Olyan volt a hangja, mintha semmi sem történt volna.

- Nem tudom. Azt hiszem, Bandar Ríg kikötővárosba való, vagy arra a vidékre – felelte kicsit tétovázva Aszatur.

- Mi lesz, ha megszimatol valamit?

- Nem tudom. Nagy baj lenne belőle, nem szabad, hogy megtudja. Az nekem is nagyon rossz volna – mondta Aszatur, és megfordult, mintha keresne valamit, pedig semmit sem keresett. Majd lassan előrejött a pult mögül, a boltajtóhoz ment, és bezárta belülről, az üzletben sötét lett. Aszatur máskor is megtette már ezt, ha valami dolga volt odafent a lakásban, bezárta a bolt ajtaját és felment. Ilyenkor, ha vevő érkezett, zörgetett az ajtón, Aszatur akkor lement, kinyitotta az üzletet, és kiszolgálta. Most visszament a pult mögé, megállt háttal a kamrának, maga elé nézett, és azt mondta Mohamednek:

- Most menj fel, és estig maradj is odafent. Én majd úgy intézem a dolgot, hogy eszmaíl semmit se sejtjen. Egyáltalán nem lehet rá számítani. Ha megtudná, hogy itt vagy, lehet, hogy elmenne és feljelentene. Te csak arra vigyázz, hogy meg ne mukkanj odafent. Most csak egyet mondj meg nekem: senki se látott, amikor idejöttél? – Nem nézett Mohamedre. Egyáltalán nem akarta látni.

- Nem. Senki – válaszolta határozottan Mohamed. – Egészen nyugodt lehetsz. Jól körülnéztem. Senki se volt akkor errefelé.

Kijött a kamrából. Aszatur egyre csak a füzetébe nézett, Mohamedet látni sem akarta. Mohamed felment a lépcsőn. Az emeleti lakás szűk folyosójára ért, onnan nyíltak a szobák. Ismerte őket. Minden szögletet ismert ebben a házban. Valaha itt dolgozott. A lépcsők hirtelen elfordultak, kettéváltak. Az egyik oldalon csak lefelé lehetett menni, az udvarra, a másikon meg csak felfelé a padlásszobához. Valamikor sokat járkált le meg fel ezeken a lépcsőkön.

Odafent volt a padlásszoba, egészen kicsiny helyiség, tele limlommal, ócska kacatokkal, tárgyakkal, amelyek már senkinek sem kellettek. Néhány rozoga szék, lécdarab, tepsi, szűrő, fenék nélküli fazék, két-három szétvert teniszütő, egy törött porcelán vécékagyló, egy csomó üres pálinkásüveg, főleg gin és whisky, meg egy szüette törött harmonika hevert ott többek között egymás hegyén hátán.

Csendesen helyet keresett a lábának a lomok közt. Tudta, hogy senki sincs a lakásban. Aszaturnak nem volt felesége, se gyereke. Ő élt ott egyedül, a ruháival, amiket hordott. De Mohamed azért óvatos volt. A fegyverét a falnak támasztotta. „Egy kicsit összerakom ezeket a holmikát, helyet szorítok magamnak, hogy leülhessek – gondolta magában. – Itt kell maradjak legalább ma estig. Mennyi limlomot gyűjtött itt össze a gazda maga körül! Már akkor is itt voltak. Most is a helyükön vannak.” Az üvegeket gyorsan egy sarokba rakta, odébbtolt néhány ócska, rongyos fél pár cipőt, és egy kis helyet csinált magának a fal mellett, ahová leülhetett.

A kis padlásszobában hűvös volt, a sárral kitapasztott lapos tető alá még nem sugárzott be a délelőtti nap melege. Volt ott egy a háztetőre nyíló ajtó, amelyikhez lépcső vezetett fel. Leült a felső lépcsőre, és a hátát az ajtónak támasztotta. Két hosszú lába szára oszlopként meredezett az orra előtt. Olyan volt, mintha zsámolyon ült volna. „Már fúj az északi szél, délben megégek a melegtől. Mindjárt hűvösebb volna, ha egy kicsit kinyithatnám ezt az ajtót. De ha kinyitom, fény vetődik a folyosóra, a lépcső alá, és ha visszajön az a fiú, még megsejt valamit. Na meg akkor a szomszédok is megláthatnának a háztetőről. Ez a láda itt a lábam előtt nagyon útban van nekem, odébbviszem. De hová tegyem? Megvan! Ráteszem ott arra a másik ládára. Kényelmes helyet készítek magamnak, még mielőtt az a fiú előkerülne! Hogy azután egy hang se szűrődjék ki innét.” De csak arrébb tolta egy kicsit a lábával a ládát, és azután már nem mozdult el a helyéről, el is felejtette, hogy a ládát odébb akarta tenni.

Átkarolta a térdét, és a könyökére hajtotta a fejét. Lüktetett a halántéka. Száraz volt a szája széle, összeszorult a torka. Szüntelenül verejtékezett. Mintha darázs került volna az inge alá, és összevissza szurkálta volna. Ide-oda mocorgott, türelmetlenség fogta el. Nyugtalanul várta, hogy elmenekülhessen, elfuthasson onnét. Mintha valaki üllőt vert volna kalapáccsal, úgy lüktetett a halántéka.

Szinte forrt a feje, úgy érezte, hogy még mindig házról-házra jár, és mindenütt vérbe borít valakit. Az események tovább peregtek a fejében. Úgy érezte, hogy az utcán van, és az emberek a nyomába erednek. Már nem alszik Sahrúval és a gyerekekkel fent a lugasban, nem jártatja a tekintetét a *Hét fivér* csillagzaton. Már nagyon régen nem látta a családját, távol került tőlük. El is felejtette az arcukat. Saját magától is távol került. Még mindig Ághá Alí Kacsal házában volt, az ő feleségével lépkedett a lépcsőn a felső szobához, és csak az utcán összegyűlt tömegben járt az esze, minél hamarabb el akarta végezni a dolgát, és el akart onnan menekülni, Ághá Alí Kacsal felesége meg elájult, a férje ágyának lábához esett, a dinnyelével telt kristálykancsó pedig apró darabokra tört. Az üvegszilánkok ott heverték a szoba padlóján, ő mezítláb rájuk lépett, és vér csordult ki a talpából. Látta magát, ahogy a fejszével két asszony fejére és karjára vág, azok a saját vérükben fetrengenek, ő meg kimegy az udvarra, és a macska menekül előle.

Viharos esték és a tenger mindent összezúzó hullámai szabadultak el most a fejében. A kormánykereket ragacsosnak érezte a markában. A Perzopolisz hajó úgy hanyódott-vetődött a tenger hullámain, mint a dióhéj. Jól ismerte az utakat a tengeren, de most mégis eltévedt.

Minden hullám, amelyik a fedélzetre csapódott, mélyebbre vitte a hajót a tenger gyomra felé. Senki sem volt a hajón. Csak ő, egyes-egyedül. Nem volt már ura a kormánykeréknek. Nem volt elég ereje, hogy elfordítsa a kormányt. Akárhogy erőlködött, olyan volt, mintha a kormánylapát a tenger mélyén megfeneklett volna. Fekete, hegyes sziklák tűntek elő a vízből, és befűrödtek a hajó oldalába. Süvített a szél. Villámlott. Fekete vihar volt. A mennybolt lesüllyedt a tengerbe. A hajó beúszott a sziklák belsejébe, és kijött a másik oldalon. Hullám hullámra csapott, és úgy forgatta a hajót, mint a gyerek a pörgettyűt, a hajó a tengerfenékre ütközött és szétmállott. Az árboc, a kormánykerék és a fedélzet szertesztét úszkált a vízen, aztán újra egymáshoz illeszkedtek, és a hajó hánykódott tovább a tengeren. Véresre ordította a torkát. Elengedte a kormányt, és a fegyverét kereste. A puska nem volt ott. Egyszerre csak Seikh Abú Toráb házánál találta magát. A tömegből valaki törrel támadt rá, a mellébe dőfte a fegyvert. Ő kihúzta a törst és elfutott. Leugrott a hajó hídjáról, ment megkeresni a puskáját. Sahrút és a gyerekeket egy törött deszkán dobálta ide-oda a tenger. Be akart ugrani a vízbe, hogy magához ragadja őket. De a lába a hajópadlóhoz tapadt, és sehogyan sem tudta letépni onnan. A hajóskapitány kabinjában volt. Egy nagy kutya ült az asztalnál, és a kapitány látcsövét rágcsálta. Kiugrott, Siru kutya szaladt utána. Véres pofájú, piszkos hiéna feküdt a kapitány megvetett ágyán. Csupa vér volt a párna és a matrac. A hiéna mancsai közt feküdt Karím Hádzs Hamze félig felfalt, üszkösödő hullája. Vér ömlött a torkából. A holttest hirtelen átváltozott, összetévesztette az angollal, aki Aszatur boltjában dohányt vásárolt, a fejét Aszatur fejéhez verte. Aszatur kiabálva szaladt az utcára: „Gyertek, gyertek, mert a gyilkos hozzám jött, és elbújt az üzletem kamrájában!” Mohamed valamennyi történetét Aszatur és az angol mellébe lőtte. Egy hullámhegy ráfeküdt a hajóra, és lenyomta a tenger fenekére. Minden a víz alá süllyedt, a hajó elakadt a homokban a tenger fenekén. Ünnepi kivilágítás volt a tenger mélyén. A halak úgy pislogtak, mint a gyertya lángja. A tenger alatti növények ragyogtak, mint a szentjánosbogár. Egy óriási fűrészhalmeg támadta, térdig bekapta az egyik lábát, és a vízben vér áramlott széjjel. Égett az egész teste. Megragadta a hajó árbocát, és felmászott rá. Az árbocon tüskék nőttek, felvérezték a tenyerét. Szögesdrót megsebezte a kezét, a lábát. Az árboc teteje kiemelkedett a vízből. A puskája ott lógott a csúcsán. Levette. A fedélzeten egy farkas kutya, hiéna meg farkas fegyverrel gyakorlatozott. Egy vén vaddisznó parancsolgatott nekik. A vaddisznón csendőregyenruha volt, amelyen csak úgy ragyogtak az iráni címer napjával és oroszlánjával díszített fémgombok. Négy farkas fogta körül Sahrút és a gyerekeket. Fogta a puskáját, hogy lelője a farkasokat, de elfogytak a töltényei. Oda akart menni Sahrúhoz, de nem tudott járni. Azután a farkasok csendőrré változtak. Aszatur boltjának a kamrájában a fejére omoltak a konzervdobozok, és maguk alá temették. A boros és pálinkás üvegek meg eltörtek, ő úszott az alkoholáradatban, és körülötte a konzervdobozok is úsztak az árban.

Úgy mellbe vágta a fiatalembert az öklével, hogy az ott, ahol volt, a padlásszobácska összehordott lomjai közé zuhant, az üres üvegekkel telt láda meg darabokra esett szét a fején. Mohamed fejvesztve ugrott fel a helyéről, elvette a puskáját a falmélyedésből, és a csövét a fiú mellének szegezte.

- Ha megmozdulsz, lelőlek! – Mohamed ezt nagyon halkán, de indulatosan mondta.

A fiatalember félholtan feküdt a limlomok közt, meg se mozdult, és a kifejezéstelen fél szemével Mohamedre meredt. Reszketett az ajka. Egy szüette trópusi parafa sisak leperdült a harmonika tetejéről egyenesen a fiú gyomrára. Mohamed gyűlölettel tolt felre onnan a puskája csövével, és nyomban felismerte Eszmailt, Aszatur szakácsát. Nem tudta, hogyan történhetett a dolog, mikor léphetett be a padlásszobába.

A fiatalember arca elsűrűkült, szeme a mennyezetre meredt. Az arca rángatózott, a foga vacogott.

- Nem válaszolsz? Mondd hát, hadd halljam, minek jöttél föl ide? – rivallt rá újra Mohamed.

Eszmaíl ránézett. Most már egész testében reszketett. Mohamed levette a puskáját a fiú melléről, a fal mellé tette, és lehajolt, megfogta a fiú gallérját, felemelte, és igyekezett megállítani a lábán. De Eszmaílnak jártányi ereje sem maradt, rogyadozott, sehogyan sem volt képes lábra állni. „Úgy látszik, még nem tért magához. Azt hiszem, nagyon megütöttem.” A karjára vette a fiút, és leültette oda, ahol ő ült az előbb, a háztetőre vezető ajtónak támasztotta a hátát. Ő maga meg ott állt mellette.

A fiatalember hirtelen összerezsent, a nyaka a válla közé bukott. Kezét a gyomrához kapta, és szárazon öklendezett. Mohamed leguggolt mellé, dörzsölgette a nyakát, a vállát. A fiatalember halkán felnyögött.

- Ne félj, semmi bajom veled – mondta neki Mohamed. – Csak azt mondd meg, ki szólt neked, hogy én itt vagyok? Minek jöttél ide?

A fiúnak remegett az álla. Beszélni akart, de nem tudott. Mohamed tudta, hogy szenved. Ha nem hallotta volna már beszélni az üzletben, most azt hitte volna, hogy néma. De így tudta, hogy a félelem és a fájdalom bénította meg a nyelvét.

Mohamed megkérdezte:

- Akarod, hogy hozzak neked vizet?

A fiú igent intett a fejével.

- Van lent valaki a lakásban? – kérdezte Mohamed.

A fiú a fejével intett, hogy senki sincsen. Fájdalom gyötörte, csikart a hasa, megint többször szárazon böffentett, és sűrű, ragacsos nyál buggyant ki a szájából.

Mohamed az ajtónak támasztotta a fiút, magához vette a fegyverét és lement. Eszmaílnak a vállára hanyatlott a feje, és erősen lihegett. Mohamed hamar visszatért egy szilke vízzel, és úgy, ahogy volt, fegyverrel a kezében, a fiú szájához tartotta a vizes szilkét. Eszmaíl mohón ivott, a víz lecsurgott az ingére. Félrenyelt, köhögött, kivörösödött az erőlködéstől, aztán elkékült az arca, még egy darabig fulladozva lélegzett, de aztán felemelte a fejét, pislogott, könnyezett a szeme, Mohamedre bámult, és idegesen ide-oda forgatta a szemét.

- Rendbe jöttél? – kérdezte Mohamed barátságosan.

- Már jól vagyok – felelte Eszmaíl rekedtes, elfulladó hangon.

Mohamed a szilkét a saját szájához emelte, és az utolsó cseppig kiitta a maradék vizet. Mert amikor lement, hogy Eszmaílnak vizet hozzon, nem is gondolt rá, hogy ő maga is szomjas. Azután fegyverét a térdére vette, leült Eszmaíllal szemben az üres üvegekkel teli ládára.

- Most beszélj, hogy történt ez, miért jöttél fel ide?

Eszmaíl torkából most megindult a hang, és ömlött belőle a szó:

- Én... nem tudtam, hogy te... te itt vagy... Hangot hallottam... Veszekedést hallottam... Feljöttem, hogy megnézzem, mi történt. Azt hittem... azt hittem, tolvaj... - A víztől, amit ivott, magához tért. De a gyomra még háborgott.

- Ismersz te engem? – kérdezte Mohamed csendesen, olyan hangon, mintha egy gyereket akarna félrevezetni.

A fiú hallgatott. Lihegett, nagyot nyelt, és csak megtört pillantása villant Mohamed felé.

- Igazat mondjal! Ismersz te engem? – kérdezte ismét Mohamed.

- Lehet, hogy te éppen az vagy, akiről azt mondják... - a fiatalember ép szeme Mohamed arcát fürkészte. Nem volt ereje befejezni, amit elkezdett. Zavar és félelem ült a tekintetében. Abbahagyta.

Mohamed bólintott a fejével:

- Igaz. Én vagyok az, akiről beszélnek. És te most mit akarsz csinálni?

- Semmit. Ha nincs dolgod velem, lemegyek, hogy elkészítsem a gazdámnak az ételt. Dél van. nemsokára feljön ebédelni – mondta a fiú, és kezdte rendbe szedni magát, hogy elmehessen.

- Tudja Aszatur, hogy én itt vagyok? – cselezett Mohamed.

- Nem. Ő semmit se tud. Nem lenne jó, ha megtudná. Talán el is menne és beárulna. Hiszen ő nem muzulmán, mint mi. Örmény. Ne mozdulj el innen. Ő feljön, megebédel és elmegy.

- És azután mi lesz? Te elmész és feljelentesz?

- Hogy én téged feljelentelek?

- Igen.

- Amikor én feljöttem ide, te aludtál, álmodban kiabáltál és jajgattál. Ha fel akartalak volna jelenteni, akkor elmentem volna, amíg még alszol, feljelentettelek volna, és nem fölébresztelek, hogy ne kiabálj.

- Miért nem mentél el följelenteni?

- Talán fattyú vagyok én, hogy elmenjek és följelentssek?

- És most mit akarsz csinálni?

- Segíteni akarok neked, hogy elmenekülhessél innen. Sok csendőrt állítottak az utcákra.

- Sokat? Hányan vannak?

- Nincsenek többen, mint tízen-húszan. A fele tangesztáni.

- És ha tangesztáni? Mi közöm hozzá?

- Hát te magad is tangesztáni vagy. Nem vágja el a kés a saját nyelét.

- Mit mondanak az emberek a dologról?

- Azt mondják, hogy az Oroszlán Mohamed megölt egy pár zsugori piócát, akik az emberek vérit szívták. Azt hiszem, a te neved Oroszlán Mohamed, nem igaz?

- De hát miért akarsz te énnekem segíteni?

- Nem tudom. De te nagyon bátor vagy. Amit tettél, nem telik ki mindenkitől.

- Én megvertelek.

- Megvertél, hát megvertél. Aludtál még akkor. Álmodban beszéltél. Veszekedtél álmodban. Magadat akartad megvédeni, amikor megvertél engem. De nagyon erősen ütöttél, az biztos. Még a lélegzetem is elakadt. Azt hittem, meghalok. De most már nincs semmi baj.

- Még mindig fáj a gyomrod?

- Egy kicsit. De majd jobb lesz. Mire nagy leszek, elfelejtem. – Eszmaíl ragyogó fogai kivillantak, amikor nevetett.

- Hálát adhatsz az Istennek, hogy nem haltál meg.

- Jól van. De most engedj, hadd menjek le, hadd adjam oda az ebédet Aszaturnak. Majd neked is hozok valamit.

- Nem kell. Én nem vagyok éhes. Ne menjél le. Maradj te csak itt.

- Meddig maradjak itt?

- Estig, amíg én elmegyek innét. Addig itt kell maradnál énmellettem.

- Miért várnál estig? Mikor a főnök megette az ebédjét, és lement az üzletbe, idehozom neked egy öltöny ruháját, felveszed és elmenekülsz. Ebben az utcában senki sem ismer föl téged.

- A te gazdád ruhája énrám fel nem jön. Nem látod, mekkora vagyok! Azonkívül mit csináljak a puskámmal? – Ezen mind a ketten nevettek. Mohamednek tetszett a fiú viselkedése, és örült, hogy rendbe jött a gyerek.

- A puskádat itt hagyhatod, és megmondod, hogy később hova vigyem neked.

- A puskámtól én nem válhatok meg. Ne legyél már ilyen gyerek. Hány éves vagy te?

- Tizenkilenc. Vagy talán húsz. Nem tudom. Nem emlékszem pontosan.

- Korodhoz képest elég keveset tudsz a világról! Hová valósi vagy?

- Lange kikötőbe. Tudod-e, hol van Lange?

- Százszor is elmentem mellette teherhajóval. Egyszer ki is szálltam ott, jártam abban a kikötőben, meg a másikban, Bandar Abbászban is.

- Most hadd menjek!

- Nem lehet. Estig, amikor én elmehetek innét, neked itt kell velem maradnod.

- De hát a gazdám most majd feljön a lakásba, és ha meglátja, hogy nem vagyok ott, elkezd keresni. Talán még ide is bejön. És akkor nagyon rossz lesz. Akkor elkezd kiabálni, ordítani. A csendőrök iderohannak, és elfognak téged. Nem hiszel nekem?

- Nem.

- De gondold csak el, hogy ha én feljelentenelek, széttépnének az emberek. Akárkinek a házába mentél volna, mindenütt menedéket találsz, senki se mert volna feladni. Itt minden ember a te pártodon van.

- Honnét tudod?

- Mikor ma reggel a halárosok bazárjában jártam, láttam, hogy az emberek mind teérted imádkoznak. A csendőrt, akit a bazárba állítottak, körülvették és kigúnyolták az emberek, csúfolódtak vele, ugratták, hogy tán azt hiszi, Mohamed poloska, akit csak úgy meg tud fogni? A csendőr azt mondta: „Kutya legyen, ha fegyvert fogok Oroszlán Mohamedre. Én egyáltalán nem is ismerem Oroszlán Mohamedet. Még ha látnám is, úgy tennék, hogy *tevé*t láttam, *de nem láttam*, és eliszkolnék onnan.” – A fiú lehajtotta a fejét, és elhallgatott.

- Azt akarom neked mondani, hogy az én történetem még tele van történnel, és ha el akarnak fogni, az utolsó golyót is beléjük ereszttem. És te leszel a legelső. Akkor aztán vér folyik, ártatlan embereket is meg fogok ölni, és az ő véruk is a te lelveden szárad. Én azokat, akiket magam akartam megölni, már lelöttem. Most már senki mással nincsen dolgom. Ha még valakit megölök, az a te hibád lesz. Most kelj föl, és eredj.

- Dehogyan jelentelek föl.

- Most kelj fel, és eredj, ahová akarsz. De ide be ne tedd a lábad még egyszer. Este majd én egyedül lemegyek, útnak eredek, és elmegyek innét.

- Az Istenre kérek, engedd, hogy segítsek neked. Csendőröket állítottak az utcára mindenfelé. Akkor mégy el, amikor akarsz, de engedd, hogy segítsek neked.

Eszmaíl felkelt, kivackolódott a lomok közül, lement az emeleti lakásba. A lépcsőn Mohamed égő tekintete követte. Eszmaíl a falhoz támaszkodott, hogy össze ne essen. Mikor a lépcső fordulójához ért, Mohamed utána szólt:

- Biztos lehetsz benne, hogy én egyedül jobban el tudok szökni. Ne is törd a fejedet rajta. De annyit tudjál, hogy ha csak egy szót is szólsz valakinek arról, hogy én itt vagyok, nem maradsz életben. – Fojtott hangja félelmetes volt. Eszmaíl hátrafordult, ránézett, és intett a fejével, hogy rendben van.

Mire Aszatur felment ebédelni, Eszmaíl már megterítette az asztalt. Amikor látta felfelé jönni, úgy nézett rá, mint ahogy a kutya nézi a gazdája háza előtt ólálkodó idegent. Félig lehunyt szemmel méregette. Szerette volna tudni, hogy a főnöke megérezte-e, hogy idegen van a házban, sejt-e valamit, vagy sem. Nyugtalan volt, nehogy Aszatur valami hangot halljon a padlásszoba felől, és neszét vegye a dolognak.

Aszatur szokása szerint a kis faliszekrényhez ment, kivett egy fél üveg bort, és az asztalra tette. Az asztal két személyre volt megterítve. Aszatur nyugtalan és gondterhelt volt, fejét behúzta a vállai közé.

- Hozz ide gyorsan mindent – hallotta Mohamed az örmény hangját a padlásszobában -, mert én ma nagyon éhes vagyok, és nagyon sok dolgunk van még. Mindjárt hoznak hét-nyolc láda árut, és le kell menned, hogy kinyitogasd a ládákat.

- Főnök, a vendég nem jön?

- Nem. Valami közbejött, nem ér rá. Ideküldte a szolgáját, azt üzente, nem jöhet. Te is jól tudod, hogy Haig úr minálunk nem vendég, olyan neki ez a ház, mintha az otthona volna, akkor jön, amikor kedve tartja, és akkor megy el, amikor akar.

- Akkor megromlik az a sok hal. Nagyon meleg van.

- Én pedig nagyon éhes vagyok.

- Bizony, uram, én is nagyon éhes vagyok. Majd elájulok az éhségtől.

- Két hal elég lesz neked?

- Sok is. Köszönöm.

Az úr és a szolga, mindketten egyet gondoltak: „Egyet Mohamednek adok.” Egyikőjük sem tudott a másik gondolatáról

- Fogd, menj le az üzletbe, ülj le, és ott edd meg – küldte a fiút Aszatur. – Lehet, hogy most hozzák azokat a ládákat. Azt akarom, hogy ott legyél, nehogy a szállítók lecsapják a földre, és minden összetörjön. Néhány láda drága whiskyt hoznak. Maradj ott, amíg én is le nem jövök.

Mohamed mindent hallott, és a hal étvágygerjesztő illata megcsapta az orrát. Csak úgy csurgott a nyála, és teljesen meg is nyugodott, mert senki sem beszélt arról a tangesztániról, aki néhány embert megölt és elszökött.

Visszatódultak emlékezetébe a reggeli események. Hallotta a saját döngő lépteit az utcán, amint ment a tömeg előtt az egyik házból a másikba. Látta Ághá Alí Kacsal arcát, amint a halál fogadására készül, a feleségét, amint elájul, látta a korsót cserepeire hullani a földön a dinnyelében; az utánabámuló emberek arcát; a szejedet, Karím szomszédját, aki be akart avatkozni a dolgába, és azt akarta, hogy dobja el a puskáját; a két asszonyt, akiket leütött a fejszével, hogy az egyik meghalt, a másik megsebesült. A himlőhelyes puskatusra esett a tekintete, jobbra-balra ingatta a fejét, és rángott az arca.

Semmire sem emlékezett abból, amit az előbb álmodott. Csak valami súlyos, sötét emlék maradt belőle. Úgy érezte, hogy már nem akar semmit az élettől. Nem volt már semmi kívánsága, semmi célja. A lepra, amelyet ez a négy erőszakos rabló a szívébe ültetett, begyógyult. Elérte a célját. Már a saját menekülésére sem gondolt. Bosszút állt, és semmiféle vágy nem maradt a szívében, már nem akart semmit. „Egye fene, ha elfognak is! – gondolta. – Én elvégeztem a dolgomat. Ez a negyven-negyvenöt év tisztességes, becsületes élet többet ért, mint száz év szegény és megaláztatás.”

De amikor lépéseket hallott a lépcső felől, gondolatainak fonala megszakadt, pillantása a falmélyedésre esett, és puskája után nyúlt. A lépcső tetején Aszatur görnyedt, sír felé hajló alakja jelent meg. Mohamed félig felegyenesedve, levert arckifejezéssel emelkedett fel, és elvette Aszatur kezéből a szilke vizet és a tányér halat, amit az hozott neki. A tányér

meleg volt, és bizsergette a keze bőrét. Lenyelte a szájában felgyülemelő forró nyálát, és szégyenlős, hálás hangon szólalt meg:

- Uram, bocsánatát kérem, hogy fáradságot okoztam. Isten fizesse meg addig is, amíg talán egyszer én is meg tudom hálálni.

Éppen csak rápillantott Aszaturra, tekintete azonnal a halas tányérra szegeződött. Szégyellt ránézni. Nem tudta, mit is csináljon. Csak állt ott a tányérral és a szilkével, és nehéznek találta őket. A hal párája és illata csiklandozta az orrát.

- Most nincs idő ilyen szavakra. Hamarosan le kell mennem, nehogy ez a fiú megsejtsen valamit. Csak arra ügyelj, hogy innen semmiféle hang ki ne hallatsszon. Ez a fiú hazamegy esténként. Mikor elment, feljövök ide, és szólok neked. Addig ne mozdulj el a helyedről. Elég baj, hogy holdfényes lesz az éjszaka. Nagyon kell vigyáznod magadra. Majd minden utcába csendőrt állítottak. Igaz is, a vizes edényt meg a tálat tedd be abba a ládába, majd magam jövök érte vissza és leviszem, hogy ez a fiú meg ne lássa – és rámutatott az egyik ládára.

Mohamed megint egyedül maradt. Aszatur szavai összevissza szaladgáltak a fejében. Az örmény igazat mondott, holdfényes éjszaka lesz, Mohamed erre nem gondolt, de most neki is eszébe jutott, hogy bizony így van. leült és evett. Érezte, hogy Aszatur az emeleti szobában van. kidagadt az arca a nagy falattól, amit a szájába tömött. Mozgott a szája, ahogy szemét a földre szegezve rágta, nyelte.

Eszébe jutott az az idő, amikor még Perzepolisz hajón dolgozott; minden héten egyszer visszatért a szárazföldre, és Aszaturnál bevásárolt a hajó legénysége számára. Vett szeszes italt mindenféle tarkabarka üvegekben meg dobozos konzervet, kétszersültet és cigarettát, dohányt, a hajó parancsnokának megbízásából. Aszatur nagyon kedvelte, és ahányszor csak odament, hogy átvegye az árut, édességet, csokoládét adott neki ajándékba.

Akkoriban még nem volt se felesége, se gyereke. Szabad volt, mehetett, amerre csak akart. Elvállalt minden munkát, amit csak felkínáltak neki, amikor ráunt, otthagya, és másik után nézett. A tengeröbölben a bűvárokkal gyöngykagylót halászott, lemerülésnél neki volt a leghosszabb lélegzete. Akkor még senkihez sem tartozott. Ott élt egyedül a sötétkék tengeröböl partján, arabok és perzsák között. Mindenütt megkeresett egy falat kenyérré, fehér juhsajtra, olcsó datolyára, szárított halra valót, hogy jóllakassa a gyomrát. Nyári éjszakákon takaró nélkül a datolyapálmák alatti csillogó homokon aludt. Matraca a homok volt, a takarója a hold meg a csillagok fénye. Ha már elunta magát valahol, felkelt és odébbállt. Egy szál magában volt, egyes-egyedül, és a tenger meg a szárazföld mindenütt az övé. De most kötelékek szorították. Sohasem gondolta volna, hogy idáig süllyedhet valaha, hogy elindul a kikötőben, és pénz miatt embereket öl, egyiket a másik után. „Nem, semmi egyebet nem tehettem. Mikor az ember panaszát senki sem hallgatja meg, mit tehet? Odalett a becsületem. Pedig ők voltak, akik igazságtalanul bántak velem. Végül is kihúztam belőlük a járandóságomat a vérükkel. Lesz, ami lesz! Egyszer úgyis meg kell halni.”

Ládanyitogatás recsegés-ropogásának a hangja ütötte meg a fülét, hallotta az idegborzoló, sikongó hangot, ahogyan a rozsdás szögeket húzogatták a deszkából. A hangok Aszatur boltjából jöttek. A közvetlenül alatta levő szobákban már nem érezte az örmény jelenlétét, tudta, hogy már ő is lement az üzletbe.

Úgy látta, hogy most az egész eddigi életétől egy áthatolhatatlan, vastag fal választja el. Elfelejtette Sahrúnak és a gyerekeinek még az arcát is. Mintha már évek óta nem látta volna őket. „Ha bezárnak, meghalok a börtönben. Én még ebben a zugban itt a padláson se tudok nyugton maradni egy napig se, hogy tudnék élni a börtönben? Adja Isten, hogy senki ne álljon elibém, amikor elszököm! Nem vagyok én már senkinek ellensége. Nem akarok több vért ontani. De ha kezet emelnek rám, harcolok ellenük az utolsó töltényig. Milyen hosszú is egy ilyen nyári nap! A tegnapi éjszaka is hosszú volt. Az éjszaka is hosszú, meg a nappal is. De azelőtt a napok nem voltak ilyenek. Alighogy délre fordult, derékba tört a nap, és már el is

múlt a fele. Már sok idő telt el dél óta. Elferdült már a nap útja a láthatáron. De még tömérdek sok idő van hátra, amíg lebukik a tengerbe. Meddig is kell még nekem itt maradnom? Belepusztulok. El kell hogy menjek majd innét, idegen városban kell élnem. Pedig úgy szeretek itt élni. Itt van az otthonom. Meg tud valaki haragudni a saját otthonára? Egpár minden hájjal megkent rabló üzött ki engem erőszakkal az otthonomból. Szeretem a családomat és a szülőföldemet is. Ezek tették, hogy ez a föld, ahol még az úkapáim is itthon voltak, most olyan utálatos lett a szememben, mint az asszonyok véres rongya. Sohase bocsássa meg nekik az Isten!”

Az üres ivószilkét és a halas tálkát eldugta abba a ládába, amit Aszatur mutatott neki, és letakarta egy elgörbült karimájú keménykalappal. Nem törődött vele, hogy Eszmaíl meglátja-e az edényeket, vagy sem, hiszen Eszmaíl tud róla, hogy ő ott van, és az igazán mindegy volt már neki, hogy az ő szökése után gazda és szolgája megmondják-e egymásnak, hogy ő itt volt, vagy sem. De mindent úgy akart csinálni, ahogy Aszatur mondta. Hirtelen belső remegést érzett. Valaki felfelé jött a lépcsőn. Lágyan és lassan lépkedett, mint egy macska. Felkelt a helyéről, megállt, fegyverrel a kezében. A lépcsők felé célzott a puskájával. Ezerféle gondolat kergette egymást a fejében.

Eszmaíl volt. Nyugodtan mutatkozott a lépcsők tetején, és hozott valamit a kezében. Mohamed leengedte a fegyvert, és dühösen suttogetta:

- Mit akarsz itt? Minek jöttél fel?

- Egy falat kenyeret meg halat hoztam neked, fogd, edd meg, éhes lehetsz. Kevés, bocsásd meg. De a kevés is jobb a semminél. Egy hal van a kenyérbe csavarva, vigyázz, ki ne essen. Biztosan nagyon éhes vagy már. – Eszmaíl nevetett, és nagyon örült, hogy sikerült felhoznia az ételt.

Mohamed elvette tőle a lepénykenyérbe csavart ennivalót. Szerette volna megölelni, megcsókolni érte, de Eszmaíl szégyenlőssége és alázatos odaadása zavarba hozta. „Mégis jó gyerek ez. Tisztességes anya tejét szopta” – gondolta.

- Köszönöm a fáradságot – suttogetta. – Ne fájduljon meg a kezed miatta. De igazán nem kellett volna, biztosan a saját ebéded.

Eszmaíl sietősen válaszolt:

- Gyorsan le kell mennem, vissza a gazdához. Nehogy megsejtse, miért jöttem ide. Azt akartam neked mondani, hogy ma este a gazda egy örmény barátjához megy vendégségbe, amikor beesteledik. De én azután visszajövök. Te nyisd ki nekem odalent a kaput. Ha a főnök haza akar jönni, neki kulcsa van. én hármat kopogok, amikor jövök, és te kaput nyitsz nekem.

- Isten fizesse meg – motyogta zavartan Mohamed. – Te jó anyának tiszta tejét szoptad, becsületes gyerek vagy. De nem kell, hogy idejőjjél. Nem akarom, hogy te is bajba kerülj miattam. Én magam kinyitom a kaput, elmegyek, amikor itt lesz az ideje.

A fiú is zavarba jött.

- De ha egyedül leszel, sok veszély fenyeget. Kell, aki előbb megnézi, nem jön-e az utcán valaki.

- Nem, én mikor egyedül vagyok, jobban oda tudok figyelni – mondta Mohamed nyugodt biztossággal. – Ha még valaki van velem, őrá is kell hogy vigyázzak. Jól figyelj mindenre, amit most mondok neked! Ha egyszer kiérek az utcára, ott már ismerem minden árkot, gödröt.

A fiú elszomorodott, de nem szólt egy szót sem. Lehajtotta a fejét, és óvatosan lépkedve lement a lépcsőn.

Mohamed megint egyedül maradt. A kis padlásszobába besütött a nap, tarka foltokat rajzolt mindenhová. Mohamed addig bámulta a világos foltokat, amíg meg nem változtatták a helyüket. Azután a másik foltot nézte, nem is pislogott, amíg csak el nem tűnt az a folt is. Szerette volna, ha már esteledik, ha már nem volna több napfényfolt a padláson. Most úgy tűnt neki, mintha a padlásszobában minden apró-cseprő limlom óriási naggyá, terebélyesen

szélessé növekedett volna valami hatalmas nagyítólencse alatt. Szerette volna, ha valamennyi fényfolt megsemmisül, és a helyüket teljes sötétség foglalja el. Szédülést és súlyos kimerültséget érzett. Még sok tennivaló állt előtte. „Bárcsak most mindjárt felkerekedhetnék és kimehetnék az utcára! Már nincs türelmem itt várni. Ha kiteszem a lábam az utcára, megint olyan ember leszek, mint azelőtt voltam. Itt megfulladok. Nem félek én a haláltól. Olyan az, mint az alvás. Ha féltem volna, nem tettem volna, amit tettem. Otthon ültem volna, és sírtam-rítottam volna, mint a vénasszonyok. Istenem, csak minél hamarabb este lenne, csak jönné már a sötét éjszaka, hogy a szemek kevesebbet lássanak! Minek is jöttem én ide, ennek az örménynek a házába? Szándékomban se volt. Amikor a farkas üldözött, pálmafának láttam ezt a házat, és kényszerűségből felmásztram rá. A farkasok még mindig vonítanak a pálmafa alatt.”

Az imént látott álom fényei és árnyai forogtak a fejében, emlékezetét hol felgyújtották, hol kioltották, és nem tudta, miért. Keserűséget érzett a szívében.

Kibontotta az Eszmaíltól kapott összezsavart lepénykenyeret. Teljesen szétlapított sült lepényhal volt benne, kidülledt szemmel, meredten nézte Mohamedet a kenyér közül. Ráadásul még egy dagadt fekete mazsolaszem is rá volt tapasztva dísznek az oldalára, akárcsak valami szemölcs. A hal egészen laposra nyomorodott Eszmaíl zsebében, mintha a húsát egyszer már megrágták volna, és azután újra feltapasztották volna a vékony szállákra. Ahogy ránézett, felfordult a gyomra. Visszacsavarta a halat a kenyérbe, és letette a lába elé.

Hirtelen csikarást érzett a hasába, és eszébe jutott a kis budi, amely az udvaron nyílt, közel az utcára vezető kapu lépcsőjéhez. Visszatartotta magát, igyekezett túrni a csikarást. De a fájdalom egyre erősebb lett, kízó szelek feszítették a beleit. Összegubbaszkodott.

Megfeledkezett minden egyébről. A fájdalom hullámai görcsökbe rándították a belsejét. Jobbra-balra körülnézett. Nem volt helye ilyesminek ott a padláson. Attól eltekintve, hogy ha majd, amikor ő már elment, Aszatur és Eszmaíl megtalálnák ott azt, undorral utánaköpnének és megátkoznak. Várni akart még egy kicsit, hogy lássa, mi lesz. De égtek a belei. Nem bírta mozdulatlanul ülni. Magába csavarodott, összehúzta magát. Égető bűz facsarta az orrát, amely az ő testéből áradt.

Sietősen magához vette a puskáját, és lefelé indult. A folyosón hallotta Aszaturt, és Eszmaílt beszélni az üzletben, de már arra sem tudott gondolni, mi lenne, ha meglátná valaki. Nem is törődött vele. Kénytelen volt menni, és elvégezni a dolgát. A folyosón sötétebb volt, mint a padláson. Oda már nem sütött be a nap, csak valami tompa, szürkülő alkonyi fény szivárgott be a nyugati országút felől. Lement az udvarra vezető lépcsőkön, és kinyitotta a budi ajtaját.

Ugyanolyan csendesen, mint ahogy lement, visszatért a kis padlásszobába, és visszaült a helyére. Megkönnyebbült. Megnyugodott. Már a nap is kezdett lenyugodni, és most ugyanaz a szürkületi fény áradt szét a padlásszobában, mint amit a folyosón látott. A félhomályban és a csendben színesnek látta a körös-körül felhalmozott üres üvegeket, a sok limlomot. Hirtelen nyugtalanság fogta el a felesége és a gyerekei miatt. „Vajon mit csinálhatnak most? Sahrú okos asszony. Megmondtam neki, hogy ma éjszaka eljövök. Az este nagyon hosszú. Sahrúnak biztosan nem jön álom a szemére, engem vár, és mind csak az úton van a szeme. Pedig bizony meglehet, hogy én már sohasem jutok el Davvászba. Bárcsak máris felkerekedhetnék. De az utcákon éppen ilyenkor a legnagyobb a járás-kelés. Most megy haza mindenki a munkából. Azt mondtam, éjjel megyek. Most még nincs éjszaka. Amikor holdfény van, későn ereszkedik le a sötétség.” Nevetett az arca, ahogy az asszonyára gondolt, aztán merev vigyor fagyott rá. Felállt a helyéről, és az ajtó kicsiny, esőverte, homályos, kerek üveglakocskáján keresztül kinézett a háztetőre. Kint még mindig világos volt. De a nap már a tengerbe veszett, és véres korongja vörös pecsétet nyomott a láthatár homlokára. A part menti széles út elhagyatott volt. Néha egy-egy ember ment arrafelé. Látott egy csendőrt is elhaladni, fegyverrel a kezében. „Philips-puskája van, nem valami jófajta fegyver. Benne

szorulhat a golyó. De amikor új, messzebbre visz, mint az én puskám. Most még nem mehetek el. Úgy látszik, színgaz, hogy nagyon sok embert küldtek utánam. Sok ember is van még ilyenkor kint az utcán. Akárkinek akármilyen dolga volt, a meleg miatt mind mostanra hagyta. Ilyenkor lehül egy kicsit a levegő. De Eszmaíl azt mondta, kihirdették, hogy ma éjjel senki se legyen az utcán. Jó nyugodt a tenger. Olyan, mint az olaj a tűzhelyen, amikor már nem forr. micsoda jó idő a halászatra! Istenem! Hát vajon úszhatok én még valaha, foghatok halat ebben a tengerben?”

Megint visszaült a helyére. Fulladozott a melegtől, azt se tudta, mit csináljon. Mozogni szeretett volna. A csend és a mozdulatlanság nyugtalanította. A nap lassan lenyugodott. És akkor egy macskakölyök nagyságú, óriási patkány pofája bukkant fel előtte a homályban. Kimászott a ládák alól, és szimatolva, habozás nélkül, egyenesen a földre dobott halas kenyér felé tartott. Mohamed meg se moccant. „Úgy látszik, rajtam kívül más kenyérevő is van még itt a padláson. Talán Aszatur ma vendégséget ad? De vajon más napokon mit csinál ez a patkány? Mit eszik? Itt nincs a földön minden nap hal meg kenyér. Búsehrben akkora patkányok vannak, hogy megverekszenek a macskával, nekimennek, és néha még el is kergetik.

A patkány beleharapott a kenyér sarkába, és maga felé húzta. Hirtelen megjelent két patkányfióka is a halas kenyér körül, és egy másik nagy, kövér, barna patkány, még az előzőnél is testesebb. Az ételre vetették magukat. Pirosas, nagy szemük fel-felcsillant az alkony halálsápadt fényében, fogaik ropogását Mohamed a csontjaiban érezte, és végigfutott a hátán a hideg. „Mikor a sírba teszik az embert, ilyenek jönnek, és a húsát szempillantásnyi idő alatt lerágják, felfalják. Pedig ezek még kicsik azokhoz képest. A temetői patkányok akkorák, mint egy borz. Olyanok, akár a gabonát dézsmáló mezeipöckök. Úgy látom, ez itt egy patkánycsalád. Nekik is két gyerekük van, mint nekem meg Sahrúnak.” Elszorult a szíve, és csak bámulta a patkányokat.

A folyosóról Aszatur és Eszmaíl hangja hallatszott. Besötétedett. A folyosó lámpásának vöröses fénye elvegyült a sápadt holdvilággal, amely már besütött a padlásra. A patkányok még ott nyeldesték a kenyér utolsó maradványait. A folyosólámpa gyenge visszfénye sem űzte el onnan az állatokat.

- Én ma este Báhmaníba megyek vendégségbe. Haig nemsokára küldi a kocsiját, hogy odavigyen – hallotta letről Mohamed. – Ott is maradok éjszakára. Te is menj most haza, maradj otthon, ki se mozdulj a házból holnap reggelig. Tudod, hogy ha a csendőröknek a kezére kerül, még a bőröd is lenyúzzák.

- Nincs is nekem az utcán semmi keresnivalóm. Ezek a ládák úgy kifárasztottak, hogy amint hazaérek, nyomban esem az ágyba, mint egy hulla. – Azután hirtelen megkérdezte: - Főnök, nem engedné meg, hogy én itt aludjak? Nem jó, hogy ma éjjel senki sincsen itt a házban.

- Nem. Ma éjszaka zűrzavar lesz a városban, anyád meg egyedül van otthon, és ha nem mennél haza, megijedne, hogy mi van veled. Talán még lövöldözni is fognak. Jobb, ha mellette maradsz. Különb is, a tolvaj nem megy olyan helyre, amit már kiraboltak. Ma éjjel semmiféle tolvaj nem jár ebben a városban.

- Hát jó. minden úgy lesz, ahogyan mondja.

- Bizony. Ide nem jön senki. Egyébként én soha egy fillér pénzt sem tartok a háznál. Amit keresek, mind beviszem a bankba. Ha valaki idejön lopni, a legtöbb, amit elvihet, néhány doboz étel és néhány üveg ital. Ilyen rablást meg senki sem követ el.

- Besötétedett. Akkor hát én megyek, ha megengedi.

- Menj, isten veled.

Mohamed hallotta, amint becsukódott a kapu.

Ismét felkelt a helyéről, és a háztetőre nyíló padlásajtó ablaküvege mögül a part menti utat nézte, amely a *Kuti* nevű angol hivatalnegyed zászlója előtt vezetett. Két vörös üvegű lámpa ült ott az angol zászlók árbocrúdján, akkorák, mint egy négy-öt éves gyerek. Különb sötét volt az út. „Nem szabad arra mennem – gondolta. – A *Kuti* melletti utcán megyek. A konzul házánál hindu katona áll őrt. Az az utca biztosan majdnem üres. És rövidebb is, levágja az útkanyarulatot. Milyen csendes a város! Mintha mindenki meghalt volna.”

Aszatur halk hangját hallotta a lépcső aljáról:

- Gyere le, nincs itt senki.

Mohamed fogta a puskáját, óvatosan kimászott a padlás limlomjai közül, és lement a lépcsőn az emeleti lakásig. Aszatur a folyosón várta. Együtt mentek be a szobába. Tiszta, rendez kis szoba volt, székekkel, asztallal.

- Ül le, zarándok – mondta Aszatur.

Nagyon nyugodt volt, fejét lehajtotta, és a földet nézte, mint akinek idült derékfájása van. dús fehér bajusza volt és piros arca. Azután megszólalt:

- Lassan kiürülnek az utcák, de most még járkálnak kint az emberek. Kihirdették, hogy kilenc óra után senki se legyen az utcán. Még fél óra van hátra.

- Gazda, igazán nagyon kérem, bocsásson meg nekem, amiért a terhére voltam.

- Nincs semmi baj. Tudom én, hogy nagyon csúnyán elbántak veled. Most már mit lehet tenni?

- De azt bizony nem is tudja, hogy miket követtek el azok énellenem azon kívül, hogy elszedték a pénzemet. Én azt mondtam nekik, hogy az ezer tumánomból napi két gheránt* adjanak meg nekem, amíg vissza nem fizették. Bárcsak jó szóval azt mondták volna, hogy nem! De ők mindenki előtt kicsúfoltak.

- Ezután mit akarsz tenni? Hiszen már nem élhetsz többé ezen a tájon. Akárhogy is, valamikor kézre kerítenének.

- Nem, uram, elmegyek innét. Úgy elmegyek, hátra se nézek. Kuwaitba megyek vagy Báhreinba.

- Ha majd azután egyszer a feleségednek meg a gyerekeidnek szükségük lenne valamire, én mindent megteszek, ami csak kitelik tőlem. Mondd meg a feleségednek, jöjjön csak ide hozzám, ha kell neki valami.

- Áldja meg az Isten. De ha az Isten is úgy akarja, magammal szeretném vinni az asszonyt meg a gyerekeket is. Ha el tudok jutni Davvászbá, együtt szökhetünk tovább. Van egy jó csónakom, azzal elmehetünk. De uram, Isten a tanúm, én sohase akartam elhagyni ezt a vidéket.

Aszatur egy pohár teát hozott, és letette Mohamed elé. Mohamed a földön ült törökülésben, puskája a keze ügyében volt. Felnyúlt, elvette a teáspoharat Aszatur kezéből, megelőzte az öreget, hogy ne kelljen lehajolnia hozzá a pohárral. Nagyon jólesett neki a tea. Kis teáspohár volt, hamar ki is itta.

- Hogyan jutsz el innen Davvászbá? Mindenhová csendőrt állítottak.

- Most még nem tudom. Ha kimegyek az utcára, meglátom, mit tehetek. Az igazat megvallva, nem hiszem, hogy csetepaté nélkül elmenekülhetnék.

- Talán ha kerülő úton, az oldalösvényen mennél, és még a hangodat sem hallanák meg, akkor lenne rá remény.

- Az történik, amit az Isten akar. Nem szeretném, ha még valakit meg kellene ölnöm. De ha utamat állják, az utolsó töltényig harcolok ellenük. Inkább halva kerüljek a kezükre, mint élve.

* Gherán: az iráni pénzegység régebbi neve.

- Ha akarsz, maradj itt néhány napig, amíg elcsendesedik minden. Én csak ebben a fiúban nem bízom. De talán csinálhatok veled valamit. Valamilyen ürüggyel eltávolíthatnám egy pár napra. Azután, amikor te már elmentél, megint visszahívom.

- Köszönöm, az Isten fizesse meg. De én azt mondtam Sahrúnak, hogy csak egy napig tart a dolgom. Ő ma éjszaka vár rám. Akárhogy is, am éjszaka be kell fejeznem.

- Ahogy te akarod. – Többet már nem is beszéltek. Az öregember fel és alá járkált a szobában, a természetes Mohamed szégyenkezve ült a földön.

Aszatur csendesen résnyire nyitotta a kaput, és kilesett az utcára. Az utca üres volt. Sápadt, sárgás holdfény lepette el mindent. Az utca végén egy ház vetette háromszögletű árnyékát a földre, és a ház falánál, az árnyékban egy ember alakja vetődött még feketébb árnyéként a földre. Az egész utca sötét volt. Aszatur látta azt az emberi árnyékot, de nem tudta, miféle emberé. Óvatosan becsukta a kaput, és Mohamedhez fordult, aki mögötte állt a lépcsőn:

- Az utca végén áll valaki, nem tudom, ki lehet. Valószínűleg csendőr. Mert ilyenkor senki más nem merne már mutatkozni az utcán. De én már nem látok jól. Lépj ki csendesen, nézd meg, ki lehet. De vigyázz, nehogy meghalljon valamit. Ha megtudnák, hogy itt rejtőzködtél, az nekem is végem volna, meg te sem jutnál messzire.

Mohamed kinyitotta a kaput. Kilesett az utcára, végignézett rajta. A sötét árny már nem volt ott. Mohamed nagyon jól ismerte az utcát. Olyan volt, mint egy könyökben behajlított kar. Azon a végén, ahol a háromszögletű árnyék látszott, elfordult az utca, és egyenesen a tengerhez vezetett. Minden erejét összeszedve meredten figyelte a háromszögletű árnyékot. Először nem látott senkit. De egyszerre csak hirtelen sötétebb lett az árnyék, valaki megmozdult ott a sötétben. Mohamed elment a sarokig, és ott megállt. Jól látta, hogy egy csendőr áll ott, puskája csövének elmosódó, halvány fénye úgy villant meg a sötétben, mint egy ezüst cérnaszál. Alacsony embernek látszott, hosszú haja volt, mint a tangesztániaknak.

Mohamed becsukta a kaput. Aszatur egy lépcsővel magasabban állt, mint ő. De Mohamed még így is magasabb volt nála. Aszatur vállára tette a kezét.

- Gazda, az Isten adjon magának hosszú életet – mondta. – Én most elmegyek. Gyorsan zárja be az ajtót utánam, és menjen fel. *Tevét látott, de nem látta.* Viszontlátásra az utolsó ítéletkor. Nagyon nagylelkű volt hozzám. Bárcsak megoszolhatnám valamikor. Legyen nyugodt, ha agyonütnének, se mondanám meg soha senkinek, hogy itt rejtőzködtem.

Azután megnyitotta a kapu egyik szárnyát, hatalmas termetét átbujtatta a résen, csendesen becsukta a kaput, és a küszöbről gyorsan az utca szélére osont. Most már nem volt ott a fekete árny. Hosszú ugrásokkal eljutott az utca közepe tájáig. Ott két lépcső vezetett fel egy kis kapualjba. Felment, megállt, hátát csendesen a kapunak támasztva. Tekintete a csendőrön volt.

Most már jól láthatta. A kapualj, ahol meghúzta magát, alig négy méternyire volt onnét, ahol a csendőr állt. Mohamed szeretett volna odamenni egy pillanatra a fal sarkához, hogy ott végignézhessen a tengerpartra vezető hosszú utcán. Gondolkozott. „Vajon egyedül van-e ott az a csendőr?nem hiszem, hogy annyian volnának, hogy ide a közelbe még egyet állítottak volna. De a tengerpartra biztosan sok csendőrt küldtek. Nem jó út ez. De mégiscsak jobb, mint a többi.”

A csendőr megint visszatért a fal sarkához. Végignézett az egész utcán. Azután a zsebébe nyúlt, cigarettát vett elő, sercentett a gyufával, és rágyújtott. Mohamed figyelte. Látta, hogy nagyon fiatal. „Nem lehet több huszonegy-huszonkét évesnél. Azt hittem, tangesztáni, de nem az. Vajon hol szerezték ezt, honnét hozták ide, hogy csendőrt csináljanak belőle? Ez a szerencsétlen talán még löni se tud. Csinálnom kell valamit, hogy az a lövés ne dördüljön el. Akárhová való ez a legény, végtére ő is ember, no meg kiabálni biztosan tud. Nekem most még egy macska hangjától is óvakodnom kell, hát még egy emberétől.”

A csendőr megint elindult. Most abba az utcába, amelyiknek egyik kapujában Mohamed állt. Egy-két lépést tett, aztán megállt. Nem volt messzire Mohamedtől. Mohamed még a lélegzését is hallotta, ahogy megszívta a cigarettát. A parázs megvilágította az arcát. Mohamed a falmélyedésből fél szemmel őt figyelte. A csendőr csak egy pillanatra állt meg. Fegyvere a vállán, történetkájája tele volt történettel. Az utca közepén állt, és most az utcának azt a végét nézte, ahol Aszatur háza volt. „Hová nézel, te marha? Ott ugyan senki sincs. Én itt állok, két lépésre tőled. Gyere csak előbbre egy kicsit. Ahá! Még egy kicsit! Így már jó!”

Mohamed egy ugrással rávetette magát. A földön hemperegtek. Mohamed bal kezével gyorsan elkapta a fiatal csendőr torkát, és kegyetlenül megszorította. A csendőr hanyatt fordult a földön. Mohamed ráesett. Habozás nélkül súlyos ökölcsapást mért a bal halántékára. A fiatalember tagjai elernyedtek, orrán-fülén szivárgott a vér. A szeme nyitva maradt, és Mohamed arcába bámult. Ajkai reszkettek. Mohamed ügyesen leugrott róla, felemelte, a kapualj lépcsőjére ültette, és a falhoz támasztotta. A fiatalember eszméletlen volt és hörgött. „Aludj csak itt nyugodtan, és csak akkor ébredj fel, ha én már elmentem.”

Leszedte a fiúról a fegyvert és a történetkáját, és a saját vállára vetette. Megnövekedett a terhe. „Nem árt, ha a munkát biztonságosan végzik el. Így én most két embert érek.”

A fal mellől átment annak az árnyékot adó falnak a sarkához, ahol az imént még a csendőr állt, és ott fellélegzett. De csodálkozva látta, hogy a tenger felé vezető utca üres. Azután elindult a fal sarkától, és a házak tövében óvatosan haladt a tenger felé.

Egy keresztutcához ért, mindkét oldalról csak néhány ház keretezte. A falak árnyékában haladt, és a puskáját úgy tartotta a jobb kezében, mint egy mérlegkart. A zsákmányolt fegyver meg a vállán lógott.

A házak hamar elfogytak, már az utca végén haladt, és a konzulátus előtti nagy térre érkezett. A téren itt-ott pislákoló villanylámpák fojtott fénye ontotta könnyét a holdvilágos éjbe.. csak az a két lámpa égett piros fénnel, amelyek a hajókat igazították útba az angol negyed zászlótartó árbocairól, vérszínűre festve maguk körül a holdfényt. Az utca végén álló épületen túl szabad térség következett. Ott megállt, és jól körülnézett. Két csendőr állt a tér közepén, egymással beszélgettek. „El kell lógni innen, amíg nem késő, mert ha többen is összeverődnek, még rosszabb lesz – gondolta magában. – Ezt a kettőt még le tudnám löni. De mennyivel jobb volna, ha öldöklés nélkül szabadulhatnék! Csak hogy aligha sikerül. Ha így, egyenesen akarok továbbmenni, meglátnak. Ki kell találnom valamit, hogy félrevezessem őket. Istenem, benned van minden reményem.”

A tekintete egy kőre esett, olyanforma volt, mint az öklömnynél kicsit nagyobb, gömbölyű, illatos, finom sárgadinnyécské. Több kisebb-nagyobb kő is hevert ott a földön. De ő mégis ezt a dinnyécske formájú gömbölyűt vette fel, és tiszta erőből elhajította, úgy, hogy tíz-tizenöt méterrel a csendőrökön túl esett le. A két csendőr hirtelen megriadva a kő felé rohant, és izgatott keresésbe fogtak a hely körül, ahol a kő leesett.

Mohamed nyugodt, hosszú lépésekkel ment keresztül a téren, egyenesen a tengerpart irányába. „Először azt fogják hinni, hogy én is csendőr vagyok, mint ők.” Egyáltalán nem is igyekezett elrejtőzni. A tér nagy volt és üres. A csendőrök jobb felé futottak el. Távolabb egy hindu szpáhi állt őrt az angol konzulátus előtt. Mohamed azt gondolta: „Az örnek nincs joga löni. Őfelőle nyugodt lehetek.” A csendőröktől távol, de velük egy irányban haladt a tenger felé. Amikor túljutott a csendőrökön, hátat fordított a tengernek, hogy továbbra is figyelemmel kísérhesse őket, úgy ment hátrálva, de a háta mögött is állandóan figyelte az utat. Szinte az egész lénye szemmé változott. Lükettett a feje. Érezte a távolságot önmaga és a tenger között.

Egyszerre csak mind a két csendőr meglátta, feléje rohantak, és egyikük ráfogta a puskáját.

- Ha az életetek kedves, maradjatok veszteg ott, ahol vagytok – kiáltotta feléjük Mohamed. Megcélozta őket a fegyverével. Az egyik csendőr lelassította a lépteit. A másik, aki ráfogta a puskáját, ordított:

- Ha az apád fia vagy, nem mozdulsz el a helyedről. Ha megmoccansz, megöllek.

Mohamed, egyre csak hátrafelé lépegetve, folytatta útját a tenger felé. Közben a csendőrökre célzott a puskájával, és mindent érzékelt maga körül, de figyelmét főleg a két csendőrré irányította. Teste már érezte a tenger sós nedvességét. Ugyanaz a csendőr, amelyik ráfogta a fegyverét, megint rákiáltott:

- Ne akard, hogy én legyek az oka a halálodnak. Ha velünk jössz, nem bántunk. – De ebben a pillanatban lövés reszkettette meg az elhagyatott tengerpart fülledt levegőjét, és akkor az a csendőr lerogyott a földre. A másik ott állt, fegyverrel a kezében.

- Te meg fordulj már vissza. Nincs veled semmi dolgom – kiabált rá Mohamed.

Néhány csendőr fekete árnya a tengerpart környéki utcákból a térre bukott, és onnan tovább, a tenger irányába. Mohamed hátrafelé lépdelve már el is érte a tengert. Magasan volt a víz színe, csak két méterrel a part alatt. Mohamed a part szélén egy pillanatra habozott. A fekete árnyak közül az egyik rákiabált:

- Dobd el a fegyveredet. Úgyse tudsz menekülni.

- Férfi nem dobja el a fegyverét. Gyere ide, vedd el – kiáltotta vissza Mohamed.

Még egy lövés dördült. Azután még néhány további követte. És Mohamed háttal a tengerbe esett.

Az égen, sötétkék háttérben, ragyogott a széles képű hold. Olyan kék volt a mennybolt, mintha fekete és kék tintát keverték volna össze, amikor festették. A csillagok és a hold mint tiszta gyémántdarabok rajzolódtak ki rajta. Áttetszően tiszta volt a levegő. Sehol egy felhő. Az alkonyatkor még nehéz, sűrű köd már teljesen feloszlott, nyoma sem volt sehol. Lány északi szél fújdogált. A pálmaligetek feketeségéből föl-fölhangzott néhány bagoly panaszos huhogása, megtörve a csendet, súlyosbítva az éjszaka elfülő lélegzetét.

A tangesztániak kis csoportokban gunnyasztottak a nyirkos homokon, mint egy-egy homokbucka a pusztaságban. Minden idegszálukkal azt a két csendőrt figyelték, akik ott ültek szemben a kunyhóval. Valamennyien azt várták, hogy történjen valami. Fáradt testük a homokba mélyedt, szívük csupa nyugtalanság volt, csupa indulat.

Senki sem beszélt, senki sem mozdult. Csak olykor-olykor fordult meg egy-egy fej a környéket kutatva, de a szemek minduntalan körbefürkészték. A falubeliek, jó barátok, a napi munka után esténként összegyűltek az öreg tövises parkinsoniafa alatt, a falu víztárolója mellett, és ki-ki a maga dolgáról, életéről beszélt, de szürkületkor szétoszoltak, mindenki ment a maga otthonába.

Aznap este minden másként történt. Senki sem volt a nagy parkinsoniafa alatt, mind odagyűltek Mohamed házához. Mindenki tudta már, hogy mit követett el Mohamed, és miért érkeztek a csendőrök. A csendőrök idegenek voltak, olyan szemmel nézték őket, mint a hindukat vagy az angolokat. Most mindnyájan itt ültek kint a pusztában, hogy lássák, mi fog történni. A pusztaságot nehéz, baljós várakozás ülte meg.

A két csendőr ott ült egészen közel a kunyhó ajtajához, távolabb a falu népétől. A kázerúni csendőr elszunyókált. Már éjfélre járt, egyre szélesebben ragyogott a hold. Erősebben fűjt már az északi szél is, megborzongatta, hűsítette az emberek hátát. Az azerbajdzsáni csendőr nem tudta, mitévő legyen. Nyugtalankodott. Úgy érezte magát, mintha idegen országba került volna. Minduntalan jobbra-balra tekingetett. Haragudott arra a sok tangesztánira, akik körülülték őket, és egy árva szót sem szóltak hozzájuk. Bárcsak szétozlathatná őket. De ezek mind helybéliek – nem merete megtenni. Annyira egyedül érezte magát, hogy elfogyott a türelme. Senki sem beszélt. A társa is rendületlenül szunyókált. Ő maga nemrég jött ide, ebbe a kikötővárosba, még nem szokta meg a levegőjét sem.

A kázerúni csendőr összerázkódott, felegyenesedett és megszólalt:

- Nagyon fáradt vagyok, leteszem a fejemet, szundítok egyet. Költs fel, ha valami történik.

Az azerbajdzsáni csendőr dühösen nézett a társa szemébe:

- Most van ideje az alvásnak? Egyszer csak idejön!

- Jól van, hadd jöjjön. Én mit tehetek veled?

- Mit csinálunk veled?

- Igen. Én kérdezek téged, mit teszünk veled?

- Hát lelőjük.

- Te aztán lelővöd. Mint ahogy lerúgod az istálló tetejét.

- Pfúj! Micsoda beszéd ez?

A kázerúni csendőr nevetett, de már nem akart szunyókálni. Kiment az álom a szeméből. Tovább beszélt:

- Na gyere, szórakoztatlak, hogy ne unatkozzál, elmondok neked egy mesét. Azt mondják, amikor az Isten megteremtette ezt a világot, és szabadon engedte benne az élőlényeket, minden városba egy-egy ördögöt is küldött, hogy az emberek hitét próbára tegye. Előhívta Gábiel arkangyalt, adott neki egy zsák ravasz furfangos ördögöt, és azt parancsolta, hogy a nagyon nagy városokba, mint Teherán, Síráz, Búsehr meg Iszfahán, két-három ördögöt dobjon le, a kis városokba, mint Kázerún vagy Borázdzsún, egy is elég. Gábiel hát fogta az

ördögökkel teli zsákat, a vállára vetette, és meglibbentette a szárnyait. Előbb a nagyvárosok fölé repült, és onnan a magas égből ledobott mindegyikre két-három ördögöt. Amikor Kázerún fölé érkezett, látta, hogy az nagyon kis város, és azt gondolta magában, hogy ezeknek még egy ördög is sok. Azért benyúlt a zsákba, hogy ledobjon egyet, de úgy elügyetlenkedte, hogy a zsák szája egyszeriben kinyílt, és zsupsz, ami ördög csak volt még benne, mind kihullt belőle. Kázerúnra pottyantak, és szaladtak a Fogadalmi Kertbe, hogy elbújjanak a narancsfák között. Gábielnek még a szava is elállt. Gondolta, nagyon rossz ez így, most már hogyan fog az Istennel elszámolni? De hát akkor már nem tehetett semmit. Nem fogdoshatta össze a szétszórt ördögöket. Visszafordult, ment egyenesen Alláh trónjához, hogy megvallja, bizony elügyetlenkedte a dolgot. Belenézett a zsákjába, látta, hogy maradt még ott a fenekén egy rusnya, döglődő ördög. Útközben azt az egy nyamvadtt ördögöt ledobta Iszfahánra. Hát most megérthetted, hogy miért is olyan körmönfontan furfangos a kázerúni ember esze járása. És hogy miért vezeti az orránál fogva még a nagyvárosi iszfahánit is.

Az azerbajdzsáni csendőr elvigyorodott. És kajánul megkérdezte:

- Hát akkor vajon hányat dobhatott le a mi vidékünkre, Tabrizra?

A társa megszeppent erre a kérdésre, és sértődött hangon felelt:

- Nem tudom. Az is lehet, hogy a te vidékedre már egy se jutott. Az isten tudja! Csak azért meséltem el neked, hogy tudjad: ha én egyszer mondok valamit, jobb, ha hallgatsz a szavamra. Akárhogy is, én kázerúni vagyok. Ami ördög csak volt Gábiel zsákjában, mind összegyűlt a mi városunkban. Most nézd meg jól ezeket a tangesztániakat itt körös-körül. Ezeknek mindnek puska meg tízlövetű pisztoly van az inge alatt. Azonkívül ebben a pusztában, amerre csak ellátsz, mindenfelé puska meg mauser van elásva a homokba. Ha csak a kezed is fel akarnád emelni ellenük, mielőtt még mozdulhatnál, elbánnak veled, és úgy lapulsz széjjel a földön, mint a tehénlepény. Aki idegenből jött ide, akkor fogja kiismerni ezeket az embereket, amikor a teve meglátja a saját farkát.

Az azerbajdzsáni csendőr nagyot nyelt. Amíg a társa beszélt, annak a száját nézte, de most hátrafordult, és újra a tangesztániakat figyelte, akik hallgatagon ültek a homokon.

- De akkor mit mondunk a főhadnagynak? – kérdezte. – És ha az a gyilkos idejön, maradjunk ülve, és nézzük?

- Csak annyi ész adjon neked az Isten, amennyi egy tyúknak van, énnekem meg három mázsa pénzt! A főhadnagy most leissza magát pálinkával. Te nem tudod, hogy elvesztette a fejét! Az istenre mondom neked, ha talált volna egy lyukat, száz tumánt adott volna érte, csak hogy elbújhasson Mohamed elől. Ezek teherániak. Ha hasonsimítod őket, besárgítják a nadrágjukat. Ezeknek volna bátorságuk, hogy egy tangesztánira kezet emeljenek? Minket, szerencsétleneket állítanak ide a golyók elé, engem meg téged, ők maguk mennek szórakozni. – Ásított egy nagyot és hozzátette: - Én most álmos vagyok. Nyújtózkodj el te is, aludjunk reggelig, azután majd meglátjuk. – Azzal a feje alá tette a puskáját, és lefeküdt a földre.

Az azerbajdzsáni csendőr zavartan motyogta:

- Az isten áldjon meg, hogy aludjunk itt ezek közt a tangesztániak között? Még fölfalnak.

- Te csak aludj – morogta a kázerúni -, jobb az úgy. Ne törjünk borsot az orruk alá. Nincs ezeknek mivelünk semmi bajuk.

Az azerbajdzsáni megint körülnézett, végigmérte a tangesztániakat és megkérdezte:

- Hányan lehetnek?

- Nem tudom. Húszan, harmincan vagy talán ötvenen is.

- Kérdeznék én valamit.

- No.

- Hány embert ölt meg az a Mohamed?

- Ötöt. Egyet megsebesített. De lehet, hogy már az is meghalt.

- Fényes nappal?
- Fényes nappal.
- Kell hozzá bátorság, hallod-e.

- Magadnak mondd! Az az egy ember fényes nappal, ezrek szeme láttára útnak indult a városba, és jó néhány embernek ellátta a baját. Ezek, akik itt mind egy nyájból valók ővele, ilyenkor éjfél tájban, a saját házuk tájékán, itt, ahol ők vannak itthon, ne tudnának kettőnkkel elbánni?

- Bárcsak több csendőrt küldene ide a főhadnagy!
- Hol van annyi csendőr! Hát hány csendőr van egész Búsehrben?
- Ha ezek megölnék minket, a kormányzó mindnyájukat felkötötte.
- Ha én nem élek, akár a kormányzónak se legyen már a nyakán a feje. Ha mi meghaltunk, mire jó az egész világ? Én bizony még nem is láttam embert, aki ilyen számár lett volna, mint te.
- Hát mit csináljunk?
- Dögölj meg! Fogd magad és aludjál!

Az azerbajdzsáni csendőrt elfogta a félsz. Minduntalan forgott, körbe-körbe kémlelt. Úgy rémlett neki, hogy a tangesztániak felkeltek, és óvatos léptekkel közelednek hátulról, hogy megfojtsák. Megborzongott. A társa lehunyt szemmel feküdt, nyugodtan lélegzett. Jól benne voltak az éjszakában, a holdfény minden apró sugarát elnyelte már az ég. Ami meleg csak maradt még a földben, azt az északi szél mind felszippantotta.

A tenger gyorsan mélyült. Ezen a partszakaszon egy mélyedés volt, amely meredek lépcső gyanánt haladt lefelé, a víz kétembernyi mély volt. Mohamednek még a jobb kezében volt a puskája. Úszott a víz alatt. A ruhája felfúvódott, és úgy lebegett körülötte, mintha léggömbök tartották volna. „Gyorsan el kell távolodnom innét, nehogy a ruhámba szorult levegő felbugyborékoljon a víz felszínére; ha meglátják, fölfedezik, hol vagyok, és rám lőnek. Ez a Philips-puska semmire se jó már. Jobb az én puskám.”

Egy pillanatra abba hagyta az úszást, lökött magán egyet, a vállára vette a saját puskáját, a zsákmányolt tölténytartót és puskát pedig leoldotta magáról, és elengedte a vízben. „Menjete nyugodtan. Menjete a halakhoz!”

Gyorsan úszott, és a teste körül lebegő vékony vászonköpenyt magához szorította. A víz langyos volt. „A part közelében szelíd a víz. De ha beljebb kerülök a tengerbe, hűvös lesz.” Amennyire csak telt tőle, igyekezett eltávolodni a parttól. Tudta, hogy itt még elérheti a golyó. Új erőt érzett az ereiben. Csak ez a holdfény ne volna! Nem dugom ki a fejem a víz alól. Melyik fickó tudna eltalálni egy szempillantás alatt, amíg lélegzetet veszek? De azt sem akarom, hogy megtudják, merre tartok. Azt hiszik talán, hogy eltalált egy golyó, és most ott várják a parton, hogy felvesse a holttestemet a víz. De megsegített az Isten, a golyó csak a fülcimpám mellett zúgott el. Nagyon messzire el kell távolodnom a parttól. Végiga víz alatt fogok úszni. Jó lesz, ha bírom szusszal. Attól félek, megöltem azt az embert.

Befelé úszott a tengerbe. Súlyosabb volt a ruhája, mert kiszorította alóla a levegőt, és így az úszás még inkább nehezebbre esett. „Ha nem volna rajtam ruha, úgy úsznék, mint a hal. Ezerszer hála az Istennek, hogy nyugodt a tenger. Ha hullámok lennének, a víz visszafordítana a part felé. Még mindig golyótávolságon belül vagyok. Úsznom kell még befelé, azután majd balra kell fordulnom.”

Végre azt hitte, hogy már nem érheti el a golyó, és bal felé fordult. Még mindig a víz alatt úszott. „Ha elhagytam a ghávami víztartályt, egy percre kiemelhetem a fejemet a vízből, hogy jó nagy lélegzetet vehessek. Bárcsak ne volna ruha rajtam!”

A puska akadályozta kezét-lábát. A hátáról minduntalan a mellére csúszott. „Elfelejtettem a parton szorosabbra húzni a szíjat, akkor jobban a testemhez tapadna. No de mindenre nem gondolhat az ember. Milyen jó, hogy megszabadultam attól a Philips-puskától meg a töltényektől. Most a tenger fenekén vannak.” Már alig bírta szusszal. Víz ment az orrába, és égette belülről. Úgy gondolta, hogy talán már a ghávami víztartály környékén jár.

Egy kicsit fölemelkedett a víz felszíne felé, és lassan kiemelte a fejét a vízből. Néhányszor egymás után lélegzetet vett, és hirtelen visszafordult, visszanézett a part felé. Távol volt már a part. A *Kuti* negyed zászlórúdjain villogó két útjelző piros lámpa megnyugtatta, hogy jó messzire bent jár a tengerben.

Ennek örült. Elhagyta a ghávami víztartályt is, és a temetővel került szembe. „Lehet, hogy a temetőben is csendőroket rejtettek el a sírboltok alatt. Egészen Benmane-ig víz alatt kell maradnom. Csak az a baj, hogy átnedvesedhetnek a töltényeim. Még jó, hogy beolajoztam őket. Mostanáig jól haladtam. Lássuk, mi lesz ezután. Ahogy az Isten akarja.”

Úszás közben rövidebbre csatolta a puskája szíját. „Így most már jobb.” Onnan már nem látta a konzulátus előtti partrészt. A ghávami víztartály eltakarta előle. Most már kiemelhetette a fejét a vízből. „Ez a köpeny is csak bajnak van velem. De hát szükségem lehet rá. Még vadonatúj.” Már nagyon magasan járt a hold, egyenesen a szemébe sütött, áttetsző, tiszta fénye szinte táncolt a vízen. „Ha most egy halászcsónak bukkanna fel előtte, mi az ördögöt csinálnék. De az a jó, hogy errefelé senki se jár halászni. Mindenki a másik oldalra megy.”

Nyugodtan, teljes erővel úszott. Öröm hullámozott a szívében. Messze került a parttól. Már elhagyta a Szaádat iskolát és a zsidó temetőt. Azután elmaradtak az admirális

épületének magas tornyai is, amelyek úgy meredeztek ott a tengerben, mint két fekete óriás. „Na, én jól ellógtam!! De annak a szerencsétlen csendőrnek vége. Azt hitte a mafla, hogy mert csak a tenger van a hátam mögött, nem tudok elmenekülni, és ő el tud fogni. Ostoba fickó! A saját számárságának esett áldozatul. Nekem nem volt egyéb választásom. De hátha csak megsebesült. Adná az Isten!”

A szíve mélyén örült. Megszokta már, hogy felöltözve úszik. Csak a töltények miatt volt nyugtalan, nehogy vizet kapjanak. Úgy gondolta, még előfordulhat, hogy lövöldözésre kerül a sor. „Biztosan Davvászba is elküldték egypár emberüket. De az én pajtásaim is ott vannak ám! Ha kell, az utolsó töltényemet is a csendőrökre lövöm. Mit nem képzelnek!”

Hirtelen éles fájdalom hasított a lába szárába, az egész testét átjárta. Egy angolna ügyességével fordult meg a vízben és alámerült. A feje fölött fűrészhal siklott fűgén a vízben. A hal is rögtön megfordult, lemerült, és erős fűrészfogaival ismét nekitámadt. Egy pillanatra felvillant előtte az álma, de nyomban eltűnt. A fűrészhal most a hasa alá került, de ő nem hagyott időt az újabb támadásra, előhúzza az övéből a kését, a fogai közé szorította, majd ügyesen az állat nyaka fölé került, és pillanatnyi tétovázás nélkül mindkét kezével megragadta a hal erős állkapcsát, amelyben éles fogai villogtak.

A fűrészhal kígyózva próbált menekülni, és Mohamedet jobbra-balra rángatta. Mohamed jól tudta, hogy semmi esetre sem engedheti el a fűrészét. Tudta, hogy akárhol máshol fogja meg, kisiklik a kezéből. Látott ő már fűrészhalat azelőtt is. De még egy sem akaszkodott így rá a tengerben, gyűlölte ezt a vízi ragadozót. A nagy, éles fűrészfogak a kezébe fűródtek, érezte a tenyeréből kicsorduló vér égető melegét. A fűrésznek a tövét markolta, ahol a fogak még távol voltak egymástól. De élesebbek és nagyobbak voltak, mint az elülső fogak.

Tudta, hogy mindkét keze összevissza van már harapdálva. A sós víz marta a sebeit. Igyekezett az ujjait a fogak közti résekbe csúsztatni. Bal keze ujjait a fogközökbe dugta, és a jobb kezét erősen a bal kezére kulcsolta. De néhány éles fog megint behatolt a tenyere húsába. Nem tehetett semmit. A hal ide-oda forgatta. Hol alámerült, hol felemelkedett a víz színére, és erős farkával csapkodta a vizet. Mohamed ellenállt, nehogy ledobja magáról. Ki akarta fárasztani az állatot. A hal hirtelen lemerült a tenger mélyére, és gyorsan haladt közel a tengerfenékhez, magával vonszolva Mohamedet. „Ha nagyon messzire beúszik, a tenger közepéből már soha nem tudok visszajönni. Végezni akar velem. De ő is megijedt. Ha nem félne, nem menekülne befelé a tengerbe. Ha messzire hurcol, elvesztem.

Gyorsan és ügyesen kirántotta a kését a fogai közül, hirtelen belesúrta a hal puha torkába, aztán egész erejével végighasította az állat hasát.

A hal nagyot fordult, és keringeni kezdett. Mohamed egyik kezével még fogta a fűrészét. Késének éle most már nem tudott továbbhatolni. Megakadt egy csontban. Gyorsan kirántotta, és felülről is a hal nyakába döfte. Az állat teste ellankadt. Körülötte fekete vér táncolt, keringett a sós vízben.

Mohamed végre elengedhette, de a kése ott maradt a fűrészhal testében. A tenger a halat, mint a vízzel átitatott vattát, ernyedten dobálta ide-oda, majd lassan-lassan a felszínre emelte. Mohamed kifulladt. Nagyon sok vizet ivott. Ügyesen feltornázta magát a víz színére, egymás után többször mély lélegzetet vett, köhécselt, égett a torka. „Nem sok híja volt, hogy meg nem fulladtam. Micsoda ereje van! hát ezt bizony nem gondoltam volna. Istenem! Micsoda állataid vannak! Több eszük van, mint egy embernek.”

Onnan, ahol most volt, már csak a piros lámpák fényét láthatta, azt is csak nagyon messziről. Felismerte a Dzsafré-parti pálmaliget fekete árnyékát. De nagyon messzire került a parttól. „Még legalább egy fél órát kell úsznom. Milyen mélyen behúzott a tengerbe! Megsegített az Isten, nagyobb hallal is találkozhattam volna. De azt hiszem, legelőször sokat kiharapott a lábam húsából.”

Lenyúlt és végighúzta a kezét a lába szárán. Nem tudta pontosan, hol lehet a seb, tapogatózva kereste meg a kezével. Nagy, hosszúkás seb volt, belefért az ujjá. A seb nem fájt ugyan, de fájt az egész teste. „Hogyan tudok én majd evezni ilyen kézzel meg lábbal? Sahrú kell hogy segítsen. Milyen jó asszonyom van! Mennyit dolgozik, hogy tűri ezt az én indulatos, rossz természetemet. – Azután megint a sebesült kezére, lábára gondolt. – A sós víz jót tesz a sebnek. Elállítja a vérzést. Erre a tengeri kalandra bizony nem számítottam. Még jó, hogy a kés is nálam volt. Milyen kár, hogy benne maradt a hal testében.”

Gyorsan úszott a Dzsafre-part felé. Reménykedett. Ráfeküdt a vízre, hogy kipihenje magát egy kicsit. De a ruhái elnehezedtek, alig tudta egyensúlyban tartani magát. Néhány csónakot meg egy vitorlást látott a parton kikötve, ott ringatóztak a szelíd hullámokon. Odaúszott, aztán nyugodtan alámerült, és az egyik csónak alá került. Egyszerre úgy érezte, hogy hirtelen minden ereje elhagyta. Sok vért is vesztett. Sebes keze a csónak széléhez tapadt. Nagyon lassan felkúszott, a csónakba húzta magát. Úgy érezte, hogy már mozdulni sem tud.

Megnézte, mekkora a lábán a seb. Mély és hosszú vágás volt. Még szivárgott belőle a vér. A keze is össze volt vagdosva. Köhögés fogta el, de nem mert hangosan köhögni. Nagyon közel volt Dzsafre falu. Marta a torkát a sós víz. Nagyon sokat ivott.

Lefeküdt a csónak fenekére. De abban a szempillantásban ismét felült, néhányat böfögött, és kihányt pár kortynyi sós vizet. Nehéz volt a feje. Víz ment a fülébe is. Megint lefeküdt a csónak fenekére. A csónak teljesen üres volt, csak egy kis víz volt a fenékén. Rothadt hal szagát érezte. „Halászcsonak, persze hogy halszaga van. de azt hiszem, benne maradhatott valami hal, és megrohadt.”

Saját magától is undorodott. Csikart a hasa. Nehéz keserűség nyomta a szívét. „Bárcsak ott haltam volna meg a tenger közepében. Milyen jó is lehet, ha az ember a tenger mélyén múlik ki. Jaj, istenem, ha az asszony meg a gyerekek nem volnának, nem kerültem volna én ilyen helyzetbe. Milyen szívós bennem az élet. Olyan vagyok, mint a kutya, hét életem van. hol kezdtem az életet, és hová jutottam. Tangaknál a csatában tíz-tizenkét embert öltem meg. Itt meg hat-hét embert. Minek? Miért? Miért is van igazságtalanság a világon? Miért kell kihasználni, becsapni az embereket? Mennyit könyörögtem nekik!” Elszorult a torka, undorodott önmagától.

Fel akart kelni, hogy elinduljon. De olyan nehéznek érezte a testét, mintha a hátát a csónak fenekéhez szögezték volna. Nem tudott felállni. „Leestem a lábamról. Itt maradok még egy kicsit, kipihenem magamat. Nem lehet! Mennem kell gyorsan, kiszáritom ezeket a töltényeket. Késő van. sahrú vár. Nagyon nyugtalan lehet szegény. Nagyon késő éjszaka lehet már.”

Lábát a part nyirkos homokjára tette. Sántított. „Különös vaját köpültem én, csak író lett belőle. Jól nézek ki, ha ilyen állapotban akarok Davvaszban megküzdeni a csendőrökkel. Ember! Szedd össze magadat! Tán most jöttél vissza az ohodi csatából? Hány karmolás van rajtad, hogy úgy jársz, mint a szamár, amelyiknek elütötték a lábát? A munka nagyobb része még hátravan. Még a csónakodba kell vened a feleségedet meg a gyerekeidet.” Csendesen elnevette magát. Már nem volt dühös. Új erő támadt a testében. Valami korlátlan szabadságot érzett maga körül. Megint a szárazföldön volt, és szabad volt, és senki sem állta útját, és közelebb volt már az övéihez.

Bement a pálmaligetbe. Kezébe vette a puskáját. Előbb jól kirázta a csövéből a vizet. Azután lassan kinyitotta a závárt, és kivette az üres hüvelyt. „Ezzel a tölténnyel terítettem le a csendőrt a tengerparton. Most itt van a hüvely puskapor nélkül, golyó nélkül, az az ember meg biztosan ott fekszik élettelenül.” Néhányszor erősen belefűjt a puskacsőbe, aztán továbbindult.

A fejszéje is a tengerbe veszett, még csak azt se tudta, mikor és hogyan. „Hova is eshetett? Mikor esett le? Biztosan akkor, amikor a vízbe ugrottam. Vagy talán amikor azzal a

hallal veszkődtem. De nagy kár érte! Magam készítettem. Ha nem én magam csináltam volna, nem bánnám ennyire. Kár! Biztosan a tengerbe esett.”

A puskát a vállára vette, a csövével lefelé, a puskatussal felfelé. Elindult a pálmaligetben. A ruháiból víz csepegett a földre. Dzsafrét hamarosan elhagyta, és Davvász határába érkezett. A tengerparttól a pálmaliget belseje felé tartott. Minden elhagyatottnak és üresnek látszott egészen Bakhtiárig, ahol a csónakját hagyta. Már nem is volt messze. A faluban senkit sem látott. Csak a hold ült fent az égen, és figyelte a földet.

A kunyhó ajtajában megjelent Sahrú feje. A gyerekek bent aludtak a kunyhóban. Az éjszaka múltó pillanatai súlyosan neheztedtek a szívére. A holdfény égette, nyugtalanította. Utálta most a holdat. Néhányszor már felkelt, a kunyhó ajtajához ment, megnézte a csendőröket és a tangesztániakat, aztán visszatért a házba. Az emberek árnyéka a kunyhójával szemben erősen megdobogtatta a szívét. Tudta, hogy a tangesztániak azért jöttek, hogy segítsenek rajta. Mégis terhesnek érezte a jelenlétüket. Azt szerette volna, hogy senki ne legyen ott. „Istenem, mennyi múlt már el az éjszakából? Hát miért nem jön már? Reggel volt, amikor eltűnt innét. Miért nem hoz hírt róla senki? Istenem, miért nem szól senki? Miért nem mondják meg, hogy él-e, hal-e? az én szívem már elszakadt ettől a vidéktől. Bárcsak jönne, hogy elmehessünk innét, hogy ezek még a sírunkat se találhassák meg soha. Hát lehet, hogy még él?”

Azelőtt boldog asszonynak tudta magát. Mohamed jó férj, jó ember volt. Irigykedtek is rá a falubeli asszonyok. Büszke volt Mohamedre. Az ő emberét mindenki tisztelte. Volt ugyan a falunak hivatalos jegyzője, de mindenki Mohamed ítéletében bízott csak. Akinek valami ügyes-bajos dolga akadt, először mindig őhöz fordult tanácsért. Mohamed erős volt és bátor. Nem engedett az erőszaknak. A tangaki csatában vállvetve harcolt a felkelés fővezérével az angolok ellen, és amikor a vezérük megsebesült, a karján vitte ki a csataterőről egyenesen a pálmaligetbe. A sebesültnék még akkor is Mohamed vállán volt a feje, amikor megmondta az utolsó akaratát, és úgy adta ki a lelkét. Mohamed mindig, mindenkinek segített. És most odáig jutott a dolog, hogy a falubélieknek kellett idejönniük, hogy segítsenek Mohameden. Mindez végigfutott az agyán, és égető nyugtalanság kínozza.

Megdobbant valami az éjszakában. Lópatkók csattogása vont a búsehri országút felé a fejeket. A kázerúni csendőr felugrott a helyéről, a csendőrök mind megragadták a fegyverüket, és az út felé nézve vigyázzba álltak. Sietősen érkezett még hat csendőr, Sahrú kunyhója előtt szálltak le a lóról. A tangesztániak ültükben egymáshoz bújtak, összesúgtak, azután újra elhallgattak, és továbbra is ültek, mozdulatlanul.

Maga a főhadnagy is eljött a csendőreivel. Magas, karcsú fiatalember volt, fekete, skorpiófarokszerű bajuszkaival. Egy Mauser-puskát tartott a kezében. Sárga angol csizma volt a lábán. Ellenző nélküli báránybőr kucsma volt a fején. A kucsman az oroszlan- és napjelvény erősen beékelődött a szőrök közé. Egyenruhát viselt. A csendőrök mind egyformák voltak, hosszú hajuk volt és bajuszuk. Az ő kalapjukon is jelvény volt, lábszárvédőt és könnyű vászoncipőt hordtak.

- Láttatok valakit? – kérdezte sietősen a főhadnagy a két csendőrtől, akik már előbb ott voltak.

- Nem. Senkit – felelték a csendőrök egyszerre. Az egyik azt mondta, hogy „Nem” – a másik meg, hogy „Senkit”.

- A rohadt apját, a kurva anyját neki, a tengerbe dobta magát és elúszott. Egy csendőrt is megsebesített, aki el akarta fogni. Most azt se tudom, él-e vagy meghalt. A vízben nem találtuk meg a holttestét – mondta a főhadnagy, és azután a kunyhó felé fordult, megnézte Sahrút, és megint kérdezett:

- Ez itt a háza?

- Ez a háza, az meg a felesége – felelte a kázerúni csendőr. A főhadnagy szájából áradó erős alkoholszag megütötte az orrát. Magában azt mondta: „Jól tudtam én, hogy iszol. Most meg félelmedben magadhoz vettél öt csendőrt, és idejöttél, hogy kiszellőztesd a részegséget.”

A főhadnagy az egyik csendőrére bízta a lovát, és ő maga elindult Sahrú felé. A mauser a kezében volt. Mikor Sahrú közelébe ért, kötekedő hangon megszólalt:

- A te semmirekellő férjed hat-hét embert sírba juttatott, vérbe borította a várost, és most azt hiszi, hogy megszökhet előlünk. Ha akár élve, akár halva meg nem találom, akkor az arcomra kenem a pirosítót meg a púderedet. Akkor olyan ügyefogyott vagyok, mint egy asszony. – Ezt olyan hangosan mondta, hogy valamennyi tangesztáni meghallotta, és megint mozgolódtak és összesúgtak.

Sahrú sötét pillantást vetett a főhadnagy arcára, és összeharapta az ajkát. Izzadság verte ki a homlokát. Pirosság öntötte el az arcát. Egyetlen szó nélkül ment vissza a kunyhóba. Odabent sötét volt. Csak az ajtó nyílásán át surrant be egy sávnai holdfény a kunyhó földjére, halványszürke derengésbe vonva a házikót. A gyerekek egymás mellett aludtak. A főhadnagy megállt az ajtóban. Szeme lassan hozzászokott a sápadtszürke, gyenge fényhez. Akkor elindult és ment, amíg csak Sahrú mellé nem ért. Az asszony alvó gyermekei ágyánál állt. Olyan volt, mint a sas, amelynek sárkány lopakodott a fészkébe. Szeme fehérje ragyogott a viskó sápadt fényében, a főhadnagy már nem is látta olyan szürkének azt a fényt. Mikor a fiatalember Sahrú mellé ért, odahajolt az asszonyhoz, és nevetve mondta:

- Most értem, miért jöttél be. Nem is vettem észre, hogy ilyen szép vagy. Nem kár, hogy egy ilyen senkiházinak vagy a felesége? Nagyon huncut vagy. Tudom, miért jöttél be a házba. Gyere gyorsan, vetkőzz le!

A bal kezével – mert a jobbal a mausert tartotta -, erősen megszorította Sahrú csuklóját, és odahajolt az arcához, hogy megcsókolja.

Sahrú úgy ugrott rá, mint valami párdúc, és erős, hegyes körmeivel végigkarmolta a főhadnagy arcát, felhasította a bőrét, és ordított:

- Menj a pokolba, te fattyú. Mit akarsz, minek jöttél ide, idegen ember házába?

Sahrú fültépő kiáltozása szétáradt a vidéken, és felrázta az embereket. A két gyerek is felriadt álmából. Sahrú leült melléjük a földre, magához ölelte, simogatta, nyugtatta és újra a helyükre fektette őket.

Mintha valamennyi tangesztáni egy nőstény oroszlán riasztó üvöltését hallotta volna, úgy ugrottak fel mindnyájan egyszerre. Fölbolydultak, mozgolódtak és suttoztak. A csendőrök összenéztek. A viskó ajtajában megjelent a főhadnagy feje. Kezét az arcához tartotta. A csendőrök, akik közelebb voltak hozzá, hamarabb meglátták, mint a tangesztániak. A mély karmolás, amelyet Sahrú vésett bele, barázdát hasított a homlokától a bal szeme fölért végig az arcán egészen az álláig, és folyt belőle a vér.

A falu jegyzője, aki úgy rohant, mintha a haját meggyújtották volna, megérkezett, és odament egyenesen a csendőrökhöz. A főhadnagy zsebkendőt vett elő, és az arcára tapasztotta. A zsebkendő nyomban véres lett. A csendőrök egymásra néztek. A tangesztániak még ott álltak egy helyben. A főhadnagy a mauserével a falusiak felé intett, és dühösen mondta a jegyzőnek:

- Mi dolguk van itt ezeknek ilyen késő éjszaka? Miért nem oszlatja szét őket?

A jegyző nyugodtan felelt:

- Nincs ezeknek senkivel semmi dolguk. Így szokták minden éjszaka. Összegyűlnek itt egymás közt.

A főhadnagy kiabált:

- Én meg azt mondom, gyorsan küldd őket haza, tűnjenek innét!

De a jegyző nemet intett:

- Kérem tisztelettel, nem tetszett hallani? Ne tessék törődni velük, akkor nem lesz semmi baj. A főhadnagy úr nem azért jött ide, hogy ellenségeket szerezzen magának. Nekem nincs jogom azt mondani nekik, hogy menjenek innét. Nincs más otthonuk, ahova hazatérhetnének. Hová menjenek?

Azután az egyik csendőr azok közül, akik a főhadnaggal jöttek, és aki maga is tangesztáni volt, azt mondta a főhadnagynak:

- A jegyző igazat mond. Ezek nagyon vadak, és otthonuk sincsen. Nincs értelme összerúgni velük a patkó.

Azután a jegyző, mintha csak most látta volna meg a sebet a főhadnagy arcán, csak azért, hogy másról beszéljen, megkérdezte:

- Megsebesült? Talán verekedett valakivel?

A főhadnagy dühösen válaszolt, hangja mart, mint a kígyóméreg:

- Nem. Nem történt semmi.

Alvadt vérfoltok éktelenkedtek a ruháján. Amikor beszélt lehajtotta a fejét, és nem nézett a jegyző szeme közé. Senkire se nézett. Égett az arca. Azt kívánta, bár megfojtotta volna Sahrút a puszta két kezével. A jegyző nyomban másra terelte a szót.

- A kikötőben nem találták meg? – kérdezte.

- Nem – mondta a főhadnagy. – A tengerbe ugrott és eltűnt. Azt gondoltam, talán idejött. Itt meg nincs. Furcsa egy vadállat. Olyan, mint a borz.

A jegyző magában örült, de főnnyhangon ezt mondta:

- Pedig jobb, ha a kikötőben keresi. Nem jön az ide. Ez a Davvász nagyon kicsi falu. Ő is jól tudja, hogy ha ide visszajön, annak a híre szájról szájra jár, és eljut a maga fülébe is. – Elmosolyodott, és hozzátette: - Bár ahogy az előbb mondta, olyan az csakugyan, mint a borz. Mikor a puskája a vállán van, nincs előtte különbség tenger és szárazföld között. Ez olyan ember, hogy el tud úszni az öböl másik partjára, akár Dubaiig is! Abban egészen biztos lehet, hogy ide be nem teszi többet a lábát.

És ebben a pillanatban az egyik kis fakunyhó száraz pálmaágakból font fala mögött a jegyző egy óriási ember árnyékát pillantotta meg, és egész testében reszketni kezdett a rémülettől- „Elment az esze, hogy itt mutatkozik – gondolta riadtan -, ennyi csendőr előtt! Mi a csudának jött ide? Vért szagolt, és most nem nyughat, amíg vérbe nem borít még tíz-tizenkét embert? De inkább azért jött, hogy a feleségét meg a gyerekeit láthassa. És az mire jó? Ő maga jobban tudja. Adja isten, hogy ne törjön ki verekedés, hogy jó vége legyen a dolognak!” A jegyző gondolkozott, és a tekintete Mohamed árnyékáról a főhadnagy savanyú arcára esett, aki háttal állt Mohamednek, és még két lépést hátrált.

Akkor egyszerre borzalmas üvöltés hasított a levegőbe:

- Ha nem unják az életüket, akkor dobjanak el minden fegyvert. Én senkinek se vagyok az ellensége! Maguk mind a testvéreim. A tangesztániak is, a máshova valósiak is.

Sahrú kijött a kunyhóból. Nem jött, repült. Még sohasem látta Mohamedet ilyen óriásnak. Úgy látta, mintha egy fejjel megnőtt volna, olyan volt, mint egy óriás. Puskája a kezében. Az arcát nem láthatta jól. Hosszú hajfürtjei ziláltak voltak. De ő maga volt, Mohamed! Sahrú azt se tudta, mit csináljon. Szeretett volna odakiáltani neki, megmondani, hogy csendőrök lesnek rá. De Mohamed már ott állt, szemben velük, és beszélt hozzájuk.

A tangesztániak egymásra néztek, felálltak.

A főhadnagy hirtelen hátrafordult, és meglátta Mohamed óriási alakját néhány méternyire a háta mögött, egy kunyhó védelmében. Ráfogta tízlövetű pisztolyát és célzott. Az egyik kezével még a zsebkendőt tartotta megsebzett arcán, csak a jobb szemével vette célba.

- Jobb lesz neked, ha megadod magad! - kiáltott rá, de abban a pillanatban erősen meghúzta a ravaszt, és a golyó halált hozó hangja belesüvített az éjszakába.

Mohamed a kunyhó mögé ugrott. Dühös volt. Nem sült el a puskája. Mert ugyanakkor ő is lőtt, de a töltény el volt ázva. Most már eltakarta a kunyhó, a főhadnagy azonban azt hitte, hogy Mohamed a kunyhó mögé zuhant. Rohant arrafelé. De az előbbi golyó a kunyhó falának pálmaágaiba hatolt, és felgyújtotta. A viskó két sarka is felgyulladt. A főhadnagy a tűz felé indult, és ráordított a csendőreire:

- Gyertek! Indulás! – Futtában azt gondolta: „Biztosan eltaláltam.”

Még be sem fordulhatott a kunyhó sarkánál, amikor Mohamed puskatusa lesújtott a fejére, és még mielőtt a földre zuhant volna, a revolvere már Mohamed markában volt. Azonnal a csendőrökre célzott vele:

- Már megmondtam egyszer nektek, hogy induljatok, menjete vissza a kikötőbe. Ne akarjatok itt hiábavaló vérontást! – kiabálta feléjük.

A tangesztániak is előbbre jöttek, és a csendőrök háta mögé álltak. Szótlanul, akár a kísértetek. Mozdulataik természetesek, nyugodtak voltak. A főhadnagy teste Mohamed lába elé rogyott. Mohamed keresztüllépett rajta, a csendőrök elé állt, és megint kiabált:

- Dobjátok a földre a fegyvereiteket! Ha le nem dobjátok, egyikőtök se viszi el innét a bőrét épségben. Még ha engem megölnétek is, az ő kezükből nem szabadulhattok! – mutatott a mauserrel a szótlan tangesztániakra.

Legelőször a kázerúni csendőr dobta le a földre a puskáját, utána az azerbajdzsáni, majd egymás után azok is, akik együtt érkeztek oda a főhadnaggal. A kázerúni csendőr szívből megkönnyebbült, és felsóhajtott. A csendőrök mind Mohamedet nézték.

- Elú, gyere, szedd össze a fegyvereiket, vidd és dobáld szét a pusztában! – ordította Mohamed. Az egyik fiatal tangesztáni, akinek Elú volt a neve, szaladt, és olyan könnyedén, mint ahogy a tyúk szedi fel a földről a szemeket, összeszedte a hét puskát és elvitte. Mohamed erősen figyelt, de már előbb is észrevette, hogy a csendőröknél csak puska van, revolverük nincsen.

- Sahrú! Most hozd a gyerekeket! – kiáltotta. Még a kezében volt a főhadnagy revolvere, de nem célzott vele, leeresztette.

Sahrú az álmos gyerekekkel kilépett a kunyhóból. Egyik karján a kislányát tartotta, a másik kezével maga után vonszolta a kisfiút, aki még alig állt a lábán. Mohamed előrejött néhány lépést, felemelte a kisfiút, mint egy kis zsák árpát, és a hóna alá vette. De a szeme a csendőrökön volt. Majda revolverrel a pálmaliget felé intett, és azt mondta Sahrúnak:

- Te menjél! – Nagyon gyorsan, minden gyengédség nélkül mondta ezt, és azonnal elfordította Sahrútól az arcát. Az asszony megriadt. Csak nézte a férje idegen alakját, és úgy indult el a pálmaliget felé vezető ösvényen, mint egy alvajáró.

Mohamed még ott állt, szemben a csendőrökkel és a falubeliekkel. A jegyző is ott állt mellette, nyugtalankodott a főhadnagy miatt, majd odament a mozdulatlan testhez, jól megvizsgálta, és fölneézett:

- Nincs magánál. De úgy nézem, félig még életben van. vérzik a feje. Menjen be valaki a kunyhóba, hozzon egy korsó vizet.

Valaki kihozta a házból a vizeskorsót. Mohamed elvette és a jegyzőhöz vitte. A jegyző felemelte a főhadnagy fejét, és a szájához emelte a korsót. De a főhadnagy fogai vacogva összezárultak, görcsösen reszketett a teste.

Mohamed hátrafelé lépkedve elindult a pálmaliget felé. Háttal a ligetnek, szemben a falusiakkal és a csendőrökkel. Felsőtestének súlya hátrafelé húzta, kidüllesztette a mellét, zihálva lélegzett. Egyik kezével fia tehetetlen testét tartotta, a másikban a mauser szorongatta. Mindkét tenyerében éles, lüktető, égető fájdalmat érzett. Tenyerén fölhorzsolódtak a friss sebek, és a kibuggyanó, meleg vér a homokra csepegett.

A holdfény is cseppenként olvadt bele a homokba. A falubeliek lábát meg mintha odaszögezték volna, egy ideig úgy álltak, mozdulatlanul, mint élettelen kis agyagemberkék. A csendőrök meg, mint a kiszáradt pálmafatörzsek, földre rekedt gyökerekkel. Mohamed alakja egyre távolodott, most már kisebbnek látszott, amint hátrafelé lépegetve siklott a homokon. Nem szólt senki, csak nézték. Amikor Mohamed a pálmaliget szélére érkezett, Sahrú, és a kislány nem is látszott már sehhol – elnyelte őket a pálmaliget.

Az eddig hallgatag falubeliek között most halk moraj futott végig, és mint felhúzott játékkerkék, mindnyájan egyszerre elindultak Mohamed nyomában. A csendőrök még ott álltak a helyükön. A tangesztániak elérték a csendőrök vonalát, elhagyták őket, mentek előre,

Mohamed felé. Egyre távolodtak a csendőröktől. A hét csendőr és a főhadnagy se holt, se eleven teste ott maradt az eltávozó falubeliek mögött. De akkor egyszerre csak, szinte akaratuk ellenére, a csendőrök is megindultak a pálmaliget felé, és csak a jegyző maradt a főhadnagy mellett.

A hold fénye bizonytalan fekete-fehér árnyakat rajzolt a földre. Az úton zúgás hangzott fel. Mintha valamennyiük lábára nehéz súlyokat kötöztek volna, besüppedtek a homokba, csak nehezen tudták emelni a lábukat, lépésről lépésre újra meg újra majd elvesztek a homokban.

A pálmaliget elnyelte az embereket, és a holdfénycsillámok ragyogtak a pálmaliget ágyneműjén, hol felvillanva, hol elsötétülve. Csak a liget mélyén fölzavart baglyok és vadgalambok szárnycsattogása törte meg a csendet. Mohamed még mindig hátrált, Sahrú pedig a kislánnyal az ő háta mögött ment a csónak felé. Nem voltak már messze tőlük a falusiak és a csendőrök sem. A liget mögül előbukkant a tenger felszínének foszforeszkáló ragyogása. Lágy, habos hullámok siklottak a part homokjára, és táncoltatták a vízen a csónak fekete testét.

Sahrú, kezében a pénzes zacskóval, beszállt a csónakba, és maga után húzta a kislányát is. Az egyik tangesztáni leoldotta a csónak kötelét, a pálmafa törzséről, amelyhez ki volt kötve. Mohamed és a fia már a csónakban voltak. Sahrú behúzta a kötelet a csónakba, a csendőrök meg a falusiak pedig sorba álltak a parton. Szemüket a csónakra szegezték, és valamit suttoztak.

Az evezők a vízbe vágódtak, a csónak hajladozott és táncolt, fellebbent és visszazökkent, utat hasított magának a vízen, és a holdfény föl-le siklott rajta. A csónakban ringó fejek hol közeledtek, hol távolodtak, a holdfény fel-felragyogva hajlongott a hullámokon, a lágy hullámok a homlokukat ráncolták az életre kelt tengeren. Az evezők, amikor elfúlt már a lélegzetük a víz alatt, kiemelték a fejüket a vízből, hogy újra levegőhöz jussanak. A tengeren, a pusztában, a pálmaligetben és Mohamed meg Sahrú fülében is csak ez morajlott: „Isten veletek.”

UTÓSZÓ

Irán az elmúlt néhány év alatt szemünk láttára vált az Ezeregyéjszaka modern kirakatországból a világtörténelem egyik gyújtópontjává. Azok az ellentmondások, melyeknek robbanásszerű felszínre törése megdöbbentette a világot, valójában régóta feszítették az iráni társadalmat. Szádek Csúbak, a neves iráni író *Oroszlán Mohamed* (Tangszír) című regénye is erről vall.

A huszadik század hajnaláig az iráni térség perzsa nyelvű irodalmát a költészet egyeduralma jellemezte. Ezzel vívta ki Ázsia-szerte megbecsült rangját, ezáltal nyert kivételes helyet a világirodalomban. Firdauszi, Nizámi, Rúmi, Omar Khajjám, Szádi, Háfiz és Dzsámi nagyszerű költeményei epigonok sokaságát ihlették meg Konstantinápolytól Delhiig. Perzsa költői minták nyomán született a török népek, az afgánok s India urdu nyelvű muszlimjainak (a későbbi pakisztániaknak) nemzeti irodalma. E költészet fénykora az i. sz. X-XIV. század.

Az iráni térség az iszlám térhódítása (i. sz. VII. század közepe) óta arabok, törökök, mongolok prédája volt, a magas szintű kultúra tiszavirág-életű fejedelmi udvarokban s barbárok szorongatta városokban szökkent szárba. 1501-ben az ardebili papfejedelmek, a Szafavidák vezetésével létrejött a centralizált siita nemzeti állam. Egy viharos ezredév után Irán visszanyerte régi történelmi tekintélyét.

Az egységes állam megerősödését nem követte irodalmi megújulás. A kor egyetlen újdonsága a siita vallásos költészet, a dráma és a szentek-élete műfaj megjelenése volt. A világi költészetet tartalmi kiüresedés, a klasszikusok utánzása, formai játékok jellemezték. Csak a XIX. Század derekán mutatkoztak a szellemi pezsdülés jelei.

A Kadzsar sahok (1794-1925) erélytelen külpolitikája, vesztes háborúi teret engedtek a nagyhatalmak, Anglia és Oroszország expanziós törekvéseinek, a külföldi tőke behatolásának. Az ország gazdasága, kereskedelme idegen kezekbe került. Másrészt 1812-ben eljutott Perzsiába a könyvnyomtatás, 1837-ben napvilágot látott az első perzsa nyelvű újság, 1851-ben megalakult az első modern oktatási intézmény.

A század végi reformkísérletek és a társadalom minden rétegét megmozgató 1905-ös alkotmányos forradalom légkörében fejlődésnek indult a publicisztika, a pamfletirodalom. Az arab szavaktól hemzsegő, nehézkes, dagályos irodalmi nyelv, kénytelen-kelletlen, közeledett a beszélt nyelvhez. Az eddigi alárendelt szerepet játszó – inkább csak krónikák, életrajzok, értekezések műfajában használt – próza alkalmasabbnak bizonyult a forrongó valóság tükrözésére.

Századunk elején jelentek meg az első – európai minták ihlette – regények. Szerzőik – akárcsak a középkori Európában – az alsó klérus külföldet járt, felvilágosult képviselői.

A perzsa irodalom a gazdasági és társadalmi fejlődés felgyorsult ritmusában évtizedek alatt évszázadokat lépett előre. Az iszlámellenes pániráni mozgalom indította el a romantikus történelmi regény divatját, de nem váratott sokáig magára a korszerű, társadalmi kérdésekre érzékeny, realista próza sem.

A két világháború között tehetséges írónemzedék jelentkezett az erős közéleti érdeklődés, a szociális problémákra fogékony aktivitás jegyében. Legjobbjai: Dzsahangir Dzsalili, Ali Dasti, Mohammed Maszud Dehāti, a marxizmusig is eljutó, NDK-ban élő Bozorg Alavi és a mindmáig legnagyobb iráni íróként számon tartott Szádek Hedáját. Az ő folklórelemeket tudatosan alkalmazó stílusa, témavilága, sajátos pesszimizmusa és iszlámellenes, az ősi zoroaszteri vallásból, buddhizmusból, európai filozófiai elemekből összegyúrt világnézete mély hatást tett kortársaira, elsősorban az *Oroszlán Mohamed* írójára, Szádek Csúbakra.

Csúbak a kortárs iráni irodalom egyik legkiemelkedőbb, egyszersmind legkülönösebb képviselője. 1916-ban született a dél-iráni Búsehr kikötővárosban, a Perzsa-öböl olajjal-vérrel folyó partján. Felsőbb tanulmányait a teheráni American College-ben végezte, itt megszerzett

angol nyelvismerete révén széles körű olvasottságra, világirodalmi tájékozottságra tett szert, és önálló megélhetést is talált: az olajtársaság alkalmazottjaként, mint állami tisztviselő, közvetlen tapasztalatokat szerzett a hatalmi gépezet működéséről, és az iráni népi írók többségéhez hasonlóan ő is elvesztette hitét a technokrata „új világ”-ban. Materializmushoz közeledő ateizmusa, dühödt antiklerikalizmusa, iszlámellenessége viszont magányra ítélte a vallásosságra épülő társadalomban.

Első novellás kötetével, a *Bábszínház*-zal 1945-ben egy csapásra a figyelem középpontjába került. Már első műveiben megjelentek a tipikus csúbaki figurák, a társadalom peremére sodródó emberek: a pártában maradt, vallási rajongásba menekülő lány, prostituáltak, kisemberek, tengődő gyermekek és csüggedt értelmiségiek.

1949-ben jelent meg következő kötete: *A majom*, amelyiknek meghalt a gazdája, 1955-ben pedig az *Első nap a sírban* című harmadik. A címek is Csúbak pesszimizmusáról és fatalizmusáról árulkodnak.

Sírásban játszódik *A türelem köve* című, 1966-ban megjelent regénye, mely egy prostituálódott fiatalasszony és a jó szándékú, haladó felfogású, de cselekvésképtelen tanító kapcsolatán keresztül a mohamedán (siita) vallási és családi erkölcs már-már önkínzó őszinteségű vádiratát adja.

Csúbak komor világának ellenpontja az *Oroszlán Mohamed*, amelyben megjelenik a pozitív népi hős, aki – magányos bár – de szembeszáll a társadalmi igazságtalanságokkal.

Történelmi regényként is felfogható: felsejlik benne az első világháború időszaka, mikor Észak-Iránt a cári seregek, Délt gazdag olajkútjaival, kikötőivel s Indiába vezető útjával az angolok tartották megszállva. Az Angol-Perzsa Olajtársaság (APOC) állam volt az államban. Védelmére 1916-ban brit tisztikarral (és nyilvánvaló angol érdekeltséggel) megalakult a Dél-perzsia Lövészadosztály. Iránt belsőleg szétzilálta az alkotmányos forradalom nyomán fellángoló belháború, a törzsek viszálykodása. A gyermekfővel trónra került Ahmed sah (1909-1925), az utolsó Kadzsar uralkodó, báb volt a nagyhatalmak és tulajdon tábornokai kezében. Teljes külpolitikai kiszolgáltatottság, félgymati sor, belső anarchia, vérbe fojtott népi felkelések – s egy katonai diktatúra fenyegető árnyéka... (Ahmed sahot keleti hatalmi recept szerint saját generálisa, Reza kán detronizálta, aki új dinasztiát alapított.)

Hogy őrizhetik meg emberségüket az elnyomottak ebben a reménytelenségben? A válasszal a regény már túllép az adott kereteken, és általános érvényűnek szánt igazságot fogalmaz meg: a népi mozgalmak elbukhattak, de a hősiesség példája maradandó.

Mohamed magányos lázadó, aki saját igazságáért fog fegyvert. Tette mégis gigászivá nő, visszaadja az emberek igazságba vetett hitét, létrejön – ha csak napokra is – az író által megálmodott népi egység, széles körű összefogás, amelynek még a keresztény örmény boltos is részese.

A regénybeli konfliktus romantikus szökésben oldódik fel.

A könyvet 1963 óta ötször adták ki, a Szovjetunióban is megjelent.

Filmváltozatának 1974-es bemutatóját tüntetési ünneplés kísérte.

Márkus Kinga

KIADTA AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓ
KIADÁSÉRT AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA FELEL
SZEDTE ÉS NYOMTA A PÉCSI SZIKRA NYOMDA
A NYOMDAI RENDELÉS TÖRZSSZÁMA: 80-5510

FELELŐS SZERKESZTŐ: KALMÁR ÉVA
A SZÖVEGET AZ EREDETIVEL HEKHAMANESHI KEYKHOSROW PIRUZ VETETTE
EGYBE
A VÉDŐBORÍTÓ ÉS A KÖTÉSTERV KÓS PÉTER MUNKÁJA
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: LIENER KATALIN
MŰSZAKI VEZETŐ: SZEGLETH KÁROLY
KÉSZÜLT 4200 PÉLDÁNYBAN, 9,8 /A/5/ ÍV TERJEDELEMBEN
EU_d_8182
ISBN 963 07 2720 X